MECANICII DE LOCOMOTIVĂ LA PROCURATURĂ

pag. 8-9

SĂPTĂMÎNAL EDITAT DE GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL
ANUL IV ● NR. 33 (185) ● 26 august-1 septembrie 1993 ● 16 pagini ● 70 lei

22

gds

Ilie Şerbănescu

pag. 4-5

Interviul săptămînii

Şansa României este decizia politică de a nu mai face politică în economie

Andrei Cornea

pag. 3

"Insulă de stabilitate" România?

GABRIEL ANDREESCU

O societate antiintelectualistă

Vara de la care urmează să ne luăm la revedere a oferit spectacolul unor bătălii sindicale. Spre deosebire de acţiunile greviste din primăvară, minerii lui Miron Cosma şi mecanicii de locomotivă au adus pe primul plan nu problemele sociale cu care se confruntă masele de salariaţi, ci locul clasei muncitoare în societatea românească. Criterii cum ar fi raportul dintre salariul unui miner şi salariul unui profesor universitar sau complicaţiile inflaţioniste – la care s-au făcut referiri în timpul negocierilor – nu au avut nici o valoare în faţa voinţei unor categorii simbolice de a-şi afirma întîietatea socială (care se manifestă, trebuie spus, şi prin retribuire). Guvernul Văcăroiu a răspuns ca şi predecesorii mandataţi de echipa Iliescu să joace pe cartea "clasei conducătoare" pentru a o opune intelectualităţii democratice. Bineînţeles, fosta masă de manevră a devenit incomodă şi trebuia "înfrîntă". Dar să ne amintim cu cîtă impertinenţă, şi agresivitate, trata Guvernul greva medicilor ori a profesorilor şi cîtă umilinţă a manifestat – inclusiv prin modul de mediere în mass-media, ori prin modul de punere în mişcare a justiţiei – în cazul greviştilor din Valea Jiului. În timp ce miniştrii şi funcţionarii lor transpirau ca să demonstreze că suplimentarea de buget pentru industria minieră (cu unul din indicii de productivitate cei mai scăzuţi pe economie) este maximum ce se poate oferi, o linişte dispreţuitoare întîmpina încetarea apariţiei revistelor de cultură. Împotriva liderilor mecanicilor de locomotivă se va trece la sancţiuni exemplare, exhibîndu-se pentru asta nu atît rigorile legii cît nemulţumirea călătorilor şi voinţa colegilor constructori ori drumari. Nu legea face ordine în România, ci clasa muncitoare. Din această cauză aş citi conflictul salarial din vara anului 1993 nu cu optimismul celor care văd în incapacitatea Guvernului de a face faţă tot mai numeroaselor proteste un semn al apropiatei schimbări, ci cu temerea că accentuarea crizei nu face decît să pervertească funcţionarea socială, în special prin continuarea şi înăsprirea caracterului ei antiintelectualist.

O astfel de pervertire înseamnă, în primul rînd, marginalizarea categoriilor profesionale superioare (gulerele albe), lipsa de interes pentru competenţa lor. Faptul că de munca medicilor, profesorilor ori arhitecţilor ne putem dispensa sau că juriştii rămîn doar servitorii intereselor politice, iată principalii factori care ne blochează la porţile lumii civilizate. Se adaugă erodarea (premeditată dar şi cu explicaţii obiective) a rolului pe care îl joacă omul de cultură în societatea românească.

Dar această presiune antiintelectuală nu ar fi reuşit dacă intelectualitatea ar fi fost solidară în interesele ei. Nici o forţă politică nu ar fi avut curajul să-şi alieneze intelectualitatea în ansamblu. De aici gravitatea mai micilor ori mai marilor trădări. Din păcate, nume sonore – dau ca exemple aleatoare pe Eugen Simion, Valeriu Cristea sau Marin Sorescu – au devenit foarte repede după revoluţie colaboratori nedemni ai unor politicieni cu fixaţii pentru lupta de clasă. Faţă de răul făcut (nu prin funcţiile ocupate, ci prin ce spun şi prin cum acţionează: nu poziţia la Fundaţia Culturală Română este de reproşat lui Augustin Buzura, ci campania lui împotriva rezistenţei anticeauşiste şi a implicării intelectualilor în politică), avantajele lor – a avea în mînă o editură, o revistă, un titlu academic – par teribil de meschine. Ele sînt de altfel şi efemere.

Cei cîţiva intelectuali care astăzi se complac în cochetării cu o atitudine (paradoxală) antiintelectualistă nu au circumstanţele atenuante ale foştilor colegi. Ei nu au de ce să reclame inocenţa utopiilor pe care doctrinarii colectivismelor au avut-o de partea lor. Cu atît mai puţin au cum să se compare cu G. Călinescu, T. Arghezi, M. Sadoveanu ori alţi intelectuali de acest calibru al căror colaboraţionism a avut cu totul alt context şi cu totul alte efecte.

În anii '40-'50, colaboraţionismul se producea sub ameninţări care ajungeau pînă la eliminarea fizică. Rezistenţa, în epoca stalinistă, nu schimba istoria, ci numărul purtătorilor de valori cuturale. Faptul că G. Călinescu a acceptat să coopereze a oferit şi premisele influenţei pozitive, pe care el a exercitat-o asupra unor generaţii de creatori. Nu este de aplaudat compromisul acestora – "în aceeaşi vreme în care mulţi dintre colegii lor preferaseră Temniţa", cum observa Virgil Ierunca –, dar strategia "de salvare" a valorilor a avut atunci un sens. Prin ceea ce fac, intelectualii "tovarăşi de drum" de astăzi nu au ce să salveze. Compromisul lor, în această epocă de tranziţie atîrnă greu. Ei apasă pe talerul cel rău al unei balanţe aflate într-un echilibru fragil, afectînd astfel interesele categoriei sociale căreia îi aparţin. Şi afectează, de aceea, interesele întregii societăţi.

ATENŢIE! Noul nostru număr de tel./fax este 311.22.08

În atenţia Poştei

De mai multă vreme primim reclamaţii de la abonaţii noştri, în special de la cei din Bucureşti, că nu primesc revista. Am verificat şi am constatat că serviciul nostru de difuzare a expediat ca de obicei abonamentele în fiecare miercuri.

Vă rugăm şi pe această cale să luaţi măsurile necesare pentru remedierea acestor nereguli.

Adăugăm numele cîtorva abonaţi care au reclamat neprimirea revistei:

1. HANGANU CORNELIU Str. Ştefan cel Mare nr. 6, 5536 Buhuşi – numerele 28, 29, 30
2. CERGHIZAN VASILE Str. Castanilor nr. 23, 3550 Tulcea – numerele 29 şi 30
3. AVRAM ADELA Post Restant O.P. 8, 2900 Arad
4. DELLADECIMA SILVIA Bd. M. Kogălniceanu nr. 95 A, sc. II, ap. 46, sector 5, Bucureşti
5. GHINGOLD RIGA Str. Dimitrie Racoviţă nr. 39, sector 2, Bucureşti
6. MATEESCU ARISTIDE Str. Ceaikovski nr. 13, sc. B, ap. 6, sector 2, 71455 Bucureşti
7. BREŢCAN IRENA Str. Ştefan cel Mare nr. 3, 1543 Orşova numerele 28, 29, 30, 31

"22"

Mişcare sindicală şi restructurare

– însemnări –

Cu toate că privatizarea la Căile Ferate e mai dificilă decît cea a flotei maritime (de ce nu i-a trecut prin cap d-lui T. Băsescu să dividă la vremea d-sale "Petromin"-ul în două sau mai multe societăţi pe acţiuni?), îmi aduc aminte că în 1978 călătoream prin Anglia cu trenuri rapide aparţinînd altei companii decît aceleia pentru trenurile obişnuite. Privatizarea garniturilor şi a unor porţiuni din depouri a rămas de altfel o preocupare constantă a guvernului britanic. Problema nu are însă acuitatea aceleia de la noi, datorită reţelei de autostrăzi existente acolo. În situaţia noastră ar trebui ca specialiştii din Căile Ferate (cum ar fi dl. I. Mănucu) să îşi spună totuşi opinia despre modalităţile de privatizare (sau cel puţin de restructurare) a domeniului lor de activitate.

Şi oarecum în aceeaşi ordine de idei: ce face Institutul de Mine din Petroşani? Chiar admiţînd că impozitele pe "noile" salarii ale minerilor din zonă ar acoperi (prin cota-parte aferentă învăţămîntului) **integral** cheltuielile de şcolarizare ale localnicilor, tot nu putem accepta ca acest Institut să producă "subingineri" de sub-calitatea tehnică a unui M. Cosma!

Desigur, drama noastră actuală – marcată de un tot mai accentuat haos sindical – are rădăcini în fiecare dintre noi, iar aceste rădăcini sînt mai pronunţate la intelectuali. Astfel, în ianuarie 1990 găsisem în Biblioteca britanică o excelentă lucrare a lui Michael William Salamon, Dept. of Management – Bristol Polytechnic, editată de Prentice/Hall International în 1987 şi intitulată "Industrial Relations – Theory and Practice". Monografia cuprindea (în peste 500 de pagini) aproape tot ce se putea şti despre sindicate (inclusiv relaţiile cu patronatul şi guvernul), în ţara care a dat naştere "trade-union"-ismului. Vreme de trei luni (cît am putut-o reţine) am mers la Catedra de aviaţie a Institutului Politehnic Bucureşti, la GDS (dl. Alin Teodorescu), la Editura Humanitas etc., fără a trezi vreo reacţie. În februarie 1992 am vrut să o prezint direct unor uniuni sindicale, precum şi Catedrei de management de la Politehnica bucureşteană, însă... cartea nu mai era în evidenţa Bibliotecii britanice. Desigur, nu lipsa acestei cărţi a declanşat valul grevist de astăzi, însă faptul că o astfel de carte este scrisă de un jurist, de un inginer, de un sociolog sau politolog ne indică faptul că – în ţările dezvoltate – teoria şi practica sindicală sînt tratate la un nivel corespunzător, adică academic.

15 august 1993

Ing. Al. HORIA ŞTEFĂNESCU

Revista "22" anunţă exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizaţi de redacţie (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

Stimate Doamne, stimaţi Domni!

Nu scriu aceste rînduri cu gîndul de a fi publicate.

Vreau să mulţumesc redacţiei în mod deosebit pentru introducerea rubricii "Săptămîna politică pe scurt". Evenimentele relatate astfel în ordine cronologică sînt grăitoare fără a fi nevoie de comentarii.

Articolul "Istorie contemporană" din nr. 28 semnat de H.-R. Patapievici mi s-a părut extrem de bun. De mult aşteptam asemenea analiză despre legătura între ideologia ceauşistă şi exercitarea puterii bazată pe aceasta (poate au fost şi alte articole pe care nu le-am luat la cunoştinţă).

Un gust amar mi-a lăsat însă articolul "Democraţia începe cu spălatul" din nr. 29 semnat de Liviu Antonesei. N-am înţeles scopul lui. A relata lucruri pe care le trăim zi de zi cu toţii, sau a-i învăţa pe alţii să se spele nu cred că stau la baza acestui "accent". În ceea ce priveşte democraţia, cred că ea nu constă în a-i arăta pe alţii cu degetul (pe cei ce nu se ocupă de "spălatul şosetelor", de "îngrijirea propriului corp") avînd pretenţia ca aceştia să-i respecte "pe cei din jur", adică să se conformeze părerii acestora sau nasului lor. Nu cred că democraţia constă în a pretinde altora de a mă urma pe mine, care merg înainte (cu şosete spălate), ca exemplu demn de urmărit. Dimpotrivă, democraţia în opinia mea începe atunci cînd îi accept eu pe ceilalţi cu şosete nespălate cu tot.

În altă ordine de idei sînt convins că există alte teme mai demne de tratat decît nasuri proprii şi şosetele nespălate ale altora.

Cu respect

CRISTIAN PLAJER,

Bucureşti, 10 august 1993

Redacţiei revistei "22", pentru rubrica "CURIER"

Mihai Constantinescu ar fi împlinit, la 22 august, 67 de ani. Descendentul direct al violonisticii lui George Enescu, elev al lui Vasile Filip, artistul emerit Mihai Constantinescu – al cărui nume stă înscris alături de altele, ilustre, în mai multe ediţii ale celebrului "Who's who in music" – a rămas în amintirea celor care l-au audiat neîntrecutul interpret al muzicii lui Mozart, Haydn, Beethoven sau Bach, dăruind melomanilor de pretutindeni versiuni de referinţă ale literaturii violonistice a marilor clasici.

Apropiat al unor mari nume ale literaturii române, ca Lucian Blaga sau Tudor Arghezi, de a căror preţuire s-a bucurat, violonistul s-a afirmat şi în spaţiul poeziei, primul dintre cele trei volume publicate fiindu-i prefaţat de însuşi autorul "Psalmilor".

Ca unul care a avut şansa de a-i fi fost elev, pot mărturisi despre generozitatea rară şi despre dragostea cu care s-a aplecat asupra noastră, dăruindu-ne tuturor, cu o bunătate absolută, arta sa întreagă şi o parte din marele său suflet.

Convins fiind că tăcerea care s-a aşternut – în cei şase ani scurşi de la trecerea dintre noi – în mass-media peste numele lui Mihai Constantinescu nu este consecinţa uitării, ci expresia unor rememorări mai degrabă lăuntrice din partea celor care l-au apreciat, mă adresez redacţiei revistei de cultură care este "22", cu rugămintea de a marca într-un fel aniversarea acestei personalităţi de primă mărime a artei interpretative româneşti.

Dacă acest lucru se va petrece sub forma unui articol semnat de o personalitate, iar nu sub aceea a unei scrisori trimise redacţiei de un neînsemnat elev al maestrului, bucuria mea va fi şi mai mare.

Cu mulţumiri,

BOGDAN POPESCU

Galaţi – August 1993

Pentru cititorii revistei

La cererea cititorilor, care nu vor să taie revista, renunţăm la publicarea cuponului. Puteţi preciza forma de abonament dorită într-o scrisoare însoţită de adeverinţa corespunzătoare.

PREŢUL ABONAMENTELOR DEJA CONTRACTATE NU SE MODIFICĂ, INDIFERENT DE SCHIMBĂRILE ULTERIOARE ALE PREŢULUI REVISTEI.

LA SEDIUL REDACŢIEI PUTEŢI CUMPĂRA DIN STOC:

Numere, după cum urmează: din anul 1990 numerele 15, 16, 18, 22, 23, 24, 25, 28, 29, 32, 33, 38, 41, 44, iar din anii 1991 şi 1992 – orice număr. Exemplarele vechi sînt comercializate la preţul actual al revistei. De asemenea, redacţia "22" ţine la dispoziţia doritorilor "Raportul asupra evenimentelor din 13-15 iunie" (120 lei), precum şi Ediţiile speciale: "22" – "Suspiciune de fraudă" (50 lei), "Oslobodenje" (30 lei), "Alianţa Civică" – "Forumul Democraţilor pentru ieşirea din criză" (40 lei).

Cerem scuze celor cărora, din lipsă de spaţiu, nu li s-au publicat textele trimise la redacţie. În limita posibilităţilor, vom încerca să răspundem personal. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

Numai 500 lei

pe trimestru

costă abonamentele cu jumătate de preţ oferite de revista "22" pentru

PENSIONARI,

CADRE DIDACTICE,

ELEVI, STUDENŢI,

FOŞTI DEŢINUŢI POLITICI,

VETERANI DE RĂZBOI.

Cei interesaţi sînt rugaţi să expedieze prin mandat poştal suma de 500 lei pe adresa:

Revista "22" cont 45103532, BCR Filiala sector 1, Str. Londra nr. 10, Bucureşti.

Totodată, cei interesaţi sînt rugaţi să trimită adeverinţele corespunzătoare (talon de pensie, adeverinţe de la şcoală etc.) pe adresa:

Revista "22" Calea Victoriei 120, sector 1, Bucureşti,* cu specificarea pentru *Serviciul de Difuzare.

Adeverinţele pentru abonamentele cu jumătate de preţ sînt valabile pentru un an de zile.

Abonamentele la jumătate de preţ pentru aceste categorii de cititori sînt sponsorizate de INSTITUTUL PENTRU DEMOCRAŢIE ÎN ESTUL EUROPEI ŞI ASOCIAŢIA EST-LIBERTÉS.

Cei ce nu fac parte din categoriile amintite pot beneficia de reducere dacă contractează abonamente prin intermediul redacţiei, după cum urmează: ● reducere cu 24% (costul abonamentului este de 750 lei pe trimestru) pentru abonamentele **cu ridicare de la sediu** (Calea Victoriei 120), cu posibilitatea păstrării exemplarelor; ● reducere cu 10% (costul abonamentului este de 900 lei pe trimestru) pentru abonamentele **cu expediere prin poştă**.

CITITORII DIN STRĂINĂTATE se pot abona la revista "22" depunînd costul abonamentului în conturile noastre deschise la **Banca Comercială Ion Ţiriac S.A. Bucureşti, Str. Doamnei nr. 12:** pentru dolari în contul 4020253230, pentru mărci în contul 4020253231, pentru franci francezi în contul 4020253235 (cu specificaţia: PENTRU REVISTA "22") sau trimiţînd un cec (**money order**) pe adresa: Revista "22", Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, Bucureşti, România. Costul unui abonament pentru zona europeană este de **80 dolari** pe an (40 dolari pe 6 luni, 20 dolari pe trimestru) sau echivalentul în orice monedă convertibilă: **140 DM** anual (70 DM pentru 6 luni, 35 DM trimestrial), **600 franci francezi** anual (300 franci pentru 6 luni, 150 franci trimestrial). Pentru celelalte continente, preţul unui abonament este de **100 dolari** anual (50 dolari pe 6 luni, 25 dolari trimestrial) sau echivalentul în orice monedă convertibilă.

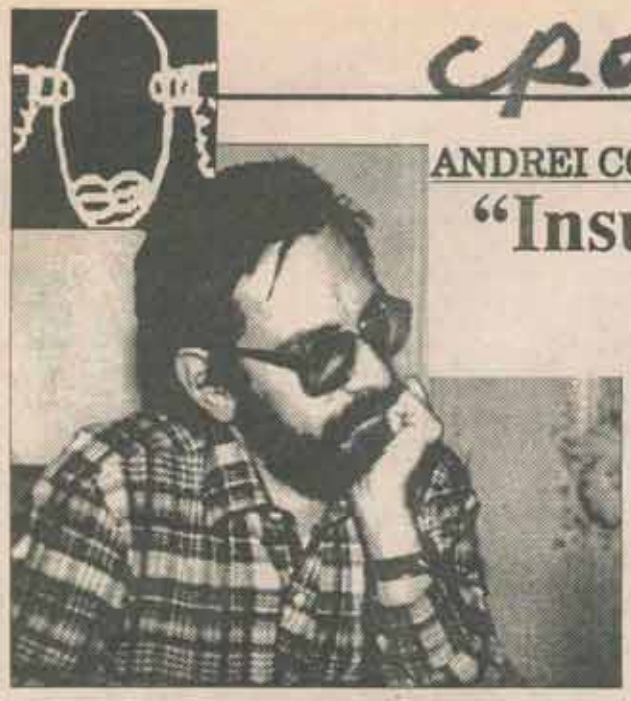

ANDREI CORNEA

"Insulă de stabilitate" România?

Sentimentul insularităţii

Un vechi loc comun al auto-reprezentării naţionale năzuia să înfăţişeze România ca pe "o insulă de latinitate într-o mare slavă". Era, firește, în această sintagmă, nu doar o constatare istorică sau etnolingvistică, ci şi o **mitologizare** a datelor concrete cu rostul automăgulirii orgoliului naţional. Pe de altă parte, se ascundea aici şi o clară implicaţie politică: "marea slavă" era Rusia cu pretenţiile ei de a ajunge la "Ţarigrad", iar noi, fiind "latini", adică "europeni", eram îndreptăţiţi să cerem sprijinul mai întîi Franţei, "sora latină mai mare", apoi şi celorlalte puteri apusene, moştenitoare ale tradiţiei civilizatoare a Romei.

Sentimentul insularităţii a hrănit aşadar, ca un ingredient esenţial, conştiinţa naţională şi este, cred, de datoria istoricilor, a sociologilor şi, în general, a intelectualilor să-i înţeleagă resorturile, să-i constate evoluţia şi să-i aproximeze riscurile. Să amintim, în această privinţă, că şi Ceauşescu dezvoltase cu succes imaginea unei Românii – "insulă antisovietică în centrul «mării» Pactului de la Varşovia", imagine ce exaltase un timp atît amorul propriu naţional cît şi interesul occidental. Ceea ce însă ne interesează acum este să observăm că, în ultimul timp, "insularitatea" prezumată a spaţiului românesc s-a îmbogăţit cu o nouă nuanţă: **ideologia oficială şi oficioasă prezintă tot mai des România postcomunistă ca pe o "insulă de stabilitate într-un ocean de anarhie şi război"**. Desigur, ca şi în cazul "insulei de latinitate", sau al "insulei de antisovietism", şi în cazul "insulei de stabilitate" se porneşte de la un fapt greu de contestat: războiul din fosta Iugoslavie şi anarhia din spaţiul ex-sovietic. Să observăm însă imediat că formula insularităţii generalizează şi radicalizează, aproape **maniheistic**, o situaţie mult mai puţin netă: atît Ungaria, cît şi Bulgaria sînt ţări cu nimic mai instabile politic şi social decît România, poate chiar dimpotrivă. O jumătate de adevăr capătă astfel autoritatea adevărului întreg, incontestabil, inatacabil.

"Corectorul de imagine"

Lăsînd deoparte chestiunea reînnoitei mitologizări, fie şi în alţi termeni, a "insularităţii" noastre, mă voi referi în continuare la implicaţiile de politică actuală ale reprezentării. Trebuie observat, mai întîi, că "insula de stabilitate", la fel ca odinioară "insula de latinitate" sau "insula de antisovietism", este menită să atragă atenţia şi interesul "continentului", adică al Vestului. În particular, stabilitatea, ca şi "latinitatea", ar însemna domnia legii, a ordinii, a raţiunii. Iar dacă în cazul latinităţii se miza mai cu seamă pe efecte sentimentale şi simbolice, imaginea "insulei de stabilitate" ca şi a celei de "antisovietism" se doreşte pragmatică: o ţară stabilă este favorabilă investitorilor străini. "Insula" este însă, în principiu, mereu ameninţată să fie asaltată de "marea înfuriată" din jur şi, de aceea, ea s-ar voi apărată de către congenerii săi. De aici curtea destul de insistentă făcută de oficialităţile româneşti pe lîngă NATO. În fond, lucrurile merg împreună: o ţară intrată în orbita NATO devine "sigură" în ochii investitorilor străini. Invers, NATO ar trebui să aibă tot interesul – se crede la Bucureşti – să se extindă, consolidînd "insula de stabilitate" de la porţile Balcanilor şi ale Rusiei.

Pe de altă parte, cum prea bine se ştie, Guvernul României a arătat, mai ales în ultimele luni, mult prea puţine disponibilităţi pentru o reformă rapidă şi decisivă a economiei, iar alianţa cu partidele naţional-comuniste a reprezentat, pînă acum, o frînă serioasă în intenţia guvernanţilor de la Bucureşti de a-şi crea o imagine favorabilă în lume. **Or, formula "insulei de stabilitate" poate servi tocmai ca un "corector de imagine"**: prin intermediul ei sînt, mai întîi, relativizate insuficienţele româneşti; comparate cu dezastrele din ex-Iugoslavia sau ex-URSS, păcatele antidemocratice de la Bucureşti devin veniale. O "insulă de stabilitate" înseamnă, de fapt, numai o stabilitate relativă în raport cu ceea ce se află în jur. Dar insularitatea ei o face cu atît mai preţioasă cu cît ea pare că se abate de la regula locului şi deci îi conferă un fel de valoare absolută. Tocmai raritatea ei în context o face – se crede – foarte interesantă şi dezirabilă. Apoi se sugerează dificultatea circumstanţelor în care ne aflăm, ceea ce ar justifica şi ar scuza modestia rezultatelor. În sfîrşit, "insula" este, prin definiţie, o lume încercuită, asediată, de unde şi implicaţia precarităţii şi a fragilităţii sale. S-ar cuveni deci – se spune – ca Occidentul să fie mai puţin năzuros şi pretenţios atunci cînd compară România cu alte state vecine. El ar trebui să se arate mai înţelegător şi mai cooperant. Acceptarea în Consiliul Europei, în NATO, primirea "clauzei" tind să devină, în felul acesta, nu gratificaţii, nu daruri, ci un fel de obligaţii ale Occidentului, vechi "datorii de familie" ale acestuia faţă de noi.

Expurgarea contradicţiilor

Există şi importante implicaţii de politică internă pe care acest "corector de imagine" le introduce: Opoziţia, presa, scandalurile, grevele devin tot atîţia factori ce pot pune la îndoială validitatea "insulei de stabilitate". Aşa cum, pe vremuri, ingredientele slave din limba română îi exasperau pe intelectualii latinişti, ce doreau să le elimine pentru a întări imaginea unei latinităţi perfect diferenţiate de "marea slavă", tot aşa actuala Putere ar dori divergenţele din societatea românească, dacă nu eliminate, măcar reduse la un concert cît mai puţin disonant al "consensului naţional". Stabilitatea ar apărea atunci garantată, iar "insula" s-ar distinge încă mai net de oceanul "barbar" din jur. Cît de artificial şi chiar de imposbil este un astfel de "consens" – a cărui expresie politică ar fi guvernul de uniune naţională, după care tînjeşte preşedintele Iliescu – nu mai trebuie arătat. Destul doar a reaminti, spre a ne menţine în cadrele aceleiaşi comparaţii, eşecul de odinioară al latiniştilor, atît în privinţa încercării de a purga vocabularul limbii române, cît şi a etimologizării ortografiei. Or, un consens naţional produs artificial, prin injoncţiuni sau manevre politice, e la fel de imposibil ca şi o limbă naţională "purificată".

Greva mecanicilor şi imaginea "insulei"

Ne putem întreba acum care este efectul produs asupra acestui "corector de imagine" – "insula de stabilitate" – de către recenta grevă naţională a mecanicilor de locomotivă. Cum se ştie, această grevă, ce a întrerupt aproape întreg traficul feroviar naţional timp de mai multe zile, a avut şi un efect internaţional: Bulgaria s-a văzut aproape izolată de centrul Europei şi, în general, circulaţia trenurilor spre şi dinspre Balcani a fost sever perturbată. Se mai poate atunci vorbi despre România ca despre o "insulă de stabilitate" în acest caz, cînd neînţelegerile dintre administraţia SNCFR şi cîteva mii de mecanici paralizează traficul mai multor ţări? Cred că se poate spune că asemenea evenimente pun în evidenţă puternica componentă ideologică şi mitologică a imaginii "insulei de stabilitate", firava sa implantare în cîmpul realităţii.

Poate conştientă de aceasta, Puterea s-a decis, prin compensaţie, să facă un pas în favoarea minorităţilor. Decizia de săptămîna trecută a Consiliului minorităţilor naţionale de a accepta inscripţionarea bilingvă în zonele cu minorităţi naţionale e nu doar o normală şi cuvenită măsură în favoarea aplanării tensiunilor inter-etnice. Există aici, desigur, şi intenţia de a demonstra, într-un moment cînd şansele păcii din Iugoslavia rămîn cu totul fragile, că România este "cu totul altceva", că imaginea "insulei" rămîne valabilă, în pofida grevelor. Culmea este că acest pas a fost vehement denunţat de către aliaţii Puterii – PUNR şi PRM. Ultimul a pretins chiar că "fapta" Consiliului minorităţilor se explică prin aceea că coordonatorul său şi secretarul general al Guvernului, dl. Viorel Hrebenciuc, ar fi "evreu ucrainean". Cu asemenea partide, "consensul naţional", ca şi latinitatea expurgată de adaosuri, în consens etimologic şi cultural cu ea însăşi, rămîne o înşelătoare şi chiar riscantă utopie.

Riscurile "insularităţii" româneşti

Mitologizarea prezumtivei "insularităţi" româneşti – calificată în chip divers în funcţie de împrejurările istorice şi de context – a funcţionat, încă demult, ca un important instrument al diplomaţiei noastre. Ca atare, ea are avantajele şi meritele sale. Imaginea rămîne însă periculoasă, dacă nu este folosită cu prudenţă. Într-adevăr, ea a fost, nu o dată, utilizată şi spre a se aplana forţat şi factice, cînd nu chiar brutal, tensiunile interne, contradicţiile din sînul societăţii (ori al limbii), prin impunerea unei surdine artificiale şi fals-consensuale. Pe de altă parte, imaginea "insularităţii" a stimulat o hiper-reactivitate negativă faţă de vecinii "ce stau să ne înghită", ca şi un adînc sentiment de frustrare atunci cînd Occidentul nu s-a grăbit să ne iasă în întîmpinare la fel de repede pe cît ne-am fi dorit-o. Obsesia încercuirii, cît şi fantasma "copilului abandonat", răsaduri imediate ale cultivării metodice a "insularităţii", au accentuat un trufaş simţămînt al inutilităţii şi neputinţei. Iar "insula de latinitate, ori de antisovietism, ori de stabilitate" ce s-a voit a fi România a devenit în fapt, pentru mulţi români, un loc al restriştii, de unde se cere cu orice risc să fugi, să scapi "înotînd" – pe scurt, o insulă a dezolării.

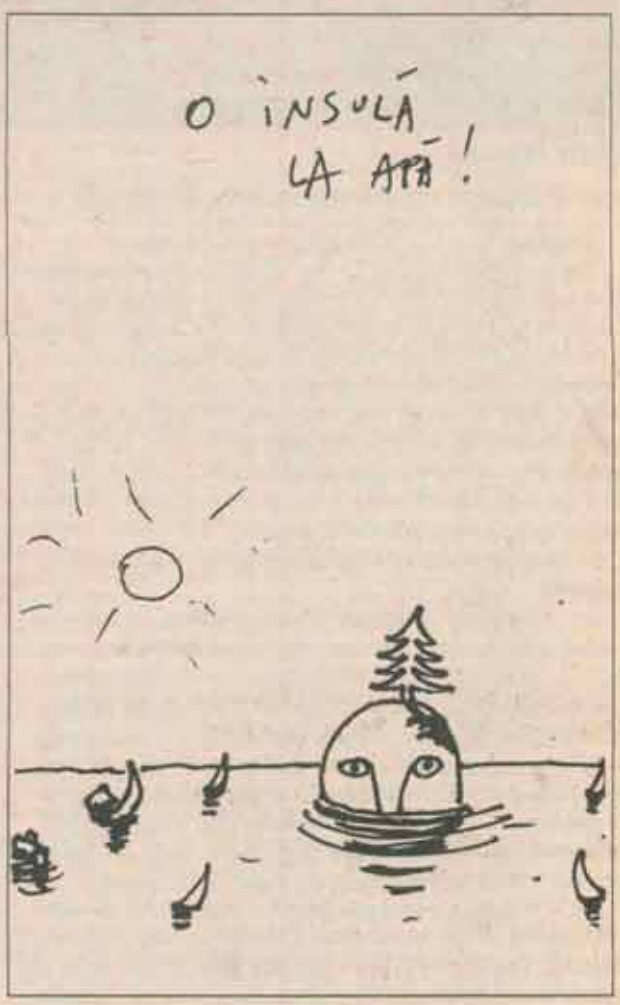

În numerele viitoare

● Interviul săptămînii: GYÖRGY KONRÁD

● GHEORGHE SCHWARTZ "Nostalgicii"

veţi putea citi

Şansa României este decizia politică

ILIE ŞERBĂNESCU

În dialog cu GABRIELA ADAMEŞTEANU

Fără transă, o publicaţie îşi pierde cumpărătorii

De ce are nevoie o publicaţie pentru ca să apară?

De un pic de transă. Transa depinde de un om (sau de o echipă) de la vîrf şi trebuie să se scurgă în jos . Cititorul va recepta inconştient, şi o va aprecia, cumpărînd (sau necumpărînd) publicaţia. Poate fi o transă a senzaţionalului sau o transă a seriozităţii – cu capacităţi şi pieţe diferite. Dar arderea, nervul unei publicaţii se simte. Publicaţia nu este un produs, ci un organism viu, o creaţie, şi ca orice creaţie, nu poate fi făcută numai din răceală şi profesionalitate. Altfel devine ternă şi cumpărătorii o simt.

Şi, pe lîngă transă, de ce mai are nevoie o publicaţie ca să apară?

De o logistică (cadrul tehnico-economic material necesar, diferenţiat, desigur, de la publicaţie la publicaţie în funcţie de profil, periodicitate). Cotidianul (cea mai complexă dintre publicaţii) trebuie să aibă şi logistica cea mai diversificată: sistemul de comunicaţii cu lumea (agenţii de presă, sistemele de televiziune, sistemele de radiocomunicaţii) şi propria lui informaţie (sistemul organizat al reporterilor, redactorilor). Informaţia se centralizează pentru ca ziarul să nu se facă din încropeală, ci să fie produsul unei selecţii.

La o revistă trebuie să primeze materialul de analiză, pentru că un săptămînal iese oricum din sfera actualităţii imediate. Informaţia are altă profunzime şi se îndreaptă către un alt cititor care vrea să meargă pe un făgaş mult mai adînc. După decembrie '89 s-a făcut un gen de presă "hei-rup-istă", nerespectîndu-se cele mai elementare legi ale informaţiei (şi ale presei în general). A fost frumos şi nerepetabil, dar s-au dat informaţii pe care nu le-a mai verificat nimeni, s-au făcut comentarii care nu aveau în spate un **background** de cercetare sau de analiză. Cutumele dobîndite în perioada aceasta e greu să fie abandonate. Sînt mulţi care nici nu mai acceptă să verifice o informaţie, nimeni nu pare a mai avea nevoie de vreo documentare, de vreo arhivă. Or, ce este formidabil în lumea noastră este tocmai posibilitatea extraordinară pusă la dispoziţie de tehnica modernă: în funcţie de o informaţie primită, întregul capătă altă semnificaţie.

În contextul politic actual, România îşi joacă execrabil cartea

Reaşezarea spre normal ar trebui să se producă mai rapid la săptămînale. Datorită respiraţiei mai încete, ele ar avea răgazul să facă din mers adaptarea, în timp ce presei cotidiene îi va trebui mai mult timp ca să se aşeze. Cînd societatea însăşi nu este aşezată, de ce să avem pretenţii prea mari de la un segment al ei, cum e presa? În general, România îşi joacă **remarcabil de execrabil** cartea ei de ţară în contextul actual politic, economic, indiferent de ce soartă i s-a hărăzit la celebrele (nu ştim foarte sigur dacă mai operează) împărţeli mondiale de sfere de influenţă. Pentru că cei care au ştiut să-şi joace cartea au luat caimacul, fără să mai trebuiască să dea socoteală.

Ai o explicaţie de ce în ultimii 50 de ani cartea României a fost jucată atît de prost?

Nu se putea face altceva în condiţiile bipolarismului.

Dar Ceauşescu putea să-şi joace cartea mai bine decît a jucat-o.

Singura chestiune care poate fi spusă în ce-l priveşte pe Ceauşescu este că el putea juca o altă carte pentru ca să-i fie ceva mai bine propriului lui popor. El a jucat o carte care, după părerea mea, va rămîne în istorie, dar care era cartea lui personală. Probabil deranjează o asemenea părere, dar opinia mea este că marile personalităţi nu prea s-au gîndit la poporul lor pentru a rămîne în istorie. În general personajele cele mai negative sînt cele mai mediatizate de istorie. Sînt păstraţi de istorie marii cuceritori sau marii învinşi care au făcut lucruri abominabile. Nu cred că există doi oameni despre care să se fi discutat mai mult şi despre care se va discuta mai mult de aici încolo ca Hitler şi Stalin, deşi nu trebuie să avem reţineri în a-i stigmatiza istoric. Personajul poate cel mai luminos în istoria României este Ştefan cel Mare.

După manuale.

Ne place, nu ne place, pe Ceauşescu nimeni nu-l va scoate din istorie

Nu numai după manuale; el a fost şi canonizat. Cu greu putem găsi alte personaje care să-l înfrîngă pe Ştefan cel Mare, inclusiv la canonizare. Cronicarii n-au fost nici ei foarte obiectivi cu acest personaj, sigur o personalitate foarte puternică. Istoria a trecut cu tăvălugul peste faptul că pe vremea lui Ştefan cel Mare ţăranul era foarte oprimat, 47 de războaie costau, şi el, deîndată ce se întorcea dintr-un război, mai făcea o ctitorie – nu din banii lui Ştefan cel Mare, ci din biruri. Bieţii oameni probabil că ar fi fost mulţumiţi să se închine la ei acasă sau în faţa unei cruci de lemn. Dar aşa este istoria. Poate lucrul ăsta nu place, dar pe Ceauşescu nu-l va putea scoate nimeni din istorie. Pare-mi-se dl. Mihai Botez spunea un lucru frumos: Ceauşescu, nereuşind să intre în istorie, a intrat în geografie. El a intrat în geografie şi cu asta a intrat în istorie şi, îmi pare foarte rău, dar va rămîne. Cine a făcut Casa Poporului? Cine a făcut metroul?

Cînd spui că a făcut Casa Poporului te gîndeşti la un lucru bun sau la unul rău?

Nici o piramidă nu ştiu dacă poate fi discutată în aceşti termeni.

Dar Casa Poporului e urîtă şi nefuncţională.

Nici o piramidă nu e frumoasă, dar are un simbol. Casa Poporului este, în ultimă instanţă, produsul unui om necultivat. Ce poţi să-i reproşezi lui Ceauşescu este că, dacă tot cheltuia banii aceia, trebuia să lase măcar o dîră durabilă de rafinament, de gust. Existau nişte posibilităţi formidabile, dar ce a făcut el, pe cît este de grandilocvent, pe atît este de mic, de apăsător. Aşa va rămîne pe veci construcţia lui Ceauşescu. Şi transfăgărăşanul, şi metroul vor rămîne piramidele lui. Metroul e şi ceva necesar. Şi luciul acela al Dîmboviţei, imaginea falsă a unei Dîmboviţe curate (pe dedesubt circulă murdăria din Bucureşti) este totuşi o realizare. Poate că istoria va decide şi că el s-a opus ruşilor (nu ştiu dacă s-a opus sau nu s-a opus), iar dacă va reţine chestiunea asta, o va face în ciuda faptului că pe vremea lui poporul a trăit oprimat. Nici acum nu mai are importanţă că pe vremea lui nu se găsea brînză. Darmite peste 50 de ani...

Decembrie nu l-au făcut disidenţii şi, măcar în parte, a fost făcut cu ştirea Securităţii

Într-un editorial recent din "Tineretul liber" scriai că indiferent ce s-a petrecut în decembrie '89, acele evenimente nu se puteau face fără ştirea Securităţii.

Asta este absolut clar. Nu trebuie să ne îmbătăm cu baliverne, că n-are nici un rost. Să fie clar: decembrie nu l-au făcut disidenţii. În ce măsură era vorba de scenarii prevăzute şi în ce măsură scenariile prevăzute au fost şi ele date peste cap, asta rămîne, vorba lui Iliescu, să stabilească istoria. Este cert că marele potenţial de schimbare atunci exista, şi el a fost irosit. Din aranjament, din lipsa unei structuri alternative. Poate nu chiar întîmplător, singurele structuri care au apărut ca opozite fostei Puteri (sau lăsate să fie opozite fostei Puteri) au fost partidele tradiţionale, istorice, care nu cred că erau în măsură să lupte cu fosta Putere. Ea a avut înţelepciunea să se autodesfiinţeze pentru propria sa salvare şi să-şi ia o altă pălărie. După 50 de ani de stricăciuni, cineva trebuia să plătească un tribut trecutului, şi culmea este că l-au plătit partidele istorice, nu structura aceasta care se dădea drept nouă.

Opoziţie ideală, fără şanse de a lua puterea

Toată lumea simţea că trebuie să dea în cineva din trecut şi au dat în oamenii aceştia care n-aveau nici o legătură cu trecutul comunist, decît că suferiseră pentru el. În condiţiile în care nimeni nu ştia istorie, iar partidele aveau un trecut de glorificat, dar şi de explicat (pentru că orice partide, orice forţe la putere fac compromisuri), asta a fost foarte bine exploatat. În România, Opoziţia a fost permanent o opoziţie ideală, fără nici un fel de şanse de a lua puterea. Şi, din păcate, cînd a existat o mică posibilitate de a participa la putere şi de a încurca treburile, n-a făcut-o. Nu cred că după alegeri dl. Iliescu ar fi vrut într-adevăr să cedeze puterea, dar dacă se accepta şi foarte puţin din partea Opoziţiei, ar fi fost altceva.

Iar singurul pierzător din afacerea asta a fost ţara. Putem să-i incriminăm pe cei care au făcut restauraţia, dar trebuia să fi fost nebuni să n-o fi făcut. Au prins tot, au făcut-o, şi acum noi nu ne dăm seama ce rău este. Nici ei nu mai vor comunism, dar România nu-şi poate juca bine cartea externă. Datorită aceloraşi structuri, reforma economică a fost blocată.

Nu Fondul Monetar e de vină că ţara aceasta nu ştie de trei ani încotro merge

Nu ştiu ce se va întîmpla anul acesta; dacă nu se deschide totuşi pînă la urmă finanţarea externă nu vom avea energie electrică sau căldură la iarnă. Foarte grav şi inutil. Forţele de la stînga spectrului politic vor spune că ne oprimă Fondul Monetar, că ne cere lucruri imposibile, dar sînt lamentări care nu folosesc la nimic. Şi, după părerea mea, nici nu sînt cerute de către Fondul Monetar lucruri imposibile. E grav că au ajuns să se ceară lucruri care n-au fost făcute la timp, iar costul este mult mai mare, dar nu-i de vină Fondul Monetar că de peste trei ani şi jumătate în această ţară nu se ştie încotro se merge. N-a spus nimeni pînă acum: "ne ducem spre capitalism". După mine, se caută o iluzorie cale a treia spre o lume mixtă – necapitalistă, nesocialistă – şi de fapt se stă într-o fundătură din care nu se poate ieşi. În ianuarie '90, într-o revistă care atunci era în planul al doilea pentru că se ocupa de politică externă, am spus foarte clar că dacă facem reformă spre o economie de piaţă, atunci trebuie să dăm liber tuturor libertăţilor economiei de piaţă. Dacă nu dai drumul la toate libertăţile, ai numai nefericiri. Dacă n-am dat de la început dru-

de a nu mai face politică în economie

mul la şomaj, dar am dat drumul la preţuri, să nu ne mirăm că toate nefericirile economiei româneşti s-au băgat pe preţuri, din lună în lună ne mutăm cu aceeaşi economie la alt palier de preţuri, dar nimic nu se schimbă. Am spus de la început: dacă dăm drumul la preţuri, atunci trebuie să dăm drumul şi la moneda naţională. Dacă liberalizezi preţurile fără să liberalizezi moneda naţională, ajungi la un cerc vicios: inflaţie internă, cu devalorizarea cursului.

Deci unele greşeli le-a făcut Guvernul Roman.

Sigur, concepţia greşită asupra reformei pleacă de la Guvernul Roman. Dar eu nu pot să-l acuz numai pe Roman. Toţi FDSN-iştii actuali erau deopotrivă la putere atunci. Grotesc este că Roman e pus la zid pentru că a făcut o reformă proastă, nu pentru că a conceput-o în jumătăţi de măsură; se pretinde că nu trebuia să o facă deloc, nici măcar cu jumătăţi de măsură. S-a ajuns la un mecanism care duce inflaţia în cerc vicios, şi nu se mai poate ieşi din el. De ce să resimt toate durerile astea dacă nu întrevăd nici o perspectivă de ameliorare? Una era să le faci în '90, să sece odată durerile astea şi să înceapă măcar o perspectivă, şi alta e să ceri acum oamenilor sacrificii din nou, după trei ani şi jumătate de sacrificii. Soluţia de stînga, cu economia socială de piaţă, este o baliverna; pînă nu avem 60% pe puţin din economie privată, ea nu poate fi de piaţă. Pe urmă pot să discut dacă o fac de tip liberal sau de tip social-democrat. Pe urmă discut dacă fructele unei economii care funcţionează în primul rînd pe baze private sînt împărţite mai echitabil sau sînt lăsate la dispoziţia liberalismului complet.

Dacă vrem să păstrăm oala comună a socialismului, nu vom împărţi decît sărăcie

Dar pînă atunci eu mă năclăiesc într-un fel de economie socialistă care a dovedit că este neprofitabilă, moartea productivităţii muncii. Se tot încearcă cu disperare să se reconstituie oala comună din care să se facă o împărţeală. Ce să împărţim? Nu împărţim decît sărăcie. Noi trebuie să distrugem sărăcia. Dacă vrem s-o tot împărţim, nu vom avea niciodată de împărţit decît sărăcie. Oala asta comună, pe care a distrus-o în fond unificarea cursului leului şi convertibilitatea parţială, trebuie lăsată să nu mai existe. Ceauşescu era un politician care înţelegea bine lucrurile, nu întîmplător nu a permis nici o deschidere, el înţelesese foarte bine mecanismul: dacă lăsa o fisură în oala comună, ea se spărgea – cum s-a şi spart. El ştia bine de ce se încăpăţîna să nu dea drumul la nici un particular, să nu existe convertibilitatea monedei. Vin acum atîţia şi susţin că leul avea valoare; nu avea nici o valoare. Dacă voia cineva să facă rost de un dolar în 1989, nu putea să facă rost decît de pe piaţa neagră, cu 80-100 de lei dolarul. Aceea era singura valoare adevărată. Or, dacă eu plec de la 80, reiese că leul a scăzut de 10 ori, iar preţurile interne de 20 de ori. Cine a determinat acest lucru?

Ce guvern vom avea în septembrie?

Eu nu ştiu ce guvern vom avea în septembrie, pentru că, repet, mi se pare că România îşi joacă execrabil cartea. Eu pot să spun ce guvern ar trebui să aibă România în septembrie.

Ca să treacă iarna?

Nu numai iarna. Nu trebuie să jucăm ca să-i păcălim pe alţii, că ne păcălim pe noi. Trebuie să existe un guvern care să poată gestiona ţara cu credibilitate în faza asta. Faza asta putînd să dureze şi vara viitoare, şi probabil încă vreo cîţiva ani. Oamenii politici ar trebui să inventeze un guvern pe care să-l susţină, care să facă reforma, care să aibă credibilitate internă tocmai pentru că-l susţin ei şi care să aibă credibilitate externă prin ceea ce face. Poate e prea multă înţelepciune în ceea ce cer, dar mie mi se pare că noi sîntem prea formidabil la ananghie ca să ne mai putem juca cu guvernele într-un moment în care totul se duce de rîpă. Deci, pentru ceea ce pledez eu, povestea cu stînga-dreapta nu trebuie să existe; trebuie să existe în domeniul economic o platformă comună care să ghideze orice fel de guvernare şi despre care aflt oamenii din interior cît şi toată lumea din afară trebuie să ştie că indiferent cine este la putere în România, acest program cu economia este dus la îndeplinire. Reforma nu este nici a lui Iliescu, nici a PSM, nici a PRM, nici a PNŢCD. Reforma (pînă la un moment dat) este una singură, a ţării. Dacă va exista această înţelepciune, există şi şanse. Dacă nu va exista această înţelepciune, România nu are absolut nici o şansă. Şi şansa este să existe o decizie politică de a nu mai face politică în economie. Pînă acum numai politică am făcut. Şi totul se centrează pe acest segment neviabil al industriei. De aici provine inflaţia. Domnul Văcăroiu spune: noi nu subvenţionăm nimic. Bun, dacă segmentul industrial neviabil nu-l ţine bugetul, înseamnă că-l ţine cineva camuflat. Buget sau camuflat, tot populaţia îl ţine, direct sau indirect prin inflaţie. E o păcăleală. Din acest punct de vedere, dacă FMI cere României să asaneze economia de acel balast şi face din asta o condiţie, nu înseamnă că vrea răul României. Nu FMI a zis că vrea economie de piaţă. România a făcut parte din FMI cînd n-avea economie de piaţă, şi nu avea această obligaţie. Dar dacă tu te-ai obligat faţă de FMI să faci economie de piaţă, el îţi cere să faci faţă acestui deficit din balanţa plăţilor externe prin mijloace ale economiei de piaţă. Dacă ai fi fost socialist, nu-ţi cerea neapărat să devalorizezi moneda naţională, ştia el că tot n-are nici o importanţă, îţi cerea să strîngi cureaua, să micşorezi importurile, să faci efort la export ş.a.m.d. Dar dacă tu te-ai apucat de economie de piaţă, el îţi cere s-o faci prin mijloacele economiei de piaţă.

Victoria Puterii asupra presei este de fapt victoria Puterii asupra ţării

Scăderea continuă a tirajelor, faptul că nici trusturile de presă – pentru că există la ora actuală cîteva trusturi de presă – nu au sprijinit o presă mai profesionistă, mai credibilă, că o parte dintre personalităţile presei scrise s-au îndreptat spre posturi de radio mi se par doar cîteva dintre semnele unui "sfîrşit de capitol". Eşti singurul temerar care intră în domeniul acesta, în acest moment, şi "Tineretul liber", al cărui director eşti de trei săptămîni, şi-a început, mi se pare mie, schimbarea la faţă.

Dacă e vorba de temeritate, este legată de faptul că într-un moment foarte defavorabil presei scrise, eu, care n-am fost niciodată un cotidianist, m-am apucat de un cotidian. Da, e o sfidare şi, ca în orice "challenge", există şi o plăcere în ea. Sînt foarte conştient că este o sfidare, şi foarte conştient că şansele de reuşită sînt mici. Piaţa pentru cotidian în România nu poate depăşi 800.000 de cititori. A avut milioane în momentul în care existau trei sau patru cotidiene şi le cumpărai pe toate. Într-o situaţie normală, oamenii nu citesc mai mult de un cotidian. Mai pot cel mult să mai ia două săptămînale de profiluri diferite, dar două cotidiene e o excepţie. Nu cred că la 20 şi ceva de milioane de oameni este o rată proastă să ai aproape un milion de cititori de ziare. Sărăcia joacă şi ea un rol descurajator: un ziar poate fi la concurenţă cu o jumătate de pîine, la noile preţuri. Dar cel mai important factor descurajator este datorat faptului că omul simte că e degeaba cînd citeşte ziarul, că viaţa lui nu se schimbă cu nimic nici dacă scrie, nici dacă nu scrie în ziar. Aici este responsabilitatea politicienilor, care au adoptat tehnologia "cîinii latră, caravana trece". Şi cu aceasta au obţinut o victorie asupra presei. Dar o victorie asupra presei este şi o victorie asupra ţării. Le este lor viaţa mai uşoară, dar ei sînt trecători şi vor fi primii nemulţumiţi că din ce se spune în presă nu ia aminte nimeni prin reacţii adecvate la ceea ce ar trebui făcut. Acum, majoritatea cumpărătorilor cumpără cîte un singur ziar. Aceasta este şi explicaţia pentru care cotidianul cel mai important, "Evenimentul zilei", a stabilit un preţ prohibitiv: nu atît ca să cîştige el, cît să îi oprească pe alţii să mai ia şi al doilea ziar. Bătălia este de a dobîndi segmente din acest spectru. Oamenii sînt interesaţi de ştiri, şi "Evenimentul zilei" este cel mai bine situat din punctul acesta de vedere, cantitatea de ştiri este superioară celorlalte cotidiene (nu mă refer la modul de tratare), şi în plus combină aceste ştiri cu senzaţionalul care există în toată lumea.

Dar există cititori care simt că ar avea nevoie de "un altfel de cotidian" (fără să de "Meridian"). Există cititori care aşteaptă o alternativă la "Evenimentul zilei".

Nu cred că cineva trebuie să-şi propună s. facă o concurenţă "Evenimentului zilei". Nu ştiu dacă există vreo şansă de a face un ziar "alternativă". Există un fel de năzuinţă în ţara asta către un cotidian occidental, toată lumea nu vede decît "Le Monde" sau "International Herald Tribune" sau "The Times". Nu ştiu dacă noi sîntem ca "Le Monde" sau "The Times" în momentul de faţă. Cea mai bună strategie pentru un conducător de ziar este de a încerca varianta unei analize serioase prin echilibru şi consecvenţă, cu tactica "văzînd şi făcînd".

"De unde să vă dea statul?! Dacă şi dumneavoastră, doamnă, gîndiţi după tipare comuniste, atunci..." Exclamaţia redactorului-şef al "Expres"-ului mă iritase, de aceea am făcut efortul să rîd. Şi atunci mi-am dat seama că disputa noastră destul de aprinsă (eu pretinzînd cu insistenţă bani pentru cultură, Ilie Şerbănescu, "reprezentant al statului care face reforma", refuzînd subvenţionarea, "aşa cum dumneavoastră, artiştii, v-aţi obişnuit în comunism") atrăsese atenţia pasagerilor din cursa Tokio-Bucureşti. Ca să întorci pe toate feţele şansele culturii şi şansele reformei economice în România, pînă şi o asemenea călătorie devine scurtă.

De fapt, la acea dată (noiembrie '92), cartea culturii fusese jucată. Reforma şi destinul României se aflau la o mare răscruce. Premierul Theodor Stolojan plecase, numele noului premier nu fusese rostit. Nu se putea deduce drumul pe care se va angaja România. Cu argumentaţia sa precisă, neiăsînd loc iluziilor, redactorul-şef al "Expres"-ului trăia din plin tensiunea momentului. Şi într-o bună zi, în redacţia de la "Yomiuri Shimbun" ni s-a comunicat că România are un nou prim-ministru: chiar dacă sub pronunţia japoneză aş fi recunoscut numele lui Nicolae Văcăroiu, el tot nu mi-ar fi spus nimic. Am studiat chipul colegului meu de călătorie, care probabil făcea o "prognoză", pe baza unui vag curriculum vitae ţinut în memorie. Dar ca şi în analizele sale politico-economice, perceptibilă era doar dorinţa de obiectivitate; tensiunile, rezervele (ce şanse va avea reforma cu premierul Nicolae Văcăroiu) – cîte puteau fi – n-au fost rostite.

Acum asistăm la sfîrşitul demonstraţiei, chiar dacă nu e deloc sigur că este sfîrşitul guvernului Văcăroiu.

pe scurt

MIERCURI 18 AUGUST

• Greva ceferiştilor a încetat

Greva ceferiştilor a luat sfîrşit. Odată cu încetarea oficială a grevei în toate depourile din ţară s-a reluat lucrul, astfel încît nu s-a recurs la măsurile excepţionale anunţate. De asemenea, atît la Braşov cît şi la Iaşi, greva foamei a cîtorva mecanici de locomotivă a încetat.

• PNL cheamă PL-'93 la tratative

"În actualele condiţii trebuie să se facă toate eforturile pentru reunificarea mişcării liberale", a declarat Viorel Cataramă, vicepreşedinte al PNL, în cadrul conferinţei de presă a PNL. Preşedintele partidului, Mircea Ionescu-Quintus, a arătat că a trimis conducerii PL-'93 o scrisoare prin care a lansat propunerea pentru o întîlnire la nivel înalt, în cursul căreia să fie discutate metodele unei fuziuni între cele două partide. În continuare s-a apreciat că prăbuşirea economică are la bază "modul defectuos de guvernare al Executivului", iar "unica soluţie viabilă pentru ţară sînt alegerile generale anticipate".

JOI 19 AUGUST

• Guvernul pregăteşte o dictatură economică

Dl. Nicolae Ţăran, vicepreşedinte al PAC, a afirmat în conferinţa de presă a partidului că "Guvernul intenţionează să transfere pierderile economice, respectiv deficitul bugetar, asupra bugetului public". Dacă intenţia Guvernului se va materializa, vom asista la "reintroducerea dictaturii economice", a precizat reprezentantul PAC.

• Procesul de la Tiraspol s-a amînat din nou

Şedinţele procesului de la Tiraspol, intentat patrioţilor români, au fost amînate cu cel puţin încă o săptămînă. Motivele invocate de pretinsul tribunal transnistrean sînt: lipsa a doi avocaţi ai apărării şi agravarea stării de sănătate a lui Andrei Ivanţoc.

• Lebed candidează în Transnistria

Pe 12 septembrie, la Tiraspol urmează să fie organizate alegeri pentru locurile vacante în Sovietul Suprem al pretinsei Republici Nistrene. Corespondentul Basa Pres informează că unul dintre cei patru candidaţi este generalul Lebed, comandantul Armatei a 14-a ruseşti.

• Consiliul Naţional al Minorităţilor a propus inscripţionarea bilingvă

Consiliul Naţional al Minorităţilor a aprobat un proiect de hotărîre a Guvernului care prevede ca, în localităţile unde minorităţile deţin 10% (sau 30%) din ponderea populaţiei, numele localităţilor respective, indicatoarele, numele străzilor şi ale instituţiilor de interes public să fie inscripţionate atît în limba romă. ă cît şi în limba minorităţilor respective.

• Tőkés László cere părăsirea CNM de către UDMR

Preşedintele onorific al UDMR, Tőkés László, consideră că în Consiliul Naţional al Minorităţilor nu ar trebui să ocupe loc cei care înainte au făcut compromisuri cu Puterea. Dl. Tőkés a mai propus ca maghiarii să obţină trecerea pe ordinea de zi a Consiliului a cazului cetăţenilor de origine maghiară arestaţi după evenimentele de la Tîrgu Mureş din martie 1990, aceştia fiind, în opinia d-sale, deţinuţi politici. Iar dacă acestora nu li se va acorda imediat amnistie, UDMR să ia în considerare părăsirea Consiliului.

• Gheorghe Funar solicită desfiinţarea CNM

Gheorghe Funar, preşedintele PUNR, a solicitat desfiinţarea imediată a CNM şi destituirea din funcţia de secretar general al Guvernului a lui Viorel Hrebenciuc, coordonatorul acestui consiliu, care "caută să provoace declanşarea unui război civil în România bazat pe conflicte interetnice create în mod artificial".

• Greviştii de la SNCFR audiaţi de Justiţie

Parchetul de pe lîngă Curtea de Apel a municipiului Bucureşti a început audierile principalilor lideri sindicali care au condus mişcarea grevistă a mecanicilor de locomotivă. Principalul cap de acuzare este subminarea economiei naţionale.

VINERI 20 AUGUST

• Poziţia preşedinţiei faţă de greva mecanicilor CFR şi de decizia CNM

În conferinţa de presă de la palatul Cotroceni, dl. Traian Chebeleu a arătat că preşedintele Ion Iliescu salută încheierea grevei mecanicilor de locomotivă. Soluţionarea unor astfel de situaţii de criză pe cale paşnică a fost considerată necesară, evidenţiindu-se însă, în cazul acestei greve, "o anumită rigiditate din partea structurilor administrative", care a făcut necesară medierea preşedintelui şi intervenţia Curţii Supreme. Referitor la hotărîrea Consiliului Naţional al Minorităţilor, preşedinţia a arătat că "inscripţiile bilingve se justifică acolo unde populaţia neromânească are o pondere de cel puţin 30%".

• PRM ameninţă cu retragerea sprijinului parlamentar

Partidul România Mare a anunţat că dacă dl. Viorel Hrebenciuc, secretar general al Guvernului, nu va fi imediat destituit şi Executivul nu va reveni asupra măsurii irresponsabile aprobate de CNM, îşi va retrage orice sprijin acordat actualei Puteri şi va organiza mitinguri de protest în toate oraşele ţării.

• Datoria Guvernului Văcăroiu – 200 milioane dolari

În şedinţa de astăzi a Executivului s-a menţionat că datoria publică externă contractată pînă în prezent de Guvernul Văcăroiu se cifrează la 200 milioane dolari SUA. Tot în această şedinţă s-a discutat proiectul de lege pentru ratificarea Acordului privind promovarea şi protejarea reciprocă a investiţiilor, încheiat între Guvernul României şi Guvernul Republicii Moldova.

• A fost aprobată sesiunea extraordinară

Birourile Permanente ale Senatului şi Camerei Deputaţilor au admis cererea a mai mult de o treime din parlamentari pentru desfăşurarea unei sesiuni extraordinare a legislativului. Acţiunea a fost iniţiată de deputaţi PDSR, iar sesiunea extraordinară va avea loc în zilele de 30-31 august.

DUMINICĂ 22 AUGUST

• Ceferiştii vor răspunde cu forţa sindicală

La Braşov s-a întrunit în sesiune extraordinară Consiliul de Conducere al FSLIMLR. Acesta a hotărît ca, în cazul în care administraţia SNCFR sau alte organe de stat vor folosi mijloace coercitive, să se răspundă cu forţa sindicală, indiferent de urmări, care pot avea şi efecte dintre cele mai neprevăzute.

• Emil Constantinescu revine în ţară după o vizită în Australia şi Singapore

Dl. profesor Emil Constantinescu, preşedintele Convenţiei Democratice din România, a efectuat o vizită în Australia şi Republica Singapore, în perioada 5-21 august 1993, unde a avut convorbiri cu personalităţi politice de nivel înalt, contacte universitare şi ştiinţifice şi întîlniri cu membri ai comunităţii româneşti. Dintre cele mai importante convorbiri, menţionăm pe cele cu preşedintele Senatului şi al Camerei Deputaţilor din Australia, cu rectorul Universităţii Naţionale a Singapore-ului şi, respectiv, al Universităţii Tehnice Naryoung.

LUNI 23 AUGUST

• Producţia este, din nou, în regres

Conform datelor Comisiei Naţionale pentru Statistică, în luna iulie producţia industrială a scăzut cu 10,2% faţă de luna precedentă. De asemenea, deficitul balanţei comerciale a fost de 130,8 milioane dolari, iar deficitul cumulat al balanţei comerciale s-a situat la 654,3 milioane dolari. Singurele rezultate pozitive sînt legate de şomaj, a cărui rată a scăzut sub 10%.

Conferinţă de presă la Procuratură. De la stînga la dreapta: liderii sindicali Dorel But, Ion Vlad şi procurorul Florin Bela

MARŢI 24 AUGUST

• Atitudinea CDR faţă de situaţia actuală

În şedinţa Biroului Executiv al Convenţiei Democratice din România, pe ordinea de zi au fost următoarele subiecte: analiza situaţiei momentului actual din ţară, cu referire în mod special la poziţia CDR în cazul unei remanieri guvernamentale; viitoarea activitate parlamentară; probleme de uz general. Un subiect extrem de delicat l-a constituit atitudinea faţă de iniţiativa introducerii unei noi moţiuni de cenzură în sesiunea parlamentară extraordinară din 30-31 august.

• Romii propun un proiect de urbanism

La conferinţa de presă a Federaţiei Etnice a Romilor, dl. Nicolae Gheorghe a propus un proiect de urbanism în cartierul Fundeni, ce ar urma să fie realizat din fondurile organizaţiei. În baza proiectului s-ar urmări nu numai ridicarea de locuinţe, ci şi crearea de forme de integrare socială a romilor, precum şi crearea de surse de venit licit prin privatizare.

Grupaj realizat de
CRISTIAN LUPU şi MARIAN CHIRIAC

Mecanicii de locomotivă la Procuratură

Anchetă în pag. 8-9

• În legătură cu cele 12 persoane cărora li s-a desfăcut contractul de muncă

Înainte de părăsi Capitala, dl. Ion Vlad, liderul sindical al mecanicilor de locomotivă, a declarat reporterilor noştri: "Trebuie cunoscut faptul că în contractul colectiv de muncă se stipulează clar că nu se pot face concedieri fără acordul sindicatelor. Pe de altă parte, mai trebuie spus că administraţia a urmărit luarea acestor măsuri împotriva celor mai decişi grevişti, care acum abia renunţaseră şi la ultima formă de protest, greva foamei. Conştiinţa şi profesionalismul le-au interzis colegilor mei să se urce pe maşini (locomotive), întrucît starea fizică nu le permitea să remorcheze trenuri. Este un abuz al administraţiei".

Ion Vlad: Oamenii şi-au pierdut încrederea inclusiv în liderii lor. Este o neîncredere generală de jos şi pînă sus, şi o stare tensională foarte periculoasă pentru siguranţa circulaţiei. Oamenii pleacă la serviciu într-o stare de stress deosebită.

În comunicatul pe care l-aţi dat după şedinţa Consiliului de conducere al Federaţiei Sindicatului Mecanicilor vorbeaţi despre convocarea Conferinţei Extraordinare a Confederaţiei pe 2 septembrie. La respectiva conferinţă, agenda de lucru va privi şi rediscutarea poziţiei pe care sindicatul dvs. o va avea în cererea care nu a fost încă rezolvată de a se reface ierarhizarea funcţiilor?

Sigur. Asta este singura problemă a noastră.

Conferinţa va pune la punct o nouă grevă, mai bine organizată, mai puternică?

Nu ştim ce va pune la punct. Noi vrem să elaborăm un studiu, un fel de apel către Parlament, către organisme şi organizaţii internaţionale ale Drepturilor Omului. Parlamentul ţării ar trebui să analizeze puţin legislaţia privitoare la relaţiile de muncă din România, pentru că există posibilitatea încălcării legilor şi de către unii şi de către alţii.

Şi în acest caz, promisiunea ministrului Transporturilor că se va pune la punct o lege a CFR-ului pînă la sfîrşitul anului nu ar fi mulţumitoare pentru dvs.?

Ştiţi de cînd cerem noi această lege? Noi cerem această lege din ianuarie 1990. Noi avem act oficial prin care am cerut un statut al salariaţilor din Calea Ferată, o lege feroviară care să cuprindă totul şi să fie clară, sfîntă şi bătută în cuie. Noi vrem să fie linişte, dar să fie o lege odată, care să nu mă trimită de la o lege la alta, de la un articol la altul.

22

TIA ŞERBĂNESCU

Sfîrşit de partidă

Prin felul în care s-a desfăşurat şi s-a sfîrşit, greva mecanicilor de locomotivă a devenit un test – involuntar – al democraţiei noastre "originale" şi, totodată, un inventar al limitelor ei. Cea mai importantă – şi cea mai controversată – etapă a sa a fost, desigur, încălcarea hotărîrii Curţii Supreme de Justiţie. După cum se ştie, CSJ suspendase greva şi o declarase ilegală. Pe acest temei s-au bazat acuzaţiile preşedintelui şi ale Guvernului, şi pe acest motiv, căruia i s-au asociat pagubele aduse economiei naţionale, s-au emis citaţii şi chiar mandate de arestare, iar liderii sindicali, cu excepţia lui Ioan Vlad, preşedintele Federaţiei, au fost daţi în urmărirea comisiilor de anchetă şi a ofiţerilor SRI. Momentul merită analizat cu atenţie întrucît el poate consfinţi – prevalîndu-se de această ilegalitate – sfîrşitul partidei sindicale. După anihilarea societăţii civile şi după îmblînzirea partidelor

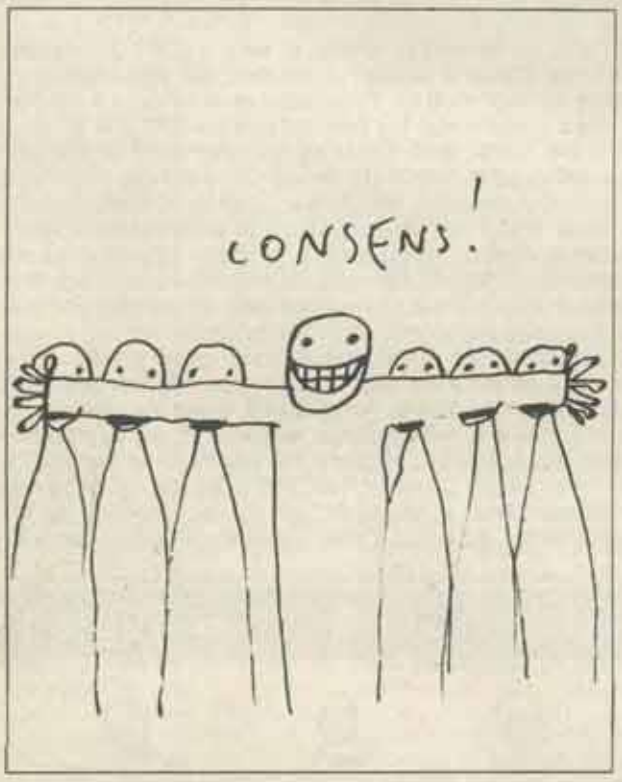

din Opoziţie, această ultimă victorie a Puterii – împotriva sindicatelor – ar însemna practic transcrierea oficială a consensului invocat de preşedintele Iliescu, cu alte cuvinte, pactul tăcerii. Societăţii româneşti i "s-au dat" (aşa cum, de o viaţă, i "se dă" carne şi zahăr, căldură şi apă – deşi fiecare le plăteşte şi mai stă şi la coadă pentru ele) partide care pot să existe şi chiar să facă afaceri, dar să nu murmure decît în tiraje mici şi în comunicate, i "s-au dat" sindicatele, cărora li "s-a dat", la rîndul lor, dreptul la grevă cu condiţia să nu-l folosească şi să nu mai revendice decît în limite rezonabile stabilite de comun acord. Şi i "s-a dat" dreptul de a vorbi pe de lături, în cîteva ziare şi reviste (din ce în ce mai puţine) despre ce se întîmplă – spre a mai elimina din toxinele acumulate. Avînd în vedere rezultatul, să reluăm firul grevei din momentul în care cursul ei a fost canalizat spre ilegalitate, iar încălcarea deciziei CSJ a devenit o culpă deosebit de gravă.

În primele două zile însă greva era legală. Revendicările erau cunoscute şi invitaţiile la negocieri au fost repetate cu stăruinţă. Oare nu intra în obligaţiile impuse de legea conflictelor de muncă faptul că SNCFR şi Ministerul Transporturilor trebuie să intre imediat în negocieri în acest caz? Cu atît mai mult cu cît era vorba de uriaşele pagube atît de invocate. Cine a încălcat legea? Consecinţele primelor două zile de grevă nu pot fi puse decît în seama SNCFR şi a ministerului – care şi-au ignorat cu desăvîrşire obligaţiile.

Întrebarea care se pune, automat, este: de ce oare, cînd erau sume atît de mari în joc, plus disconfortul general produs de blocarea circulaţiei, atît SNCFR cît şi Ministerul Transporturilor au rămas indiferente? Răspunsul nu poate fi decît unul singur: aşteptau decizia CSJ care s-o suspende şi s-o declare ilegală. Ceea ce s-a şi întîmplat. Dar asta nu înseamnă, oare, o recunoaştere a faptului că decizia CSJ era dinainte ştiută de cele două părţi? Evident, da. Şi fiindcă aceasta este răspunsul, el nu înseamnă o consfinţire a faptului că nici CSJ şi nici Guvernul nu respectă principiul separaţiei puterilor în stat – principiu despre care preşedintele Iliescu pretindea că "respiră prin toţi porii Constituţiei"? Şi în momentul cînd CSJ nu respectă această prevedere constituţională (chiar dacă nu prea explicită în text, dar proclamată oficial cu îndîrjire), ea nu încalcă legile statului de drept? Şi în felul acesta nu-şi distruge singură autoritatea? CSJ şi Guvernul au încălcat această condiţie elementară a funcţionării statului de drept (din momentul în care din atitudinea lor s-a vădit că aşteaptă o sentinţă dinainte stabilită) – fără a suporta consecinţele acestui gest.

În fine, să analizăm sentinţa propriu-zisă a CSJ – de a declara greva ilegală. Întrucît nu era prima suspendare a acestei greve (ci a patra) şi întrucît toate grevele ajunse la CSJ au fost suspendate (excepţie greva minerilor care a fost adusă, în chip privilegiat, după expirare şi, deci, n-a mai fost cazul) şi declarate ilegale – şi întrucît dreptul la grevă este garantat prin lege nu înseamnă tocmai că CSJ încalcă legea declarînd toate grevele ilegale?

Dacă măcar una din greve ar fi fost declarată legală, CSJ ar fi demonstrat că aplică prevederile Constituţiei – adică admite că o grevă poate fi legală, conform textului. E greu de crezut că acea singură grevă, care ar fi declarată legală pentru confirmarea funcţionării corecte a CSJ, va veni de-acum încolo. În cazul grevei de la Metrou, de pildă, chiar reportajul de la emisiunea "Actualităţi" a TV a consemnat opinia unui expert străin prezent în sală potrivit căreia "dacă nici această grevă nu a fost considerată legală înseamnă că în România nici o grevă nu poate fi legală". Şi dacă aşa stau lucrurile, se poate pretinde respectarea legii numai de către unii? Dacă legile nu sînt respectate de toate instituţiile şi de toată lumea, de unde mai provine autoritatea de a sancţiona unilateral abaterile comise faţă de ea? Cum şi-a protejat Curtea Supremă de Justiţie autoritatea? Faţă de prevederile legii şi faţă de interesele Guvernului pe care le sprijină fără excepţie? În fine, cum o funcţionare defectuoasă a unei părţi se perpetuează în întreg lanţul instituţional, înseşi negocierile ulterioare deciziei CSJ, la care au participat şi SNCFR şi miniştrii implicaţi, precum şi preşedintele Iliescu, au fost automat nelegale. E adevărat că au fost declarate "neoficiale", dar caracterul lor decisiv nu a putut fi tăgăduit. În fine, altă problemă ridicată a fost aceea a unei inconsecvenţe practicate de liderii sindicali, care, nerecunoscînd autoritatea CSJ în urma funcţionării ei vicioase, s-au adresat Guvernului şi preşedinţiei pentru rezolvarea conflictului – ceea ce ar fi echivalat cu recunoaşterea acestora, deşi aservindu-şi Justiţia ele n-ar fi avut, logic, dreptul la această recunoaştere. Perfect adevărat: prin efectul de propagare a ilegalităţii şi abuzului de putere întreg cercul instituţional devine vicios. Dar altă soluţie nu exista şi, din nefericire, se dovedeşte şi în acest caz că reţeta de dinainte de revoluţie a rămas perfect actuală. Şi înainte, cînd cineva suporta o nedreptate de la un secretar PCR de comună se adresa secretarului de la oraş; sau de la judeţ, chit că erau din acelaşi partid şi slujeau aceeaşi cauză şi cu aceleaşi mijloace. Circuitul era de aşa natură organizat încît nu exista altă soluţie decît apelul la altă verigă a aceluiaşi lanţ în nădejdea că, prin cine ştie ce întîmplare, aceea e mai puţin ruginită. Chiar dacă respectiva reclamaţie ajungea în şapte cazuri din zece chiar în mîinile celui reclamat şi se solda cu o nouă serie de persecuţii, exista şi şansa de a nimeri, într-un loc, o persoană care avea chef să "reabiliteze", şi în particular, partidul, arătînd că se poate face dreptate. Dacă, firesc, respectiva reclamaţie nu mergea prea departe cu critica şi se dovedea, în ansamblu, "constructivă". Cu alte cuvinte, recunoştinţa partidului se împărţea acelora care ştiau să ceară şi nu să pretindă şi care respectau regulile jocului.

Procedeu care se regăseşte şi la Puterea actuală care "demonstrează" bunăvoinţă şi "dialog" cu sindicatele care ştiu să-şi limiteze pretenţiile şi să-şi interpreteze rolurile în limitele stabilite. Ce pot face, în consecinţă, în condiţiile actuale, sindicatele ale căror revendicări nu trec ştacheta receptivităţii administraţiei, a Guvernului şi a CSJ? Doar să accepte suspendările repetate sau să arboreze banderola albă – aşa cum s-a şi întîmplat cu depoul Pallas-Constanţa. Şi cam atît. Şi să mai dea cîte un comunicat. Să participe la "negocierile" cu Guvernul, admiţînd în cea mai mare proporţie prevederile acestuia, şi să afirme că, totuşi, e loc şi de mai bine.

Acestui tablou final, care conturează înfrîngerea totală a luptei sindicale, i se adaugă o suită întreagă de minciuni care l-au înrămat pe tot parcursul realizării şi la care s-au asociat în primul rînd radioul şi TV. Dar şi toate celelalte forţe implicate, începînd cu preşedintele Iliescu, în viziunea căruia nu numai că salariile mecanicilor se dublaseră, dar ei deveneau vinovaţi pentru toate salariile mici din ţară. Mecanicii erau vinovaţi şi pentru faptul că SNCFR cheltuieşte 69% din bugetul său pe salarii, ca şi cum ei l-ar fi administrat. În fine, presiunile la care sînt supuşi liderii sindicali şi participanţii la grevă nu răzbat nicăieri în presa oficială şi sînt dezminţite – deşi realitatea este cu totul alta. Comprimînd în ea toate defectele de funcţionare acumulate în aceşti trei ani de societatea românească, greva mecanicilor constituie, de fapt, un ultim (poate) avertisment asupra revenirii declarate la metodele acelei democraţii aparente practicate şi de Ceauşescu sub forme din cele mai pompoase ("Tribuna democraţiei" şi altele) sub care, însă, se desfăşura în voie dominaţia prin forţă şi prin minciună.

Sfîrşitul acestei greve ridică însă cîteva întrebări. Care a fost scopul ei? A fost împinsă spre ilegalitate spre a culpabiliza sindicatele şi a le determina să renunţe la orice fel de acţiuni revendicative? Sau a fost un pretext costisitor şi aberant pentru o remaniere guvernamentală? Oricare ar fi răspunsul exact – şi ar fi posibil ca ambele să fie valabile –, costul acestei greve (material şi, mai ales, moral) este enorm şi nu se justifică. Pentru a descuraja revendicările, oricît de pretenţioase ar fi ele, există calea negocierilor, care le-ar fi dezamorsat mult mai repede şi mai eficient. Cînd te afli în situaţia de a nu-ţi "permite" nici o grevă trebuie să faci demersurile necesare stopării ei (prin înţelegere) şi nu declanşării şi acutizării ei. Afară, firesc, de cazul că ai nevoie de o justificare plauzibilă pentru nivelul slab al producţiei. Pentru că un dialog e întotdeauna preferabil unei demonstraţii de forţă care, pînă la urmă, stîrneşte frustrări ale căror consecinţe pot deveni imprevizibile şi, mai ales, clatină (adesea ireversibil) încrederea în cei de la putere. Iar pentru o biată remaniere şi pentru a scăpa de bruma de reformişti dintr-un guvern depăşit de situaţie, cheltuiala nu se justifică în nici un fel întrucît se putea face pe cale normală. Dar dacă avem în vedere că la noi toate se petrec în cea mai complicată şi mai costisitoare variantă cu putinţă, atunci e nedrept ca pentru această manipulare neloială a grevei să plătească doar una din părţile implicate.

Oare vor învăţa vreodată guvernanţii noştri că minciuna este cea mai nerentabilă investiţie?

Conducerea SNCFR şi Guvernul

Ce pedeapsă riscă liderii sindicali?
Procuror Florin Befa: Nu putem să discutăm despre pedeapsă cît timp nu...
Ce prevede Codul Penal?
F.B.: Înainte era pedeapsa cu moartea, deci acum închisoare pe viaţă!

16 IUNIE

În urma tratativelor purtate între liderii FSLIMLR şi reprezentanţii Guvernului şi SNCFR pentru încetarea grevei declanşate pe 14 iunie se semnează un Proces-verbal de conciliere ce aprobă revendicările mecanicilor.

PROCES VERBAL DE CONCILIERE

ÎNCHEIAT AZI 16.06.1993 CU OCAZIA DISCUŢIILOR PURTATE CU PRIVIRE LA MODUL DE SOLUŢIONARE A REVENDICĂRILOR F.S.L.I.M.L. DIN ROMÂNIA, PENTRU STINGEREA CONFLICTULUI DE MUNCĂ ŞI ÎNCETAREA GREVEI GENERALE

În urma discuţiilor purtate s-au convenit următoarele:

1) Începînd din luna iulie 1993 salarizarea personalului SN CFR se va face cu respectarea coeficienţilor K1 maxim 4,098 şi K2 = 1,4, conform anexei nr.3 din actualul Contract Colectiv de Muncă.

2) Se admite de către Consiliul de Administraţie ca bază de plecare la negocierea contractului colectiv de muncă pe anul 1993/1994; ierarhizarea din actul nr. 310/4/118/1993 privind salarizarea personalului din ramura tracţiune. Pentru negocierea contractului colectiv de muncă pe anul 1993-1994 se vor convoca de către Consiliul de Administraţie reprezentanţii salariaţilor pentru data de Luni 21.06.1993 orele 10".

3) Începînd cu luna iunie a.c., se acordă sporul de periculozitate de 15% pentru personalul de locomotivă şi de tren din Activitatea de circulaţie a trenurilor şi din activitatea de manevră, în conformitate cu prevederile legale în vigoare.

4) Se abrogă ordinele SN CFR nr. 222/1991 şi 158/1992. Noile ordine, ce vor reglementa problemele prevăzute în ordinele abrogate, menţionate mai sus, vor fi elaborate de comun acord cu Federaţiile Sindicale din SN CFR, reprezentate în Consiliul de Administraţie.

Guvernul României, secretar general Hrebenciuc Viorel

Ministerul Transporturilor, secretar de stat Aurel Novac

secretar de stat, şef al Departamentului transporturi feroviare Teodor Groza

SN CFR, Preşedinte Aurel Dumitrescu, Vicepreşedinte Ionescu Nicolae, Director general Direcţia Generală resurse umane şi Adm. Dan Săileanu, Director general adj. Direcţia Generală Tracţiune Stăncescu Mihai, Director general adj. Direcţia Generală legislaţie şi contencios Păcureţu Vasile

din partea F.S.L.I.M.L. Vlad Ioan, But Dorel, Vlad Ion, Buican Nicolae, Tarcan Ioan, Belchită Ioan, Brănescu Vasile, Ungureanu Francisc, Aldea Romeo, Iagar Augustin, Vlad Nicolae

Valoarea juridică a protocolului

Ar trebui să distingem în ceea ce priveşte greva mecanicilor de locomotivă două planuri: planul cauzelor unui conflict de muncă şi procedura desfăşurării acestuia. Sub primul aspect nu trebuie să ignorăm că cea mai importantă cauză a conflictelor de muncă din ultimul timp este dezastrul economic determinat mai întîi de absenţa unui real proces de privatizare. Deşi programul economic al Guvernului include o asemenea componentă, realizarea ei este, practic, aproape inexistentă. Astfel se explică declinul continuu al economiei româneşti: pentru că Guvernul încearcă să perpetueze economia de stat şi deci să transforme falimentul într-o stare normală a economiei. Altfel spus, anormalul economic devine linia de conduită a Guvernului.

Consecinţa socială a acestei politici economice este imposibilitatea de constituire a partenerilor fireşti într-o economie de piaţă: sindicatele şi patronatul. În realitate, în România nu există patronat. Întrucît statul rămîne în continuare proprietarul celei mai mari părţi din economia românească, Guvernul este pus în situaţia de a fi şi partener în dialogul cu sindicatele, şi arbitru. Cît timp economia privată nu va deveni majoritară, nici un guvern nu va putea să fie imparţial, obiectiv în arbitrarea conflictelor de muncă între sindicate şi patronat.

Ca urmare, şi în cel de-al doilea plan, al procedurii de desfăşurare a conflictului de muncă, se creează situaţii anormale, cel mai elocvent exemplu fiind greva mecanicilor de locomotivă. Principala revendicare a mecanicilor de locomotivă a fost deja negociată cu administraţia SNCFR şi cuprinsă în protocolul încheiat între Sindicatul Liber şi Independent al Mecanicilor de Locomotivă şi administraţia SNCFR, protocol parafat prin semnătura secretarului general al Guvernului. Valoarea juridică a acestui protocol nu poate fi diminuată chiar dacă atît Guvernul cît şi preşedintele României au încercat să nege puterea acestui angajament juridic – spunînd că este vorba despre o simplă ciornă sau despre un simplu proces-verbal fără importanţă. Se uită că nu înscrisul în care se consemnează un acord are valoare, ci înţelegerea realizată între doi parteneri, acordul lor de voinţă.

Orice societate civilizată se fundamentează, între altele, pe ideea de contract, care este legătura părţilor. Cît timp se creează un acord de voinţă, fiecare parte are obligaţia morală şi juridică să execute cu bună-credinţa angajamentele asumate. Fără bună-credinţă, societatea se destramă – pentru că fundamentul moral al legăturilor sociale nu poate fi niciodată înşelătoria sau minciuna. Cît timp administraţia SNCFR a ajuns la o înţelegere cu sindicatul liber şi independent al mecanicilor de locomotivă, ea trebuia să îndeplinească angajamentul asumat. Chiar dacă acordul Guvernului nu era

● Cronologia grevei ● Cronologia grevei ● Cronologia grevei ● Cronologia grevei

MIERCURI 11 AUGUST

● Se declanşează o nouă grevă a mecanicilor de locomotivă ca urmare a nerespectării de către conducerea SNCFR a punctului 2 al Procesului-verbal din 16 iunie. Respectivul punct prevedea ca începînd din 21 iunie să se înceapă o reierarhizare, mai justă după părerea mecanicilor, a funcţiilor în grila de salarizare. Mai exact redobîndirea poziţiei 31 din ierarhia claselor de salarizare, poziţie pe care mecanicii de locomotivă s-au aflat între 1974 şi 1989. În 1990, în urma modificării legii de salarizare, mecanicii au fost coborîţi pe poziţia 27.

● "Terorism sindical"

În urma şedinţei Biroului său Executiv, la care a participat şi dl. Virgil Măgureanu, directorul SRI, Guvernul are cuvinte dure şi ameninţătoare la adresa mecanicilor de locomotivă. Ministrul Muncii şi Protecţiei Sociale, dl. Dan Mircea Popescu vorbeşte despre "terorism sindical". SNCFR a introdus la Curtea Supremă de Justiţie o cerere de suspendare a grevei.

VINERI 13 AUGUST

10 h 15'

● Curtea Supremă de Justiţie suspendă greva mecanicilor

După 48 ore de grevă şi lipsă totală de discuţii între reprezentanţii sindicatului mecanicilor de locomotivă şi cei ai Guvernului, Curtea Supremă de Justiţie decide suspendarea pentru 80 zile a grevei mecanicilor de locomotivă.

10 h 30'

● Greviştii nu cedează

Comitetul de grevă din Depoul Braşov consideră în unanimitate verdictul CSJ nelegal ca urmare a nerespectării contractului colectiv de muncă (în speţă lipsa totală – datorită neprezentării la Braşov a vreunui trimis al Guvernului sau conducerii SNCFR – de negocieri) şi declară transformarea grevei generale în grevă totală, fapt ce va duce la oprirea oricărei forme de transport feroviar. (În cazul grevei generale, acelaşi contract colectiv de muncă prevede asigurarea a cel puţin 1/3 din capacitatea sau timpul de transport.)

Conform aşteptărilor, în cursul zilei, un comunicat al Guvernului atrage atenţia liderului sindical Ioan Vlad şi comitetului de grevă asupra consecinţele nerespectării HCSJ, respectiv severe pedepse cu închisoarea.

În cursul serii, Aurel Dumitrescu, preşedinte al SNCFR, refuză participarea liderilor sindicali la teleconferinţa programată, acceptînd doar prezenţa administratorilor depourilor şi remizelor. În urma discuţiilor cu aceştia din urmă, le dă mînă liberă la desfacerea contractelor de muncă ale mecanicilor ce refuză să reia lucrul. Imediat după grevă urmează un comunicat semnat de liderii FSLIMLR, în care se anunţă luarea de contra-măsuri în cazul în care s-ar trece la represalii asupra greviştilor.

De remarcat reapariţia "Scorpionului", cu un comunicat adresat conducerii SNCFR în care se ameninţă cu demiterea (cui?) în caz de nerezolvare a conflictului pînă pe 16 august.

13-14 AUGUST

● În cursul nopţii încep discuţiile între Gheorghe Fulga, fost consilier prezidenţial şi actualmente prefect al judeţului Braşov, şi Biroul Executiv al FSLIMLR. Tot în cursul nopţii, Aurel Dumitrescu trimite un fax la Braşov, prin care îl invită pentru a doua zi la ora 9 pe liderul FSLIMLR Ioan Vlad la masa discuţiilor.

SÎMBĂTĂ 14 AUGUST

10 h 00'

● Are loc o scurtă convorbire telefonică între Ion Iliescu şi Ioan Vlad. Preşedintele îi sfătuieşte pe grevişti să fie conciliant şi să ţină seama de HCSJ.

● Legături telefonice întrerupte

Atît la Depoul Braşov cît şi la alte depouri din ţară, legăturile telefonice ale greviştilor sînt întrerupte.

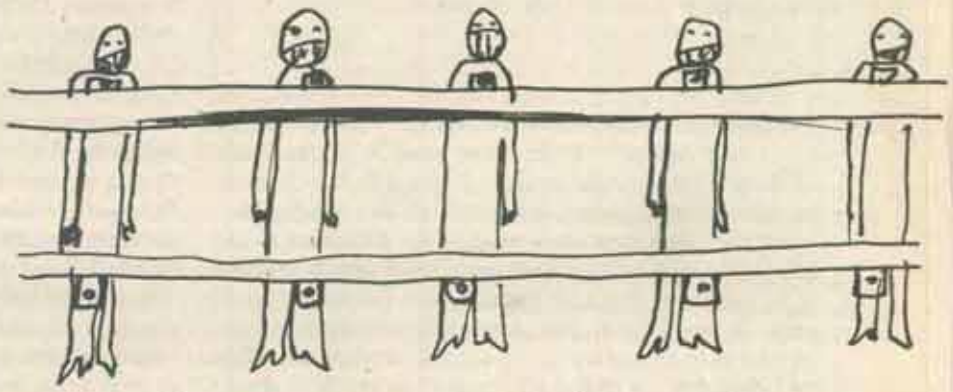

DUMINICĂ 15 AUGUST

● Greva mecanicilor de locomotivă continuă

Greva mecanicilor de locomotivă continuă cu maximă intensitate, în pofida suprimării ei de către Curtea Supremă şi a ameninţărilor Guvernului. Majoritatea depourilor din ţară s-au raliat acţiunii. Circulă numai cîteva trenuri din Bucureşti, precum şi trenuri cu copii sosiţi din vacanţă.

● Negocieri neoficiale la Braşov

La Braşov, la sediul Ligii sindicatelor mecanicilor continuă negocierile neoficiale între Nicolae Ionescu, vicepreşedintele SNCFR, şi grevişti.

LUNI 16 AUGUST

● Încercare de conciliere la Cotroceni

Timp de 5 ore, după-amiaza şi seara, au avut loc discuţii între liderii tuturor sindicatelor feroviare, inclusiv cele aflate în grevă, şi preşedintele Iliescu, preşedintele Camerei Deputaţilor, dl. Adrian Năstase, dl. Paul Teodoru, ministrul Transporturilor, reprezentanţi ai SNCFR. S-a convenit că nu există posibilităţi financiare pentru plata sporurilor salariale revendicate. Liderii sindicali, d-nii Ioan Vlad şi Ion Vlad, au acceptat să apeleze la greviştii să reia lucrul. Tot în aceeaşi seară a avut loc şedinţa Consiliului Suprem de Apărare a Ţării.

● Parchetul în acţiune

Cîţiva dintre liderii sindicali ai greviştilor din Braşov şi Constanţa au fost convocaţi la Parchet (Procuratură). Unii dintre lideri au fost ascunşi de către camarazii lor în depouri, existînd temerea că s-ar putea încerca o acţiune de forţă din partea Puterii.

LUNI 23 AUGUST

● La Parchetul de pe lîngă Curtea de Apel a sectorului IV Bucureşti a avut loc luni dimineaţă, la ora 10, prima audiere a 7 lideri sindicali din FSLIMLR, citaţi în urma plîngerii penale depuse de conducerea SNCFR.

● La conferinţa de presă ce a urmat audierii, procurorul Florin Befa a prezentat cele 3 capete de acuzare, acestea fiind: subminarea economiei naţionale, nerespectarea hotărîrilor judecătoreşti şi încălcarea atribuţiilor de serviciu. Conform Codului Penal, în cazul în care vor fi găsiţi vinovaţi, cei 7, din rîndul cărora îl lipseşte liderul Ioan Vlad, riscă o condamnare la închisoare pe viaţă – a declarat procurorul Befa. D-sa a mai precizat că, aflînd de unele măsuri administrative luate împotriva greviştilor de conducerea SNCFR, a telefonat cerînd acesteia sistarea imediată a oricărei acţiuni de acest tip. În legătură cu acest lucru, vicepreşedintele FSLIMLR Ion Vlad a declarat că administraţia cere greviştilor să răspundă unor chestionare în care există şi întrebări de tipul: "La baza acţiunii greviste a stat şi iniţiativa vreunui partid politic?".

sînt primii care au încălcat legea

necesar într-o asemenea situaţie, din punct de vedere al legislaţiei muncii, totuşi, cît timp acest acord a fost dat prin semnătura secretarului general al Guvernului, însăşi puterea executivă rămîne legată moral şi juridic de acest protocol. Împrejurarea că, post factum, se invocă dificultăţile financiare care împiedică satisfacerea revendicărilor salariale ale mecanicilor de locomotivă nu poate să ducă decît la următoarea concluzie: ori, de la bun început, administraţia SNCFR nu şi-a cunoscut propriile posibilităţi financiare cînd a făcut o asemenea promisiune salarială – ceea ce înseamnă incompetenţă –, ori a ştiut că nu poate satisface această promisiune dar a încercat să îi amăgească pe mecanicii de locomotivă pentru a dezamorsa conflictul de muncă, ceea ce înseamnă înşelăciune. Indiferent dacă este vorba de incompetenţă sau înşelăciune, sau de amîndouă, conducerea SNCFR şi Guvernul aveau o singură cale: să-şi dea demisia. Cît timp nu au procedat în acest fel, ei sînt primii care au încălcat legea, pierzîndu-şi astfel credibilitatea în faţa sindicatelor. Într-o astfel de situaţie este explicabil de ce mecanicii de locomotivă nu au respectat, imediat, hotărîrea pronunţată de Curtea Supremă de Justiţie cu privire la suspendarea grevei. Fără îndoială, o asemenea atitudine este condamnabilă din perspectiva exigenţelor statului de drept, dar cel puţin tot atît de condamnabilă este atitudinea administraţiei SNCFR şi a Guvernului prin care s-a creat o astfel de situaţie. O singură lecţie se impune: un guvern va fi crezut de partenerii săi de dialog – sindicate, partide politice, organizaţii neguvernamentale – numai dacă el însuşi îşi întemeiază politica pe adevăr, pe bună-credinţă şi pe respectarea angajamentelor asumate.

VALERIU STOICA

Foto: Marius Caraman

Interviu cu VASILE HARANACIU, liderul Ligii Sindicale a Mecanicilor de Locomotivă din Depoul Bucureşti-Triaj, realizat de ANDREI CORNEA

Stat de drept pentru unii şi stat de represiune pentru noi

Conducerea, birocraţii, au salarii prea mari în raport cu dvs.?

E o întrebare destul de delicată. În depourile de locomotive, noi avem personal TESA, afiliaţi sindicatului nostru. Nenorocirea mare este că tocmai acest personal TESA care efectiv creează datele primare de lucru este mai dezavantajat la salarizare faţă de personalul imediat următor din structura regionalelor de cale ferată şi din structura conducerii SNCFR. Deci cei care muncesc efectiv ca să producă sînt mai prost salarizaţi. Cei de la eşaloanele superioare sînt practic nişte culegători de date. Ne nemulţumeşte această inversare de valori şi de cantitatea muncii depuse, de aceea am cerut o ierarhizare a tuturor funcţiilor şi, în plus, descentralizarea la nivelul Căii Ferate. Pentru că la noi se practică o centralizare excesivă. Avem aceste regionale de cale ferată care nu îşi au rostul. Atîta vreme cît prin reorganizarea Căii Ferate, care reiese din HG 235 şi cu revenire 570, ambele din 1991, se spune clar: singura personalitate cu statut juridic este SNCFR, conducerea centrală. Deşi au un număr enorm de salariaţi (cam între 20 şi 35 de mii de salariaţi), Regionalele nu au personalitate juridică şi funcţionează pe bază de delegare de competenţă. Care la rîndul lor dau delegare de competenţă subunităţilor exterioare, şi tot aşa. Nimeni nu ştie practic precis în ziua de azi ce are de făcut.

Cînd aţi continuat greva după decizia Curţii Supreme, exista oricînd riscul de a fi traşi la răspundere.

Contrar celor afirmate de conducerea SNCFR, că am dezinformat, noi am informat masele de salariaţi, de sindicalişti că, încălcînd hotărîrea Curţii Supreme de Justiţie sîntem în ilegalitate. Dar răbdarea de trei ani şi jumătate şi speranţa că prin dialog se va rezolva, lucru care nu s-a materializat, i-a făcut pe oameni să devină răi, neîncrezători, şi să sfideze şi această hotărîre a Curţii Supreme de Justiţie. Cu atît mai mult cu cît, practic, o nouă suspendare de grevă generală venea după ce noi mai suportaserăm 90 de zile pentru aceeaşi motivaţie, pentru acelaşi conflict de muncă.

Credeţi că dl. Aurel Dumitrescu are o vină?

Fără nici un fel de rezerve, îl considerăm vinovat de actuala stare de lucruri. În momentul numirii dumnealui ca preşedinte al SNCFR, în august '91, a îndepărtat din nivelele de conducere ale regionalelor de cale ferată şi chiar ale unor servicii esenţiale din cadrul SNCFR toate organele de conducere care provenea din sectorul de tracţiune. Nu ştim de fapt cine sau ce l-a determinat să obstrucţioneze acest sector.

Ce interes ar fi avut? Ce motive?

Cineva, prin '90, îmi spunea că, prin însăşi natura funcţiei, avem un mare cuvînt de spus în ţara asta. A încercat să ne conştientizeze că lui Ceauşescu i-a fost frică de Calea Ferată, şi în mod special de mecanicii de locomotivă, la fel şi actualei Puteri îi este de frică de Calea Ferată şi în mod special de mecanicii de locomotivă.

Eu am avut impresia, poate mă înşel, că în momentul cînd aţi declanşat greva generală nu s-au prea respectat procentul de 30% trenuri internaţionale şi specificaţiile din acel decret. E adevărat?

Legea spune clar: sîntem obligaţi să asigurăm serviciile esenţiale, nu mai puţin de 1/3 din activitate. În contractul colectiv de muncă de anul trecut, cît şi în cel de anul acesta, contract la care ramura de tracţiune nu este semnatară nici atunci nici acum, se prevede totuşi că în cazul declanşării unei greve, de comun acord, organizatorii grevei împreună cu administraţia vor stabili treimea necesară. Or, trebuia să ne întrunim şi să stabilim de comun acord acea treime. Administraţia n-a făcut-o, nu ne-a convocat...

Şi trenurile internaţionale?

În greva din 14-16 şi trenurile internaţionale au circulat, în treimea necesară. De data aceasta, unii mai neîncrezători, mai ajunşi la pragul disperării de rigiditatea acestei administraţii, avînd în vedere prevederile din statutele respective, n-au mai aplicat statutul şi asupra trenurilor internaţionale. În ceea ce mă priveşte, am constatat cu uimire în capul de acuzare emis împotriva mea de către conducerea Regionalei CF Bucureşti faptul că nu am respectat treimea. E un lucru inexact.

În perioada celei de-a doua greve, declanşată în 11 şi încheiată în 17, Depoul Bucureşti-Triaj a funcţionat la întreaga capacitate. De-abia în dimineaţa zilei de 12 am dat dispoziţie să se asigure treimea la manevră. Însă în momentul cînd a apărut hotărîrea Curţii Supreme de Justiţie, deoarece Federaţia şi toate depourile din ţară au hotărît să sisteze total activitatea, am fost nevoit să intru şi eu în acest joc, dar cu specificarea imediată că se vor asigura totuşi transporturile militare, de copii şi trenurile de intervenţie, aici intrînd trenurile de medicamente, sanitare, PSI ş.a.m.d.

Am citit că aţi fost hărţuit în ultimele zile, că s-au făcut comisii de anchetă la faţa locului şi n-aveaţi voie să vă întîlniţi mai mult de două persoane... Este adevărat?

Da, este foarte adevărat. Nu ştim din dispoziţia cui şi nu ştim dacă există o dispoziţie scrisă în acest sens. Însă este cert că toată conducerea Depoului Bucureşti-Triaj a interzis personalului să se întrunească în grupuri mai mari de două persoane. Mie mi se pare un regim de lagăr de concentrare şi, într-un stat de drept de care făceau atîta caz puterile, începînd de la SNCFR şi terminînd cu puterea supremă în stat, mie mi se pare anapoda. Ori e stat de drept şi ni se aplică şi nouă toate facilităţile, ori este stat de drept numai pentru unii, iar pentru noi este un stat de represiune. Sînt foarte frecvente cazurile cînd mecanicii au fost pur şi simplu invitaţi să se împrăştie, deşi poate erau numai nişte discuţii pur profesionale. Eu de vineri n-am mai fost în depou; dar vineri era aceeaşi situaţie.

Înţeleg că vă duceţi singuri să discutaţi la Parchet.

Nu, tocmai din cauza asta a rămas ca ulterioară dată de audiere 1 septembrie.

Sînteţi în fond acuzaţi individual.

Da. SNCFR a înaintat un proces la sectorul 1, sîntem citaţi pe 25 august ca parte civilă pentru recuperarea pagubelor. Procurorul ne-a spus astăzi să facem o cerere de sistare a acţiunii întrucît, pînă cînd nu se definitivează cauza penală, nu putem fi acţionaţi într-un proces civil.

Sfîrşit de grevă la Braşov

● La Depoul Braşov, aşezat undeva la periferie, se ajunge cu traditionalul autobuz hîrbuit din care cobori la capăt de linie plin de praf şi de încredere că nimic nu se va schimba vreodată. De acolo mai e puţin de mers; treci peste şine şi laşi în urmă îmbietoarea cantină a muncitorilor. La poartă, în spatele înscrisului "Grevă generală", sindicaliştii ezită înainte de a lăsa un ziarist înăuntru. Experienţa lor cu astfel de oameni e recentă, dar edificatoare; ei sînt deja siguri că Radioteleviziunea lucrează mînă în mînă cu cei care le-au întrerupt liniile telefonice...

Într-un depou, mecanici şi ajutori de mecanici sînt destul de puţini comparativ cu numărul de ortaci dintr-o mină. Fluctuaţia e mică în această meserie şi mulţi sînt la a doua sau a treia generaţie de ceferişti. La Braşov, Sindicatul liber şi independent s-a înfiinţat în 1990, la fel ca în majoritatea celorlalte depouri din ţară. Unire însă nu există: două federaţii îşi împart convingerea că îi reprezintă pe mecanici. Cei care au declarat greva au fost sabotaţi fără nici un fel de probleme de conştiinţă de ceilalţi, membri ai federaţiei afiliate la confederaţia sindicală a lui Miron Cosma.

Sindicatele ceferiştilor au în România o istorie veche, marcată de conflicte dure cu autorităţile momentului. Continuitatea viziunii lor, mai degrabă stîngiste, e alimentată de continuitatea unei existenţe mizere la marginea oraşelor şi a societăţii. Ultimele alegeri i-au găsit – fără doar şi poate – votînd platforma social-democrată a actualului partid de guvernămînt; 11 luni mai tîrziu intră în grevă împotriva Guvernului. Gazetarii s-au grăbit să facă paralele cu momentul '33. Orgoliul e, fără îndoială, prezent în ambele situaţii; atunci li s-a cerut să accepte sacrificii – în '93 să creadă că o duc din ce mai bine.

● Gheorghiu Mariana e acariţă. De doi ani locuieşte împreună cu soţul ei în dormitorul depoului. La fel cu alte 55 de familii, acest cuplu se bucură de binefacerile rămase de pe urma regimului muncitorilor şi ţăranilor: într-o cameră sau două locuiesc 3 pînă la 5 persoane. Nu au baie şi nici bucătărie. 6 cupluri vor primi locuinţe anul acesta. Ceilalţi vor trebui să reziste, iar după înfrîngerea grevei unii dintre ei vor trebui să-şi găsească şi o altă locuinţă. Conform hotărîrii directorului general al Depoului Braşov, o parte dintre locatari vor fi evacuaţi. Decizia datează din 12 august; mulţi sînt convinşi că ea face parte dintr-un plan de represalii. Prin ea, conducerea depoului îşi arogă dreptul de a-i arunca pe drumuri pe propriii angajaţi, dreptul de a muta oamenii dintr-o cameră în alta; noile aprobări de cazare vor trebui de acum semnate de director.

● Ion C. este mecanic de locomotivă. Are 5 guri de hrănit şi un singur salariu. Pentru ca să-şi facă norma trebuie să ducă în fiecare lună cîte 20 de trenuri; munceşte între 240 şi 250 de ore pe lună. Salariul lui brut ajunge la 170-180 de mii. Din el se scade impozitul, cam 50.000. "Ne pare foarte rău că am ajuns în situaţia asta, dar Guvernul, SNCFR-ul şi toţi cei cu funcţii de răspundere în acest stat ne-au adus aici. Să ne ierte publicul călător, dar să ştie că vinovaţii principali sînt cei de sus, nu noi." Haina interlocutorului meu e fabricată pe vremea celuilalt preşedinte, hainele copiilor sînt şi ele vechi. Cu banii pe care îi cîştigă nu le poate cumpăra nici Coca Cola şi nici ciocolată Snickers. La fel ca şi promisiunile guvernanţilor îmbrăcaţi în costume franţuzeşti, acestea sînt elemente componente ale unei alte lumi, în care el nu va ajunge niciodată.

● Aici, la marginea oraşului, economia de piaţă e un cuvînt care, în viziunea multora, trebuie să aducă pîine, carne, Dallas şi muzică lăutărească la birtul din colţ. Totul la preţurile de dinainte. Pentru că nimeni nu s-a ostenit să le explice, oamenii cred că scumpirile de după revoluţie au fost ilegale. Pentru că aşa i-a lăsat să înţeleagă preşedintele, privatizaţii sînt hoţi care umblă să se îmbogăţească. Un om cinstit are o slujbă într-o întreprindere de stat. Toţi oamenii trebuie să aibe slujbe. Iată legi naturale în care mai mult de jumătate din cetăţenii României vor crede pînă la moarte.

● În ultima lor zi de grevă generală, în prima zi de grevă a foamei, greviştii de la Braşov au fost lăsaţi singuri. Furia lor pe un guvern care nu-şi ţine promisiunile s-a stins încet în amărăciunea că singurii păcăliţi, întotdeauna, sînt ei, clasa muncitoare. Următorul discurs politic în care ei vor crede va fi acela care îi va convinge că puterea trebuie să le aparţină şi lor.

Îşi vor aminti ei oare, în timp ce îl vor asculta în preziua următoarelor alegeri, că cei care îl pronunţă sînt aceiaşi cu cei care le-au trimis Procuratura la poartă?

LUCIAN MÎNDRUŢĂ

Pagini realizate de GABRIELA ADAMEŞTEANU, ANDREI CORNEA, ION MIRON DAMIAN şi TITUS LIVIU VULPE

H.-R. PATAPIEVICI

Ce este "poporul"?

Popor şi spiritualitate

Noţiunea de popor este simplă şi elegantă numai atunci cînd ne referim la cultura lui. Motivul este simplu. E de la sine înţeles că toţi marii creatori trebuie să fi exprime şi spiritul, astfel că nu există creaţie majoră, într-o limbă dată, despre autorul căreia să nu se afirme că este şi un exponent exemplar al spiritualităţii poporului care o vorbeşte. Pe scurt, reprezentativ pentru spiritualitatea unui popor este creatorul care, lucrînd într-o materie comună cu cea a poporului, se situează în preajma capodoperei. De aici rezultă că, întrucît priveşte cultura, noţiunea de popor este identică cu aceea de spiritualitate, care resoarbe toţi oamenii concreţi într-un unic purtător al subiectului, numit uneori **Volksgeist**. Este limpede că spiritualitatea atribuită poporului este un preterit: după cum ea este rezultatul faptelor de cultură, poporul este consecinţa existenţei unei biblioteci (muzeu imaginar etc.). Totul aici se referă la trecut, pentru că fiinţa este dedusă din realizări deja încheiate. Putem trage următoarea concluzie: ca trecut, poporul este spiritualitate. Firesţe, această formulare atrage imediat întrebarea: dar ce este poporul în act, aici şi acum? Chestiunea nu este deloc simplă. Am putea spune că poporul este alcătuit din totalitatea vorbitorilor unei limbi materne comune (lăsînd deoparte, pentru simplificare, capcanele etnicităţii). Cînd se transformă, prin opere de creaţie, în trecut, această totalitate se manifestă ca spiritualitate. Dar ce gîndeşte această totalitate în act, aici şi acum? Altfel spus, ce este poporul **ca prezent**?

De partea culturii, adică a trecutului întrupat, stau bibliotecile, muzeele, obiceiurile (incluzînd religia), formele de existenţă socială, casele, străzile şi limba. De partea prezentului stă "numai" viaţa de zi cu zi, cotidianitatea cea mai "banală", adică substanţa de neînlocuit a vieţii noastre trecătoare: în fapt, structurile spontane ale cotidianului, care alimentează formele de existenţă socială prin intermediul riturilor sociale, şi al "solidificării" limbii, transformîndu-se în străzi, case, muzee şi cărţi. Prezentul unui popor este pur şi simplu participarea neostentativă a tuturor la viaţa cotidiană a comunităţii. Or aceasta este chiar definiţia clasică a politicii, în sens larg. Conjectura mea este următoarea: în act, spiritualitatea unui popor se manifestă prin politic. Altfel spus, ca prezent, existenţa unui popor este politica pe care o face sau/şi pe care o suportă.

Poporul şi acţiunea politică

Am ajuns la concluzia că, în act, poporul există numai ca acţiune politică. Cum politica este deopotrivă existenţa societăţii civile şi luarea deciziilor politice, să vedem ce consecinţe are acest enunţ asupra întrebării iniţiale (i.e., ce/cine este "poporul"?). Aristotel ne informează că în vechea Atenă cetăţean era numai purtătorul de armă. În aceste condiţii, noţiunea de popor era foarte uşor definibilă: adunarea războinicilor. În cazul unei populaţii reduse, convocarea **in corpore** a tuturor cetăţenilor poate neîndoielnic forma imaginea directă a unui popor. Totodată, adunarea **într-un singur corp** dă baza unei decizii comune, pe care o putem fără greş numi "vocea poporului". În rezumat, atunci cînd populaţia este redusă, trupul fizic al poporului este adunarea populară, iar "gîndirea" sa se manifestă ca voinţă a majorităţii. Aici trebuie subliniat faptul următor: deşi decizia aparţinea doar unei majorităţi, rezultatul votării nu era totuşi pur aritmetic. Într-adevăr, prezenţa tuturor în comun crea, prin schimb şi dispută, o opinie care datora contactului fizic faptul că majoritatea care se obţinea nu mai era una pur numerică şi cantitativă.

Cum poate fi cunoscută opinia poporului

Cînd populaţia nu mai poate fi convocată **in corpore**, democraţia "corporativă" nu mai este posibilă. Cum poate fi totuşi cunoscută în acest caz opinia poporului? O modalitate ar fi referendumul. Neajunsul său este aritmetica mecanică a voturilor, care se scad şi se adună pur cantitativ: aceasta rezultă din caracterul schizofrenic al logicii exclusiviste de tip da/nu şi din împrejurarea că tipul de informaţie obţinut prin referendum este bazat pe necomunicativitate şi pe absenţa societăţii civile în sens larg (i.e., acea reţea comunicantă de contacte care permite formarea organică a opiniei). O altă modalitate este recurgerea la criteriul reprezentativităţii: poporul este asimilat cu societatea, iar societatea cu formele ei de organizare; în fine, organizaţia alege un reprezentant, iar acesta este propus, în alegeri, poporului; dacă este ales, reprezentantul organizaţiei devine reprezentant al poporului, avînd, în forumul de decizie, legitimitatea acestei delegaţii. Ideea esenţială a acestui criteriu constă în asimilarea poporului cu formele sale de organizare (i.e., cu societatea). Neajunsul este că, în acest caz, tot ce nu este organizat este exclus de la decizie şi, pe de altă parte, restul informal al poporului totuşi continuă să existe. În situaţii de ascuţită demagogie socială, această parte informală, omisă **de facto** de democraţiile reprezentative, îşi spune fără ezitare cuvîntul, optînd pentru soluţiile autoritare (cazul nazist în 1933). Expresia "masele iubesc dictatura" se referă la această secţiune informală a poporului, care, din varii motive, refuză încadrarea în regula societăţii civile. Acea parte a poporului care se organizează sub forma societăţii civile este de obicei pentru democraţie (adică, acel răspuns la întrebarea "ce este poporul?" care este deopotrivă pur imanentist şi contractual). Convers, cu cît numărul populaţiei segregate din societatea civilă este mai mare, cu atît sistemul politic reprezentativ este mai fragil (e.g., republica de la Weimar). Acesta este motivul pentru care dictaturile recurg imediat la măsuri de desfiinţare a societăţii civile şi la transformarea întregului popor într-o populaţie atomizată social şi paralizată politic. În fine, trebuie mereu repetat truismul că societatea civilă nu poate exista fără proprietate privată, viaţă cetăţenească şi stat de drept (i.e., preeminenţa dreptului asupra raţiunii de stat).

În cazul democraţiei pentru care poporul era posibil să fie prezent **in corpore** la luarea deciziei, elementul concret al executivului şi legislativului era el, poporul. Dimpotrivă, în cazul democraţiilor reprezentative, elementul concret este reprezentantul, iar cel abstract este poporul. Într-adevăr, dacă numărul mic de cetăţeni face ca definiţia poporului să fie răspunsul la întrebarea "ce este poporul?" (răspuns: adunarea poporului), logica numărului mare modifică radical natura întrebării: definiţia poporului este constrînsă să treacă prin răspunsul la întrebarea "cine este poporul?" (răspuns: cutare reprezentant). Această schimbare de natură antrenează două consecinţe importante.

Poporul ca *"deus otiosus"*

În primul rînd, poporul nu mai este responsabil din punct de vedere juridic. Deşi **in abstracto** totul emană de la el, în fapt el nu îşi mai manifestă voinţa decît prin atribuirea unui mandat. El îşi încredinţează voinţa şi poate controla respectarea delegaţiei numai cu ocazia înnoirii mandatului. Între alegeri, cu excepţia prezenţei în stradă, poporul îşi suspendă prezenţa politică. El se manifestă ca un zeu otios, care comunică cu membrele sale periferice prin intermediul unor frenetice divinităţi ale fertilităţii (deputaţii şi senatorii). Ca o consecinţă, rezultă în mod clar că poporul nu poate fi făcut responsabil de acţiunile reprezentanţilor săi, întocmai suveranului constituţional, care, spre deosebire de miniştrii săi, este juridic iresponsabil.

În al doilea rînd, între alegeri, poporul există concret numai prin acele părţi ale sale care continuă, din diferite motive, acţiunea politică. Mă refer la acţiunile de stradă, la presă, la organizaţiile de presiune etc. În acest caz, **cine** este poporul? Să luăm un exemplu. În 21 Decembrie 1989, în Piaţa Universităţii nu s-au aflat mai mult de 30.000 de oameni. Bucureştiul are două milioane, ceea ce, rotunjind prin adaos, revine la un procent de 2%. Reprezentau aceşti doi la sută "poporul" Bucureştiului? Ceea ce, pentru a ne măguli, ne-am obişnuit să numim "Revoluţia din Decembrie '89" a fost făcut în realitate de numai 1% din populaţia ţării. Care este atunci legitimitatea acestui straniu procent? Dacă luăm în considerare şi intenţiile, chestiunea se complică şi mai mult, pentru că alegerile de la 20 mai 1990, dincolo de mărimea fraudei, par a sugera un vot **împotriva** intenţiilor radicale din decembrie. Altfel spus, democraţia aritmetică a infirmat reprezentativitatea, rezultată din acţiune, a anticomuniştilor din decembrie. Prin urmare, ce legitimitate (faţă de subiectul unic numit popor) au mişcările populare (fie ele şi de un procent)? Cred că, fără a fi cinic, singura legitimitate este succesul lor. Dacă reuşesc să se impună, **au fost** legitime; dacă nu, nu. Cazul nazist este neambiguu: nimeni nu poate susţine că Hitler s-a impus voinţei poporului prin violenţă. În mod cert, el a avut majoritatea. Modul în care a folosit mandatul acestei majorităţi nu poate fi considerat nici el ca lipsit de sprijin popular. Desigur că sprijinul popular scădea pe măsură ce greutăţile cotidiene sporeau şi că nu toată Germania a vrut războiul (în special aşa cum a fost el condus, prost adică). Un Hitler victorios peste Europa, indiferent de cei ucişi şi de libertăţile batjocorite, ar fi avut, faţă de germani, o legitimitate strivitoare. Este motivul pentru care nu se poate afirma cu certitudine dacă sau cînd (în trecut, firesţe) poporul german i-a retras lui Hitler încrederea. În rezumat, legitimitatea unei mişcări populare se judecă după viitorul ei: dacă are viitor, înseamnă că poporul s-a recunoscut în partea care s-a ridicat în numele său; dacă nu, poporul se prevalează de iresponsabilitatea sa esenţială, în ciuda faptului că a fost implicat printr-unul din mădularele sale. Exprimat prin oricare din părţi, poporul nu este în fapt angajat de nici una.

Odată cu sistemul reprezentativ, poporul încetează să mai existe. Este adevărat că de la el emană puterea, dar poporul, ca subiect unic, nu este nicăieri să o exercite. Firesţe, cînd puterea este exercitată în numele său prin reprezentanţi, poporul este un ce abstract, iresponsabil juridic, care spune da sau nu din cînd în cînd, cu o vorbire care nu o depăşeşte pe aceea a sfinţilor, recomandată de Evanghelie (cf. Matei 5, 37). Deşi poate fi invocat oricît şi oricînd, poporul nu există deplin, integral şi neambiguu în nici un moment. În lumea modernă, poporul este un soi de rezervor de potenţialităţi niciodată în întregime şi simultan actualizabile. Acest fapt este în mod esenţial datorat iresponsabilităţii sale juridice. Pentru a fi responsabil în faţa instanţei, trebuie să ai un corp; **habeas corpus**. Poporul nu are unul. Orice demagog impertinent poate vorbi în numele său cu toate aparenţele legitimităţii, în special dacă recurge la accentele, lesne manipulabile, ale iubirii de neam.

Poporul ca existenţă pur verbală

O întrebare se impune, cu severitate: mai are sens să folosim, altfel decît demagogic, noţiunea politică de popor? Intenţia acestui articol a fost de a sugera că răspunsul nu poate fi decît negativ. Dacă poporul poate fi invocat cu egală îndreptăţire **momentană** de orice cauză este pentru că legitimitatea acesteia nu poate fi decisă decît de un viitor care, acum şi aici, nu impune prezentului nici o responsabilitate imediată. Cu totul altfel stau lucrurile cu noţiunea culturală de popor. Spiritul, se ştie, nu admite discontinuităţi: fiind vorba de manifestări similare la momente de timp diferite, spiritul admite inutilitatea multiplicării subiecţilor şi, deci, unicitatea în mai mulţi a aceleiaşi entităţi numită popor. Or, aceasta este chiar definiţia dată de Albertus Magnus **universalului** ("ceea ce, fiind în unul, prin natura lui este în mai mulţi"). Rezultă de aici că poziţia realistă, potrivit căreia noţiunii de popor îi corespunde o realitate existentă numită popor, în care este dată actual întreaga sa spiritualitate (i.e., esenţă), este în mod natural potrivită noţiunii culturale de popor. Dimpotrivă, din punct de vedere politic nu există nici o cale de a face din popor o existenţă actuală: ceea ce revine la a spune că noţiunea politică de popor nu este un **flatus vocis**, adică un simplu sunet verbal. Politic vorbind, cine uzează de cuvîntul popor abuzează cu intenţie de o realitate incontrolabilă. Căci nu există nici o procedură practică de a convoca **de faţă** poporul şi de a-l chestiona **în cunoştinţă de cauză**, ca pe un subiect unic. Concluzia este că, în fapt, nimeni nu-şi poate aroga pretenţia de a reprezenta poporul, chiar şi ales: iar purtătorii săi de voce sînt mai degrabă asemeni naturilor mediumnice talentate. Nu mai puţin, exact ca în cazul acestora, diferenţa dintre şarlatanie şi realitate este echivocă în primul rînd pentru ei. Este motivul pentru care, în politică, nominalismul, cu toate aporiile lui, este singura atitudine capabilă să îmbine modestia cu onestitatea.

Ce este, deci, "poporul"? Am văzut **cine** nu este. El nu este, pentru politică, un subiect unic cu trăsături de universal. În rest, ni s-a mai sugerat ideea unei interdicţii procedurale: noţiunea de popor nu este legitim a fi extrapolată de la spiritualitate (cultură) la acţiune (politică). **Ceea ce revine la a spune că, ontologic şi logic, individul trebuie să fie anterior întregului.**

Viaţa secretă a ACADEMIEI VII

MIHAI GRAMATOPOL

Pseudoparadigme în efigie

Printr-un dirijat concurs de împrejurări pripite anume, la care au pus umărul cîteva persoane ce credeau a profita exclusiv de ele, dar care în final au constatat că fuseseră doar instrumente manipulate de o alta (**à trompeur, trompeur et demi**, sau pe românește: "orice naș își are nașul"), dl. Remus Niculescu a ajuns director al Institutului de Istorie a Artei "George Oprescu" al Academiei Române.

Dar cine este dl. Niculescu, se vor întreba pe drept cuvînt cititorii? D-sa a fost cercetător principal III în amintitul institut, fără a-și fi dat doctoratul, fiind pensionat peste limita de vîrstă înainte de 1988 și reangajat temporar cu jumătate normă la începutul anului 1992, către sfîrșitul căruia împrejurările de care pomeneam l-au adus pe scaunul directorial, de unde cîrmuiește singur, căci d-na Ioana Vlasiu, directoare adjunctă, a plecat imediat, fără a ne înștiința, la Budapesta cu o bursă de un an a Universității Europene din acea capitală, iar în anul 1993-1994 urmează a fi bursieră a Fundației Paul Getty din SUA, pentru cercetări asupra operei lui Brâncuși.

Deși în institutul nostru există mulți cercetători principali II și I, care au titlul de doctor și o însemnată operă științifică obiectivată în cărți și studii de specialitate, deci toată îndreptățirea de a ocupa postul de director, ceasul rău, pus de către mîna anume interesată la ora Europei Centrale și apoi la cea a Californiei, a făcut să fie așa! În ultimă instanță, conform mentalității "băștinoase", ce nu face omul pentru a călători științific prin Evropa sau peste țări și oceane!

Care este însă profilul științific al d-lui Niculescu? D-sa a colaborat la o carte a acad. George Oprescu despre Grigorescu și a scris 20 de articole în peste patru decenii de cercetare salariată. Rămas singur cîrmaci al institutului, în afara unor mai mari sau mai mici mizerii făcute cercetătorilor, dl. Niculescu nu scapă nici un prilej pentru a-i înjosi și a le pretinde un cult al persoanei sale disproporționat de mare față de insignifianța propriei opere; deunăzi declara unei colege, doctor în istorie și autorul mai multor volume de specialitate, că d-sa este cel mai mare istoric al artei moderne (neprecizînd dacă din România sau din lume). Dar treacă și aceasta!

Ceea ce este însă grav este că ignoră existența Consiliului științific al institutului, că întîrzie cu luni de zile predarea revistelor la Editura Academiei și că problemele științifice au rămas la propria sa decizie.

Ceea ce este și mai grav este că frînează activitatea de conducere și susținere a doctoratelor în institut, defăimînd atare titlu științific. D-sa a sistat ședințele lunare și sesiunile de comunicări periodice ale institutului, dizolvînd practic institutul.

Ceea ce este foarte grav este că sub masca perfecționismului autist, steril, și a "controlului" a ceea ce se publică în revistele institutului, dl. Niculescu se dedă în realitate la o cenzură de tristă amintire care merge pînă la violarea fondului ideatic al studiilor cercetătorilor. Ca urmare, unii dintre aceștia și-au retras articolele lor deosebit de interesante și pline de noutăți riguros documentate (dr. Cristian Velescu, un admirabil studiu despre cultura filosofică a lui Brâncuși).

Ceea ce este intolerabil este că atare conduită autocratică a tensionat la maximum atmosfera din institut și s-a reflectat în alcătuirea planului de cercetare pe cinci ani, solicitat de conducerea Academiei Române. D-sa nu a convocat Consiliul științific pentru a vedea ce hotărîri trebuie luate în legătură cu direcționarea acestui plan de cercetare fundamentală și, după îndelungă elaborare haotică și prolixă a acestuia, nu l-a consultat asupra formei finale a planului. Astfel se face că, în versiunea înaintată Academiei, în atare plan ce, repet, trebuie să fie de cercetare fundamentală, se află incluse rizibile bibliografii impuse de dl. Niculescu în locul unor alte cercetări serioase (de exemplu: **Bibliografia periodicelor institutului**, programul nr. 3 din plan).

Dar pseudoparadigmele nu-și mai au, în rîndul institutelor de cercetare fundamentală ale Academiei Române, orizontul de așteptare fertil pe care unii mai contează!

RADU GRIGOROVICI

În apărarea Academiei Române

Într-o scrisoare apărută în numărul 32 al revistei "22", dl. acad. Dan Berindei se ridică "în apărarea Academiei Române". O apără fiindcă a fost atacată o instituție de veche și ilustră tradiție. Într-adevăr, după politizarea ei în regimul comunist, ea a fost persecutată și destinată pieirii în ultimii 20 de ani ai regimului ceaușist. Dl. acad. Berindei descrie renașterea și întinerirea Academiei Române după revoluția din 1989 prin alegerea, pe bază de merite morale și profesionale a numeroși membri noi, mai tineri. Pînă aici toate bune, corecte și frumoase, și ar fi fost chiar necesare dacă acesta ar fi fost subiectul principal al criticilor aduse Academiei în articolul din 29 iulie în cadrul serialului "Din secretele Academiei Române".

Dar aceste critici erau îndreptate în special împotriva încercărilor din ce în ce mai evidente și mai brutale de a introduce în Academie un regim de politizare și de dictatură personală a președintelui ei. Aceste încercări contravin Decretului-lege nr. 4 din 05.01.1990 "privind organizarea și funcționarea Academiei Române", inițiat de același președinte pe care l-am ales cu o majoritate covîrșitoare cu o lună mai tîrziu în atmosfera de atunci, marcată de revoluție. Decretul-lege prevede în mod expres că Academia Română urmează să "contribuie la așezarea pe baze noi, democratice ale (sic) științei și culturii române".

Dl. acad. Berindei pare să nu găsească argumente împotriva acestor acuzații în interiorul Academiei. El trece în schimb la o apologie a Institutului Român de Studii Internaționale (IRSI), întrucît – zice el – Domnia sa face parte din Consiliul științific al acestei instituții. Numai că IRSI nu face parte din sistemul de unități de cercetare ale Academiei Române, ci din cel al Ministerului Afacerilor Externe. Academia Română i-a acordat doar "egida", ceea ce înseamnă, după dl. acad. Berindei, acordare de "sprijin științific" IRSI-ului, acțiune perfect recomandabilă și demnă de laudă. Academicieni care fac parte din Consiliul științific IRSI, fie că au fost numiți membri chiar la inaugurare, fie că au fost cooptați recent ca membri de onoare, deci ca decor, (căci nu au fost invitați niciodată la ședințele Consiliului), sînt persoane demne de toată stima. La simpozionul IRSI desfășurat recent în colaborare cu Academia Română, am ascultat comunicări, unele interesante, altele mai puțin interesante, ca la orice manifestare de acest fel. Atunci de ce această nevoie de a apăra o instituție care nu a fost atacată ca atare și care nici nu face parte din sistemul Academiei? A asistat și subsemnatul, neinvitat oficial.

Răspunsul este simplu: dl. acad. Berindei nu are conștiința curată.

În primul rînd, d-sa știe că forurile statutare de conducere colegială ale Academiei Române, adică Adunarea generală, Prezidiul și Biroul Prezidiului, nu au fost consultate nici cu privirea la acordarea egidei, nici cu privire la compoziția Consiliului științific IRSI. Ceremonia instalării Consiliului s-a petrecut de altfel în secret, fără ca cel puțin membrii Biroului Prezidiului să fi fost invitați sau înștiințați. Din partea conducerii Academiei au participat numai dl. președinte, acad. Mihai Drăgănescu, și, desigur, dl. director Gh. Prisăcaru.

Aceasta ne aduce la a doua cauză pentru care dl. acad. Berindei este "preocupat" sau "îngrijorat". Este vorba de atacurile împotriva d-lui dr. Gh. Prisăcaru, cercetător principal la IRSI și colegul său în Consiliul științific al acestei instituții, în același timp, director al compartimentului Cancelarie și Relații externe în aparatul central al Academiei Române.

Ce conține opera sa de cercetare științifică se poate deduce din lista de publicații anexată prezentei scrisori. Presupun că dl. acad. Berindei cunoaște această operă. Consecvența politică a d-lui Prisăcaru poate fi dedusă cu ușurință din această listă. Nu este de mirare că dl. acad. Berindei are motive de preocupare. Alții au motive serioase de îngrijorare.

Fiind și eu unul dintre cei îngrijorați de cele relatate mai sus, m-am simțit dator să le aduc la cunoștință cititorilor revistei "22".

ANEXĂ

1. Gheorghe Prisăcaru și Dan Mihai Bârliba: **Tînăra generație și ONU. Actualitatea și perspectivele unei relații**. Editura Politică, București, 1980. Tradusă în spaniolă, germană, franceză, engleză și rusă.

REMARCI:

Citate frecvente din Nicolae Ceaușescu, de exemplu, **Cuvîntare la seminarul internațional "Studenții și securitatea europeană"**, 14 ianuarie 1974.

Din capitolul IV, §2 ("Acțiuni organizate în țara noastră") aflăm despre existența unor organizații care foloseau problemele tineretului pentru susținerea unei campanii de intoxicare a organizațiilor acestuia și a organismelor ONU specializate în acest domeniu: 1) Asociația Tineretului și Studenților din România pentru Națiunile Unite; 2) Centrul de cercetări pentru problemele tineretului; 3) Asociația de Drept Internațional și Relații Internaționale din RSR (actualmente ADIRI); 4) Asociația Națională din România pentru Națiunile Unite; 5) Comisia Națională Română pentru UNESCO. Aceste organizații mențineau o inițiativă ofensivă pe plan internațional printr-o multitudine de seminarii, conferințe, mese rotunde care sînt enumerate în carte. Un exemplu tipic este cel menționat la pagina 108: "Seminariile organizate de UTC și UASCR cu Uniunea Internațională a Tineretului Democrat-Creștin în 1977".

2. Dan Mihai Bârliba și Gheorghe Prisăcaru: **Tineretul și problemele lumii contemporane**. București, Editura Politică, 1982.

Cuvînt înainte de Nicu Ceaușescu.

REMARCI: Se face apologia lui Nicolae Ceaușescu și a Elenei Ceaușescu evocînd tinerețea lor revoluționară. Este citat masiv Nicolae Ceaușescu. De exemplu: se citează și volumul "Contribuția esențială a tovarășului Nicolae Ceaușescu la reorganizarea UTC, la unirea mișcării tineretului în lupta împotriva fascismului, la asigurarea unei dezvoltări noi, socialiste a patriei", Editura Politică, București, 1980. Este citat și Nicu Ceaușescu: "Semnificații majore ale unei inițiative românești", **Lumea**, nr. 17/23 din aprilie 1981. Singura autocitare a d-lui Gh. Prisăcaru este un articol din **Scînteia tineretului** din 1 august 1977: "Unele aspecte ale activității organizațiilor de tineret și studenți".

3. Dan Mihai Bârliba și Gheorghe Prisăcaru: **Partidele politice și tineretul, Repere Vest-Europene**. Editura Politică, București, 1987.

REMARCI: Scopul cărții este de a teoretiza diverse metode de folosire a tineretului și a problemelor acestuia pentru a submina din interior partidele politice din vestul Europei. Titlurile cîtorva paragrafe ale cărții demonstrează clar acest scop: cap. III, §2: "Comportamentul electoral" și §3: "Structuri politice de tineret"; cap. IV, §2: "Comuniștii și tineretul" cu detaliere în §2 (c): "Tineretul organizat în viziunea partidelor comuniste" și §3: "Impactul unității stîngii". În particular, la Snagov, în iunie 1969, a avut loc o masă rotundă, despre care se vorbește și în (2), cu tema "Rolul și contribuția tineretului la realizarea climatului de pace și securitate în Europa", la care a luat cuvîntul și reprezentantul Organizației Tineretului Social-Democrat din RFG, care a spus printre altele: "Pentru a completa imaginea poziției noastre politice, ar trebui să subliniem faptul că părerile noastre nu corespund întotdeauna cu cele ale majorității, **chiar în sînul partidului nostru**". Sublinierea le aparține autorilor cărții (D.M. Bârliba și Gh. Prisăcaru) și dezvăluie scopul urmărit de întreaga lor activitate practică și teoretică.

APEL

În legătură cu textul propus să înlocuiască art. 29 din Statutul Academiei privind alegerea conducerii institutelor, cercetătorii Institutului de Fonetică și Dialectologie "Al. Rosetti" din București al Academiei Române consideră inoportună modificarea articolului menționat. Actualul sistem de alegere a conducerii științifice de către membrii institutelor este adecvat, deoarece ține seamă de competența și de responsabilitatea profesională a cercetătorilor.

Ne alăturăm prin aceasta apelurilor publicate în presă de către alte institute ale Academiei Române.

Institutul de Fonetică și Dialectologie "Al. Rosetti" al Academiei Române, București

PAVEL CÂMPEANU

Democraţie – da! Legalitate – nu!

Intervenţie la Seminarul Internaţional "Democracy on Trial" organizat de The New School for Social Research în iunie a.c. la Celakovice, Cehia.

• democraţia americană are unele imperfecţiuni • iar democraţia noastră are atîtea încît nu e sigur că o putem numi democraţie • democraţia este mai puţin o stare, şi mai degrabă un proces • compararea celor două procese este una din temele cele mai arzătoare pe care istoria ne obligă să le examinăm • într-o viziune optimistă, putem spune că în România sîntem "în democratizare" dar nu în "democraţie" • performanţa istorică a revoluţiilor din '89 rămîne răsturnarea irevocabilă a dictaturii staliniste • marea dezamăgire a est-europenilor în '93 este spulberarea iluziei că răsturnarea dictaturii echivalează cu răsturnarea democraţiei • ordinei sociale impuse de dictatură i-a succedat o dezordine socială durabilă • iar dezordinea socială constituie o ambianţă mai puţin favorabilă dezvoltării democratice decît alunecărilor spre dictatură • principalele surse ale dezordinei sociale sînt criza legalităţii şi criza statului •

Motto: *Sentinţei prin care Curtea Supremă de Justiţie hotărăşte suspendarea grevei mecanicilor de locomotivă, Sindicatul acestora îi răspunde hotărînd transformarea grevei generale în grevă totală.*

Vest – Est

Ieri dimineaţă colegii noştri de peste ocean ne-au liniştit: democraţia americană are unele imperfecţiuni. Azi dimineaţă colegi din această zonă a vechiului continent ne-au liniştit: pe aici democraţia are atîtea imperfecţiuni încît nu putem fi siguri că este corect să o numim astfel. Discuţiile au mai reliefat un aspect: datorită dinamicii ei interioare, democraţia nu poate exista nici ca reproducere a unui model exterior, nici ca autoreproducere. Accesul unui sistem democratic la durată istorică nu se bazează pe capacitatea sa de a se reproduce, ci pe cea de a evolua, deci de a se autonega pozitiv. De aceea democraţia este mai puţin o stare, şi mai curînd un proces.

Imperfecţiuni în Vest, imperfecţiuni în Est; proces de o parte, proces şi de cealaltă; ispita analogiei se strecoară printre noi – dar ea nu e decît o ispită. Americanii au un sistem democratic cu unele imperfecţiuni; noi, est-europenii, avem deocamdată imperfecţiunile sistemelor democratice, dar nu şi un sistem democratic propriu-zis. În etapa în care ne găsim, imperfecţiunile democraţiei par să ne fie mai accesibile decît democraţia însăşi.

Aparenta similitudine a imperfecţiunilor este dublată de similitudinea încă şi mai aparentă a proceselor. De ambele părţi au loc procese, dar fiecare proces are un alt obiect. În SUA, şi în genere în Occident, are loc un proces de funcţionare a sistemelor democratice care nu exclude nici perturbările, nici ajustările din mers. Pe meleaguri mai apropiate de Celakovice nu se desfăşoară un proces de funcţionare, ci unul de eventuală instituire a unui astfel de sistem. Primul reprezintă un proces de evoluţie al cărui obiect este evident şi care operează în cîmpul realului – al doilea poate fi socotit ca proces al unei sperate gestaţii, obiectul lui rămîne incert, acţiunea lui este ca atare circumscrisă în aria posibilului.

Compararea celor două procese ar putea suna ca un exerciţiu speculativ. Ea se articulează, în opinia mea, cu una dintre temele cele mai arzătoare pe care istoria ne obligă să le examinăm. Aş descrie această temă în felul următor: revoluţia din 1989 ne-a proiectat pe o nouă orbită istorică; în ce punct al acestei orbite ne găsim azi, după patru ani de la lansare? Distinsul meu amic, profesorul Hamza Gabor de la Universitatea din Budapesta, defineşte acest punct ca un sistem democratic pe cale de a se consolida. Nu mă pot pronunţa asupra situaţiei din Ungaria, dar în ce priveşte România, nu cred că putem constata existenţa unui asemenea sistem, ci doar proximitatea lui, care este totodată o modalitate încurajatoare de a consemna persistenţa absenţei lui. Punctul în care am ajuns pe orbita menţionată nu poate fi definit după mine prin termenul de democraţie ci, într-o viziune optimistă, prin cel de democratizare.

Două crize

Din noianul evenimentelor survenite după '89, se poate extrapola o foarte reconfortantă informaţie de sinteză: stalinismul nu a fost restaurat în nici una dintre ţările care au reuşit să-l răstoarne – înăuntrul acestui interval de risc maxim, procesul s-a dovedit ireversibil. Marea performanţă istorică a revoluţiilor din '89 rămîne prin urmare răsturnarea irevocabilă a dictaturii staliniste. Iar marea dezamăgire pe care o resimt est-europenii în '93 provine din spulberarea iluziei că răsturnarea acestei dictaturi ar echivala cu instaurarea democraţiei. Ea echivalează cu începutul democratizării, componentă hotărîtoare a procesului de tranziţie.

Înlăturînd dictatura fără să instituie democraţia, revoluţiile anti-staliniste au dărîmat o ordine socială fără să o înlocuiască prin alta. Ordinii sociale pe care o impunea dictatura nu i-a succedat o ordine socială democratică, ci o dezordine socială durabilă. Şi după cum se cunoaşte dintr-un trecut nu prea îndepărtat, dezordinea socială constituie o ambianţă mai puţin favorabilă dezvoltării democratice decît alunecărilor spre dictatură.

Principalele surse ale dezordinii sociale, reprezentînd totodată principalele obstacole în calea democratizării, sînt criza legalităţii şi criza statului.

Criza legalităţii

Pentru civilizaţia contemporană ordinea socială este inseparabilă de legalitate. Legalitatea nu se reduce la existenţa legilor. O societate poate avea un corp impresionant de legi rămînînd totuşi deficitară în materie de legalitate (situaţie ilustrată pînă la un punct şi de societăţile staliniste). Convertirea legalităţii din text juridic în mod de viaţă presupune un consens social suficient pentru a conferi legilor legitimitate şi operaţionalitate. Mulţi dintre prietenii noştri occidentali – şi mai ales americani – par profund convinşi că soarta democraţiei în Europa răsăriteană depinde cu precădere de calitatea noului cadru legislativ. Venind dintr-o experienţă socială cu totul diferită, cei mai mulţi dintre noi se lasă greu contaminaţi de această convingere. Rezervele nu privesc necesitatea imperioasă de a avea legi adecvate, ci capacitatea de a integra legile în viaţa noastră cotidiană.

Ideile despre primatul legilor în procesul democratizării sunau mai ademenitor în 1989-1990 decît astăzi. Între timp, s-a profilat tot mai clar un fenomen de desincronizare: pe măsură ce progresează instituirea unui cadru legal democratic, se deteriorează ordinea socială pe care acest cadru ar fi trebuit să o consolideze. Stalinismul nu ne-a deprins cu respectul legilor, ci cu strategiile eludării lor nesancţionate. Riscul sancţionării scăzînd substanţial, tot mai mulţi concetăţeni ai noştri trec de la eludarea discretă a legilor la sfidarea lor făţişă. Datorită acestei tendinţe, succesele democratizării nu depind în primul rînd de felul cum legile sînt formulate, ci de felul cum sînt aplicate şi respectate. Cadrul juridic democratic se dovedeşte a fi condiţia necesară şi insuficientă a instaurării unui regim democratic.

Criza statului

Pentru a fi consecventă cu sine, viziunea despre primatul legilor tinde să o includă şi pe aceea despre rolul hotărîtor al statului de drept în tranziţia spre democraţie. Dacă aşa stau cu adevărat lucrurile, atunci la noi edificarea statului de drept începe sub semnul unei crize a legalităţii. Legile nu rămîn inoperante în primul rînd pentru că nu sînt bune, ci pentru că sînt legi. Resentimentul popular faţă de ele se extinde asupra instituţiei care le elaborează. Parlamentul, alcătuit prin acţiunea mecanismului electoral, este în mod practic împiedicat de către alegători să-şi îndeplinească funcţia pentru care l-au ales: aceea de putere legislativă. În acest caz, criza de legalitate se manifestă şi ca o criză de legitimitate.

În sfîrşit, neîncrederii în ideea de lege şi în instituţia legiuitoare i se adaugă neîncrederea în autorităţile menite să vegheze la respectarea legilor. Criza de legalitate se contopeşte cu criza de legitimitate şi cu criza de autoritate într-o criză instituţională generală a tranziţiei. În România agentul social cel mai reprezentativ pentru această criză este sindicatul minerilor din Valea Jiului.

La prima lor descindere răsunătoare în capitală, cea din iunie 1990, ei păreau să acţioneze ca o forţă politică neinstituţionalizată, folosind violenţa ilegală pentru a reprima opoziţia şi pentru a salva guvernul. La descinderea următoare – septembrie 1991 – ei au răsturnat guvernul pe care îl salvaseră cu un an înainte, manifestîndu-şi simpatia faţă de opoziţie. După unii, cu acest prilej minerii şi-ar fi confirmat rolul: schimbîndu-şi orientarea ei nu îşi schimbau şi caracterul de forţă politică.

Acţiunile respectivului sindicat din perioada care a urmat nu validează însă acest diagnostic. Esenţial nu este faptul că minerii au acţionat prima dată împotriva opoziţiei şi a doua dată împotriva puterii, ci faptul că de amîndouă dăţi au acţionat împotriva legii. Ponderea secundară a implicaţiilor politice reiese şi din alt fapt: indiferent dacă ilegalităţile comise de ei au avantajat puterea sau opoziţia, minerii nu au fost traşi la răspundere. Continuitatea recursului lor la violenţa ilegală, ca şi continuitatea imunităţii pe care autorităţile s-au văzut silite să le-o asigure, arată că minerii nu reprezintă o forţă politică oscilînd între putere şi opoziţie, ci în primul rînd o forţă socială, îndreptată fără nici o oscilaţie împotriva aceluiaşi obiectiv: legalitatea.

Atît ascendentul lor, cît şi incuria specială a autorităţilor faţă de ei au o cauză mai profundă decît circumstanţele sau actorii – şi anume faptul că trăim într-o societate în care sfidarea legilor nu constituie un comportament marginal sau condamnabil, ci una dintre coordonatele modului nostru de viaţă. În termeni legali, sindicatul minerilor din Valea Jiului – prin acţiunile menţionate – nu reprezintă decît un grup organizat de infractori toleraţi; în termeni sociali, el reprezintă însă expresia exacerbată a incapacităţii noastre de a accepta limitele legale ale libertăţilor dobîndite în '89. Continuînd astfel să ne răzbunăm frustrările îndurate sub dictatură, noi perpetuăm o stare de spirit şi un model de comportament care ne barează drumul spre democraţie. Greşelile, abuzurile şi felo-niile actualei puteri adaugă motivaţii mereu reînnoite pentru întreţinerea acestor împovărătoare reminiscenţe.

Starea de spirit şi comportamentele la care mă refer pot fi caracterizate în ultimă analiză ca anti-etatiste. Iar anti-etatismul constituie o reacţie pînă la un punct firească din partea unei societăţi care a fost supusă timp de decenii unor înăbuşitoare presiuni etatizante. Şi astfel se măreşte cu încă unul seria paradoxelor pe care le-a generat revoluţia din 1989: societatea în tranziţie îşi duşmăneşte statul tocmai în momentul cînd istoria pare să-l desemneze ca principal agent al tranziţiei. Acest resentiment popular a căpătat o expresie teoretică în spectaculoasa reactualizare a ideilor despre societatea civilă, ostilitatea faţă de stat fiind convertită uneori în ostilitate faţă de politică. Evocînd terminologia lui Merton, se poate spune că în Estul Europei istoria pare să supună statul unor exigenţe funcţionale antitetice: ca agent al democratizării ea îi cere să fie slab, acceptîndu-şi şi chiar simulîndu-şi involuţia, iar ca agent al tranziţiei ea îl împinge să-şi sporească puterile în suficientă măsură pentru a putea transforma însăşi structurile societăţii. Tranziţia nu plasează statul în faţa unei simple alternative: consolidare sau devitalizare, ci în faţa unei complicate ambiguităţi necesare: consolidare + devitalizare.

Măsura în care această ambiguitate este asumată, respinsă, ori deformată, fie de către stat, fie de către societate, abundă în implicaţii. Una dintre aceste implicaţii este sugestia că stadiul prezent al tranziţiei spre post-stalinism nu creează numai o raţionalitate istorică a tendinţei spre democraţie, ci şi o raţionalitate istorică a tendinţelor nedemocratice sau anti-democratice. Emergenţa noilor ordini statale nu este îngreunată numai de inconsistenţa soluţiilor preconizate de unii factori politici, ci şi de inconsistenţa problemelor pe care istoria le pune în faţa acestor factori politici. Condiţionarea ambiguă a procesului în desfăşurare are contribuţia cea mai profundă şi mai greu discernabilă la tribulaţiile prin care trece constituirea statelor post-staliniste, inclusiv la dezagregarea unora dintre acestea.

În stadiul actual al societăţilor de tranziţie stalinismul rezidual persistă mai ales ca proprietate, ca funcţie demiurgică a statului, şi ca aparat – convertirea actorilor individuali care au servit dictatura în organizatori ai tranziţiei fiind practicată în România pe o scară din ce în ce mai întinsă. Dar nici în România, după cum nici în Rusia sau Ucraina, şi cu atît mai puţin în alte ţări ale Europei răsăritene, statul nu a răspuns pînă acum dublei solicitări la care este supus, abandonîndu-şi formal veleităţile democratice pentru a ceda puternicelor tentaţii anti-democratice.

S-ar părea că în favoarea democratizării nu lucrează numai actorii potriviţi şi strategiile adecvate – ci şi scurgerea indiferentă a timpului. Fenomen esenţa lui unitar al lumii contemporane, democraţia rămîne opera unor istorii profund diferite. Noi vom continua să-i căutăm parametrii generali, ea va continua să existe numai ca fenomen particular. Originalitatea naţională a democraţiilor nu constituie obiectul unei opţiuni politice, ci un dat istoric non-alternativ. De aceea, democraţiile est-europene vor fi originale – sau nu vor fi. Coborînd "Pe Argeş în jos" nu vom ajunge în lunca Potomac-ului ci, dacă ţinem la drum lung, în a Dunării. Trebuie să respingem mistificările conceptului de "democraţie originală" – dar nu conceptul, reper revelator al procesului pe care îl parcurgem.

Pentru că veniţi de la München şi aveţi ochiul mai proaspăt, ce vă şochează, ce vă surprinde în realitatea de aici?

Nu mă simt autorizată să mă pronunţ, pentru că eu nu sînt de părere, cum au fost atîţia ani de zile unii români din străinătate, că de la mare distanţă vezi mai clar. Nu este adevărat. De la mare distanţă vezi foarte mic. Bineînţeles că vezi mai clar în linii mari, dar nu vezi amănuntele, şi totuşi într-o atmosferă culturală contează enorm concreteţea detaliilor. Ce mă înfricoşează puţin aici este acest haos, această dezordine. Şi în materie culturală, şi în alte materii. N-aş vrea să fiu prost înţeleasă. Nu cred precum unii că era mai bine pe vremea cînd toţi mergeau după aceleaşi indicaţii şi se făcea cultură după comenzi de partid etc. Dimpotrivă, trebuie să-i mulţumim lui Dumnezeu că am scăpat de tiranie, de cenzură şi de dirijismul cultural. Dar în cultură lucrurile trebuie protejate şi subvenţionate, fără ca prin asta să ne întoarcem la dirijism.

De pildă, Uniunea Scriitorilor n-ar trebui să rămînă un organism care să nu poată dispune de fonduri. Ministerul Culturii sau alte organisme care subvenţionează şi care fac un fel de mecenat ar trebui să fie destul de puternice că să sprijine literatura care nu se impune prin reclamă. Sigur că în starea actuală de penurie acest ajutor nu poate fi decît statal. Poate avem bogătaşi, dar încă nu avem editori care au cîştigat milioane şi care şă-şi poată permite să fie mecena la rîndul lor, cum a fost un Gallimard, cum a fost Rowohlt, cum au fost atîţia alţi editori în străinătate, unde nu se aşteaptă ajutorul statului. Dar noi nu am ajuns în stadiul acela.

Cartea dvs. – "O viaţă în bucăţi" –, un volum de memorialistică, apărut la "Cartea Românească" anul trecut, a fost o revelaţie asupra perioadei de tinereţe a unor destine de excepţie, a dvs., a lui Mihai Şora, Eugen Ionescu, Eliade şi alţii. Este şi o relatare a unei epoci speciale, cea din 1939 pînă în 1945, constituită pentru mulţi într-un fel de legendă căreia îi lipsea carnaţia. Cartea dvs. i-a restituit consistenţa. În ce fel această carte s-a constituit ca un fel de reconectare a dvs. la propriul trecut, dar şi la ambianţa culturală românească?

Constituirea însăşi a cărţii a fost pentru mine o surpriză. Ion Negoiţescu m-a rugat insistent să povestesc despre perioada noastră pariziană. Şi lui i-a plăcut foarte mult felul în care povesteam, ceea ce m-a uluit. Pentru că eu nu mă ştiam povestitoare – mă ştiam oarecum eseistă. Publicînd primele pasaje în cîteva reviste româneşti din diaspora, ele au avut succes. Ceea ce m-a antrenat în a o scrie pînă la capăt. În final, am observat că s-a întîmplat un dublu proces: raţional, voiam doar să reconstitui foarte exact o epocă, să mă ţin de fapte, să însăil povestea în aşa fel încît biografia mea şi cu biografia celor din jurul meu să se împletească cu evenimentele, şi totul să devină un fel de cronică.

Ceea ce nu a fost conştientizat decît ulterior este, afară de portretistica remarcată de atîţia, o împletire a evenimentelor în genul unui romancier. Nu mi-am închipuit că voi deveni o romancieră. Şi totuşi, pînă la urmă, mi-am dat seama că am lucrat ca şi cum aş fi avut un proiect de roman. Mi s-a spus că se citeşte tot atît de antrenant ca un roman.

Cum vi se pare că se integrează cartea dvs. în actualul moment literar, care este în bună măsură un moment de recuperare a unor personalităţi, a unei memorii interzise sau ocultate, a unor întîmplări şi a unor episoade istorice?

E greu să mă pronunţ în această materie, pentru că, pe de o parte, eu însămi fac parte din generaţia veche. Mircea Eliade ne-a fost profesor, dar sînt totuşi zece ani distanţă între generaţia noastră şi a lui. Pe de altă parte, eu nu mă simt solidară cu literatura recuperată, pentru că la mine totul este creat relativ recent. Scrisul meu, în măsura în care păstrează amintiri interesante pentru cultura românească, este totuşi o viziune a cuiva care a trăit atunci, dar care vede cu ochiul de acum. Şi cu ochiul de acum văzînd, sigur că anumite valorizări se strîmbă, se deplasează, vezi puţin altfel. Aşa e şi cu vîrsta. Cu vîrsta lucrurile se aşază într-o altă ordine – sau cel puţin aşa credem –, o ordine mai justă, mai echitabilă. Poate ne înşelăm. În orice caz, pot să spun că, personal, am revenit asupra unor entuziasme juvenile legate de unele nume şi unele idei.

Totodată mă surprinde bucuros că tineretul de astăzi, deşi format în imposibila epocă ceauşistă, în care nu i s-a spus adevărul despre atîtea şi atîtea lucruri, s-a putut orienta şi a putut redescoperi şi păstra destule valori autentice. Pe de altă parte, mă şochează că acelaşi tineret se lasă furat totuşi de iluzia unor grandori uneori exagerate. Dacă îmi daţi voie, o să dau un exemplu din experienţa mea proprie, bătă efectiv cu profesorul Nae Ionescu. Vreţi?

Sigur că da.

Cînd am fost noi studenţi, în ultimii ani de război, Nae Ionescu ne-a fascinat prin maniera sa de expunere, care era atrăgătoare; în plus, avea nişte mîini care vorbeau de la sine, avea o gestică expresivă, era de o eleganţă extremă, avea şi o faţă atrăgătoare şi foarte interesantă, cu ceva mefistofelic. Înainte de a deveni purtătorul de cuvînt al legionarilor se avea foarte bine cu Regele şi avea intrare liberă la Palat – poseda deci o doză bună de oportunism. Am descoperit cu mare uimire că acum i s-au scos, din nu ştiu ce reviste vechi, nişte articole în care se arată ultracredincios, ultraortodox etc. Cînd noi am venit la facultate, lucrurile astea erau trecute, noi nici nu le-am mai cunoscut, deja le măturase istoria cumva. În acel moment se ocupa cu logica pură. Pe urmă a început încetul cu încetul să cultive imixtiunea politicii în ceea ce expunea. Dar l-am admirat în continuare.

Ceea ce trebuie să spun cu adîncă tristeţe este că acele expuneri fabuloase care mi-au rămas în memorie, care ne-au rămas la toată generaţia noastră, probabil, în memorie, nu-i aparţineau întrutotul, cum se credea pe atunci. De exemplu, ţin minte perfect despre o expunere a sa. Era vorba despre "critica raţionamentului inductiv". Nu ştiu dacă ştiţi povestea: noi presupunem că toate lebedele sînt albe pentru că am numărat un mare număr de lebede; dar cum nu le putem număra de fapt pe toate, e suficientă o singură lebădă neagră ca să dărîme întregul raţionament. Aici este slăbiciunea raţionamentului inductiv, prin definiţie. Ei bine, am descoperit că exact aceeaşi critică a raţionamentului inductiv, chiar şi exemplul cu lebedele şi altele, se găseşte identic la Karl Hoffer (care se pare că se va edita şi în româneşte). Dar Nae Ionescu avea o manieră de a argumenta tot ce spunea care te fascina şi noi îl ascultam cu sfinţenie.

Iată un exemplu despre cineva din care se face acum un semisfînt şi e considerat un mare naţionalist pentru că a scris cîndva nu ştiu ce chestii ortodoxiste, deşi a susţinut legionarii şi a legitimat diverse forme de autoritarism. Un profesor universitar care nu-şi dădea sursele de informaţie. Ceea ce e greu de admis, cu vîrsta şi cu capul nostru de acum.

MARIANA ŞORA

Avem nevoie de modele mai puţin metafizice, mai pragmatice, mai aplicate la real

Interviu realizat la GDS de MAGDA CÂRNECI

Şi ţin minte foarte exact momentul în care mi-am spus: "Cu acest om am terminat". Eram deja în anul patru cînd, la o lecţie, Nae Ionescu explica ce-i cu naţiunile, ce-i cu unităţile vii, culturale, etnice etc., şi a declarat foarte categoric: "Între naţiuni este un zid care merge de jos, de la pămînt, şi pînă la Dumnezeu". Ei bine, în momentul acela am spus: "Gata!". Ideea că nu există între naţiuni nici un fel de posibilitate de înţelegere şi comunicare m-a şocat profund.

Şi tot în legătură cu revalorificarea acestui trecut interbelic: eu am ţinut la Mircea Eliade, deşi a avut şi el scăderile lui. Nici nu mai intru în materie de politică, ci mă refer chiar la filosofie. El a fost un delicios profesor pentru noi, dar ne-a predat o temă, o materie în care nu era specialist. Era un oarecare amatorism în facultatea de odinioară, dar un amatorism cu vîrfuri interesante. Cînd a predat metafizica, Eliade se pare că învăţa de la o lecţie la alta ce vine şi ce mai trebuie spus. Totuşi am scris foarte favorabil, foarte laudativ, admirativ chiar, despre Eliade, în special despre proza lui critică, despre eseurile lui literare. Cu memoria lui fabuloasă şi cu cunoştinţe de asemenea fabuloase, el a reuşit să facă cunoscute în România o serie de personalităţi din Apus şi din Răsărit, ca Papini, Chesterton ş.a. Dè India să nu mai vobim. Consider că această operă a lui de dascăl care ne punea în temă cu ceea ce se discuta atunci în lume (Huxley etc.) este ceva care astăzi scapă din vedere, deşi a avut o importanţă culturală considerabilă. Faptul că el a făcut o mare carieră ca istoric al religiilor este ştiut şi s-a banalizat, dar ca să faci acum din el un fel de maestru de ocultism de ultimă speţă – asta mă revoltă. Ce înseamnă să-l reeditezi "oricum" pe Eliade? Ce înseamnă să retipăreşti pur şi simplu nişte texte, în primul rînd chestii ieftine, povestirile lui fantastice, pe care eu personal nu prea le gust?! Sau să găseşti, pe nişte tarabe unde se etalează literatură de cea mai proastă calitate, titlul **Mircea Eliade – Yoga şi fericirea** sau **Yoga şi viaţa eternă** şi alte baliverne! E ceva cu totul neserios. Asta nu înseamnă a-l respecta. Asta înseamnă a-l trage în jos şi a prosti lumea cu texte care nu oferă o perspectivă adevărată nici asupra lui Eliade, nici asupra eternităţii sau a vieţii veşnice sau a nemuririi...

Mi se pare că nu e singurul cult deformat din ultimii ani. Am impresia că se mai poate spune acelaşi lucru şi despre alte nume.

Aveţi perfectă dreptate. În revista lui Pleşu – "Dilema" –, care mi se pare foarte interesantă pe alocuri, am găsit o voce care consună cu a mea, ca să spun aşa: Alexandru George. Într-un articol de acolo, Alexandru George a fost pus în situaţia de a se apăra împotriva "crimei de lez-majestate", pentru că a fost atacat din cauza anumitor obiecţii pe care le-a ridicat împotriva lui Noica. El afirmă că nu vrea cu orice preţ să-l atace pe Noica, dar cere dreptul să se vorbească despre Noica la fel ca despre orice muritor; şi chiar spune că în ultimul timp nimeni nu mai îndrăzneşte să-l atace pe Noica atît de violent precum am făcut eu mai demult în "Epistolar". Nici eu nu înţeleg de ce cineva care nu este un admirator sau o admiratoare fără rezerve a lui Noica trebuie să fie considerat isteric sau inamic, anticultural sau antiromânesc, sau mai ştiu eu cum.

Între altele, există acum şi un fel de "modă Cioran". S-a publicat foarte mult Cioran, uneori în ediţii necritice sau în ediţii-pirat. Şi dvs. v-aţi ocupat de el, mi se pare.

Eu am scris un articol amplu într-o revistă literară condusă de Negoiţescu. Iniţial era vorba să recenzez o carte românească a lui Cioran, atunci de curînd apărută în Franţa. E vorba de "Lacrimi şi sfinţi". Şi cum sînt un om conştiincios, m-am străduit să condensez într-un articol relativ mic tot ce se poate spune despre personalitatea lui Cioran – cum era el pe vremea cînd scria în România, cum a fost cu extazele lui, cu necredinţa lui, cu revoltele lui religioase. Şi pentru asta a trebuit să citesc tot ce se publicase pînă atunci. Astfel a ieşit un eseu care se chema "Cioran odinioară şi azi". I l-am trimis, bineînţeles, şi el mi-a răspuns entuziasmat că îmi mulţumeşte pentru acest eseu splendid, aprofundat, că am perfectă dreptate în tot ce spun. Textul meu era prea mare pentru o revistă, iar pentru o carte era mult prea mic. Ca eseul să poată fi publicat în franceză, Cioran a consimţit să dea un text al lui, astfel încît am apărut împreună cu Cioran între aceleaşi coperţi, la editura "L'Herne".

Şi cultul în jurul lui Cioran mi se pare exagerat. Nu e exagerat în sensul că din el s-ar face un fel de semizeu, ca din Noica. Şi Cioran este **într-adevăr** o personalitate de anvergură europeană. Dar dacă astăzi i se publică din nou în România lucrările vechi, consider că ele trebuie editate în mod conştiincios. Adică să fie prevăzute cu o prefaţă actuală, în care să se explice poziţia lui Cioran în materie de politică la acea vreme. Faptul că s-a înşelat, după cum declară el însuşi, şi că a avut atunci ieşiri de extremă dreaptă, pe care astăzi le neagă, e una – dar cărţile trebuie publicate ca atare pentru autenticitatea lor istorică. Nu cred că este admisibil să dai ediţii epurate, adică să faci cum făceau comuniştii: ştergeau rînduri sau pagini întregi care nu le plăceau, din anumite lucrări – asta este cenzură. Cum adică? Îmi pui pe tarabele librarilor de acum un Cioran cenzurat? Cenzurat în sens invers. Eu nu cred că este admisibil. Cred că o discuţie cinstită este de o mie de ori preferabilă acestor muşamalizări.

Dar nu vi se pare că totuşi în acest moment al culturii române, această publicare masivă a unor opere importante pentru perioada interbelică poate să întoarcă într-un fel problematizarea situaţiei actuale a României cumva înapoi? Nu vi se pare că asta ar putea focaliza într-un mod artificial interesul generaţiilor de acum pentru o problematică cumva desuetă, pentru că aparţinînd unei alte jumătăţi de secol, şi că oamenii de acum ar avea poate nevoie să-şi analizeze actualele lor dileme şi neîmpliniri în chei de lectură mai noi?

Această întrebare este foarte interesantă. Eu disting aici două probleme. Întîi există problema pur materială: publicînd foarte mult din aceşti autori de odinioară, consumi o cantitate enormă de hîrtie şi de spaţiu tipografic, încît bătrînii iau cumva pîinea de la gura tinerilor, pentru că acestora li se micşorează posibilităţile de apariţie. Totuşi ar fi absolut greşit să se spună: nu, nu mai vrem să ştim de cei vechi, acum au cuvîntul tinerii. Sigur că şi aici trebuie găsită o cale de mijloc.

În al doilea rînd, este vorba de aspectul spiritual pe care l-aţi amintit. Se poate presupune că foarte mulţi tineri dezorientaţi, nemulţumiţi prin forţa lucrurilor de anumite dificultăţi economice actuale îşi pot canaliza nemulţumirea crezînd că cei de acum 40-50 de ani au avut dreptate şi trebuie să redevenim naţionalişti pînă la nebunie. Asta ar fi o catastrofă şi o tristeţe. Şi se observă că în România şi în toate ţările foste comuniste există acum mişcări de dreapta.

Dar mai este o problemă. Acum e nevoie de o muncă ingrată, şi totuşi foarte promiţătoare, de a aşeza valorile pe alte baze decît pe pură speculaţie. Adică e nevoie să se dea mai mare importanţă economiei politice, teoriei politice, gîndirii asupra realului, asupra socialului, asupra a ceea ce se întîmplă în realitate şi mai puţin, poate, metafizicii. Vechea sociologie (care acum poartă diferite nume) ar trebui şi ea să-şi primească aportul de sînge proaspăt şi de metode noi de cercetare a opiniei, de stabilire a unor bareme de evaluare a stării sociale şi a stării materiale a oamenilor. Eu cred că efortul de refacere ar trebui să meargă spre concret. Spre ştiinţe şi spre o gîndire pe bază foarte serios ştiinţifică, nu speculativă, "metafizică". Eu nu folosesc termenul "metafizică" cu dispreţul cu care îl foloseau marxiştii, dar sînt anumite momente cînd metafizica trebuie să aştepte.

Găsesc că în această privinţă, în materie culturală, generaţia medie este cea care ar trebui să pună acum umărul. Dar ea e puţin absenteistă. Oameni de foarte mare valoare din toate domeniile şi specialităţile au plecat. Alţii care au rămas au fost supuşi la o anumită uzură. Deci va trebui făcut apel la o generaţie mai tînără, care să fie solid pregătită în diverse specialităţi cu adevărat utile restructurării societăţii româneşti. Spre norocul nostru avem aici oameni isteţi care descoperă America de la sine, şi eu am avut norocul să cunosc cîţva asemenea oameni.

Sorin Antohi

SORIN ANTOHI

Fişierul unui particid

Vladimir Tismăneanu

Sub titlul **Arheologia terorii**, Editura Eminescu a tipărit în 1992 o colecţie de eseuri pe care Vladimir Tismăneanu le-a scris – la îndemnul neuitatului Vlad Georgescu – pentru Radio Europa Liberă. Ele au şi fost difuzate pe post, începînd din primăvara lui 1983, constituind una din cele mai substanţiale contribuţii individuale la discuţia documentată a comunismului românesc. Fiindcă am primit foarte recent acest volum (s-ar părea că difuzarea sa a fost oarecum confidenţială), aş vrea să-i fac o scurtă prefaţă, mai curînd decît o lectură publică, mai ales că Vladimir Tismăneanu devine din ce în ce mai popular şi la noi: tot în 1992, Mircea Mihăieş a publicat la Editura de Vest un grupaj de interviuri date de tînărul politolog de la University of Maryland unor români, sub titlul oarecum bizar, deşi explicat în prefaţă, **Ghilotina de scrum**; la Braşov a apărut micul volum **Condamnaţi la fericire**, comentariul filmului omonim iniţiat de analist – el şi apare din cînd în cînd în cadru, degajat ca un Carl Sagan la Stonehenge, dar comentînd vehement cîte o puşcărie stalinistă; în fine, s-ar părea că vor fi traduse, după sforţări picareşti, marile cărţi publicate de Tismăneanu în SUA, **The Crisis of Marxist Ideology in Eastern Europe: The Poverty of Utopia** (Routledge, 1988), respectiv **Reinventing Politics: Eastern Europe from Stalin to Havel** (Free Press, 1992).

De fapt, V. Tismăneanu, care a emigrat în 1981, era deja cunoscut în ţară prin numeroase publicaţii pe linia unui fel de revizionism marxist combinat cu spectaculoase lecturi heterodoxe: un mic volum despre Şcoala de la Frankfurt, în altminteri jenanta serie "Dezbateri ideologice" publicată de Valter Roman la Editura Politică; foarte multe articole în **Amfiteatru**, **Viaţa studenţească**, **Revista de filosofie** etc. Pe vremea aceea, la finele anilor '70, Tismăneanu mi se părea un Mihai Milca mai talentat (cei doi au şi semnat împreună), deşi în esenţă exasperant prin tentativa de a face neomarxisme într-o cultură care nu-l putea citi "ştiinţific" şi "creator" pe Marx. Acum, după mulţi ani şi după un teanc incredibil de publicaţii (am făcut aici doar o listă minimală, în care nu au intrat nici măcar volumele editate de acest prolific autor), Vladimir Tismăneanu este pentru mine o referinţă obligatorie în istoriografia şi analiza comunismului est-central european. Nu numai pentru mine: Tismăneanu apare frecvent la radio şi televiziune, în programe prestigioase, scrie în cele mai bune periodice americane şi nu numai, e invitat la cele mai selecte reuniuni tematice legate, fie şi oblic, de Europa Est-Centrală. E unul dintre cele mai spectaculoase exemple de carieră pe care le cunosc – socotindu-i şi pe americani.

Referinţa internă

Românii par mai pregătiţi decît vecinii lor să sufere în tăcere şi să nu-şi povestească aproape niciodată caznele. Dacă umbli prin mari librării şi biblioteci occidentale, chiar foarte specializate, găseşti puţine publicaţii despre comunism datorate unor români. E şi mai rar să găseşti mai multe cărţi de acelaşi autor, sau mai multe ediţii ale aceleiaşi cărţi – un semn al interesului public. **La cité totale**, cartea lui Constantin Dumitrescu publicată la Gallimard, e practic uitată; Ghiţă Ionescu a evoluat de la subiecte româneşti spre chestiuni mai generale, excelînd în domenii tot mai îndepărtate de analiza comunismului, tot mai apropiate de simburele clasic al filozofiei politice; Stephen Fischer-Galaţi, cu un optimism american standard, a discutat puţin despre România în ultimii ani, preferînd istoria est-central europeană comparată (aşa cum tinerii, din calcule de carieră, nu se specializează decît extrem de rar în studii româneşti); Michael Shafir, eminent analist, e absorbit de lucrări scurte şi **topical**, în care marile sale înzestrări nu se pot desfăşura ca într-o carte; Mihai Botez şi Dorin Tudoran, care aveau şi o relevantă experienţă trăită în România comunistă, nu au scos cărţi în limbi internaţionale. Din păcate, acerba şi bine scrisa **Ce-ar mai fi de spus. Convorbiri libere într-o ţară ocupată**, de Dan Petrescu şi Liviu Cangeopol, nu a fost tradusă cînd trebuia, iar acum pare prea tîrziu. La fel, cărţile lui Vlad Georgescu şi Victor Frunză. Practic, dacă trebuie să recomand în străinătate o bibliografie asupra României, trebuie să includ mai ales titluri datorate unor străini, de regulă americani şi germani, care oferă adesea lucrări excelente, dar, în multe privinţe, nu depăşesc competenţele clasice ale unui **outsider** sumar iniţiat (excepţiile sînt de găsit mai curînd printre antropologi, care, graţie lunilor şi anilor de cercetări de teren, "înţeleg"). Departe de mine gîndul unui protecţionism: în urmă cu ani salutam o biografie a perioadei româneşti a lui Eliade, scrisă de Mac Linscott Ricketts, ca moment în care românii pierdeau monopolul subiectelor româneşti – un moment crucial în istoria criticii unei culturi date: multe cărţi indispensabile despre Franţa sînt date de englezi, americani sau nemţi, şi aşa mai departe, spre binele general. Totuşi, cred că imaginea României comuniste în mediile academice nu se poate construi numai prin sporadice articole de ziar, prin puţinele romane şi eseuri datorate unor Paul Goma, Norman Manea, Andrei Codrescu. Şi nici exclusiv prin lucrări scrise pentru export de un Silviu Brucan ori Pavel Câmpeanu: primul, prizonier al paradigmei marxiste, improvizează cu exasperantă platitudine pe tema revoluţiei ştiinţifice şi tehnice, ca pe vremea teoriilor despre convergenţa sistemelor, după ce a ratat şansa de a deveni un Milovan Djilas român; cel de-al doilea, autorul unei serii de cărţi despre stalinism scrise cu prea multă preocupare pentru sistem şi pentru consistenţa poziţiei sale de stalinist **désenchanté**, sacrifică detaliul istoric de dragul unei altminteri impresionante şi riguroase teorii generale a totalitarismului – astfel, Pavel Câmpeanu, un sociolog extrem de inteligent, e mai interesant pentru sovietologi (Alfred Mayer, unul din veteranii disciplinei, l-a şi lansat) decît pentru românişti sau est-europenişti.

Privit pe fundalul culturii noastre, de care se şi simte profund legat, Vladimir Tismăneanu ocupă o întreagă nişă savantă, cu bizareria că o ocupă cu o generaţie prea tîrziu. El este esenţialmente marxistul rebel, oripilat de praxis şi descumpănit de dogmă, gata să rupă cu ambele într-o manieră tragică, chiar cu preţul despărţirii de familie şi de mediul său natural. El are de tînăr îndoielile unui Lukács, apoi pe cele ale junelui Kolakowski, pentru a ajunge treptat la radicalismul unui Miklós Hárászti şi la electrica fervoare a anticomunistului de stînga Adam Michnik. Tismăneanu rezumă, implicam mai sus, traseele a două generaţii de oameni ai stîngii. Am văzut că Brucan nu a devenit un Djilas, ştim că nici Tertulian ori Ianoşi nu au devenit Kolakowski, după cum, conjecturînd, poate că nici Lucreţiu Pătrăşcanu nu ar fi devenit un Imre Nagy. Calculul politic (unul care era indisociabil de instinctul de conservare), lipsa de anvergură intelectuală, slăbiciunile caracterului, uneori chiar absenţa acestuia, au dat oportunisme, colaborări sau numai laşităţi, de la Miron Constantinescu pînă în zilele noastre, cînd istoria politică românească pare un carusel al revenanţilor, un fel de "Jurassic Park" ieşit din convenţia divertismentului.

Aşa se face că între opoziţia decimată în lagăre şi închisori comuniste, pe de o parte, şi disidenţa noastră tîrzie, începută cu Mişcarea Goma şi încheiată cu Doina Cornea şi Dan Petrescu, pe de altă parte, nu a putut încăpea decît un refuz tehnocratic al comunismului, reprezentat în forma sa cea mai extremă de Mihai Botez. Acesta din urmă, lipsit de sprijinul virtual al unor revizionişti marxişti, a trebuit să radicalizeze pur şi simplu o formulă care iniţial doar voia să amelioreze sistemul comunist, în genul ministeriatului Mircea Maliţa, alt personaj cu date bune pentru a deveni revizionist, dar care a eşuat în meliorism şi, chiar pe măsură ce criza ţării se adîncea, în filozofia culturii. Aşa cred că trebuie înţeleasă geneza criticii lui Mihai Botez, adăugînd inevitabila fascinaţie a matematicianului pentru scheme logico-deductive, inginerie socială utopică şi sinteza neoistoricistă a viitorologiei; iniţial excrescenţă a cîte unui cabinet de Partid mai snob, ridicată apoi, alături de "ştiinţa conducerii", la dubiosul prestigiu de disciplină ancilară a hegemoniei comuniste, viitorologia, glorioasă şi recuperată de Aparat, şi-a pierdut inocenţa à la Pavel Apostol pentru a trece în critica patriotică a comunismului. Azi, cînd Mihai Botez e reprezentantul României la ONU, visătorii se pot întreba dacă viitorologul nu redevine, la maturitate, simplu meliorist, cu iluzia că imaginea internaţională a ţării poate fi retuşată, pînă ce ţara însăşi nu se schimbă, altfel decît după metodele prinţului Potemkin.

(Continuare în numărul viitor)

TEATRU

IRINA COROIU

Jocul de-a măcelul

...nu e altceva decît alegoria absurdului joc contemporan de-a politica, "ce nu mai reprezintă organizarea cetăţii, ci dezorganizarea ei" – după aprecierea autorului piesei, Eugen Ionescu. Scrisă în 1970, ea a fost prezentată acum pentru prima oară în limba română datorită opţiunii studentei la regie (anul II ATF) Beatrice Bleont, care şi-a susţinut examenul-spectacol la sala "Toma Caragiu" a Teatrului Bulandra.

O reprezentaţie surprinzător de bine tensionată datorită unei lecturi inteligente care a găsit soluţii insolite pentru translarea pe scenă şi în actualitate a unor anterioare (de unde tenta "retro"!) proiecţii interioare anticipative. Canavaua dramaturgică se ţese pe o atemporală poveste despre o boală necruţătoare. Moartea (obsesia esenţială a operei ionesciene) figurează însăşi condamnarea omului incapabil să-şi depăşească condiţia sa de fiinţă muritoare, dar şi de... zoon politikon!

Zbaterea derizorie începe ca o tragedie a limbajului, a incapacităţii de comunicare şi sfîrşeşte ca o tragedie a situaţiei, a situaţiei limită. Căci pierderea identităţii, alienarea, rinocerita acţionează asupra psihicului uman generînd teamă, teroare, dezumanizare înainte de a ucide.

În cele patru puncte cardinale ale spaţiului de joc sînt plasate monitoare TV care – conform tradiţionalei tehnici teatrale ionesciene – amplifică progresiv imaginile dezastrului, prefaţat de **speach**-ul unei oficialităţi (abstractul "funcţionar" din text a devenit un foarte concret crainic al emisiunilor de actualităţi ale TVR, care-şi interpretează rolul cu un aplomb extraordinar asigurînd în chip inedit glisarea dintre realitate şi ficţiune!). Comunicînd "obiectiv" amănunte despre măsurile de protecţie, el instigă la delaţiune, potenţînd starea de panică. În intervenţia sa ulterioară, alunecă în speculaţii politice, argumentele demagogice – aberante promisiuni electorale – conferind o semnificaţie exactă spectrului morţii: flagelul politicii scăpat de sub orice control. Violenţa şi intoleranţa devastează umanitatea, constrîngerea prevalează asupra liberei voinţe şi a opţiunii omului împins să-şi renege credinţa, convingerile, comportamentul normal. Individului i se impune forţat şi sîngeros o ipoteză unică, în trei timpi: Suspiciunea! Denunţarea! Expierea!

Această piesă a fost comparată cu un "dans macabru", în filieră "Artaud". Conceptul de "teatrul cruzimii" este ilustrat de această montare, care nu e altceva decît "un dublu" al realităţii, "incertă, inutilă şi dulceagă", ce trebuie violentată printr-o drastică reducţie la... absurd.

Prezent la spectacolul acestei regizoare de viitor, Andrei Şerban avea să preia replica ionesciană "Doamne, fie-ţi milă de noi!" – o rugăciune oricînd şi oriunde necesară – pentru exerciţiul de purificare fizică şi psihică "trezirea din hipnoză" propus (după metoda lui Peter Brook) la recenta sa conferinţă de presă.

Un final de stagiune, o simbolică predare de ştafetă.

EDITURA HUMANITAS

RALF DAHRENDORF

Reflecţii asupra revoluţiei din Europa
traducere din engleză de Marina Sandu
colecţia "Societatea civilă"

O carte susceptibilă să devină unul din cele mai de seamă documente ale anilor '90, o carte care analizează impactul revoluţiilor din 1989 din Europa. Autorul examinează schimbările care s-au produs în lumea noastră şi implicaţiile lor pentru viitorul continentului: prăbuşirea comunismului, obstacolele ce se ivesc pe calea spre libertate şi perspectiva unei Germanii unificate în Europa.

Echilibrul economic şi moneda
seria "Economie"

Cea dintîi abordare românească lipsită de prejudecăţi a celor două curente de gîndire economică modernă care au marcat atît teoria, cît şi politicile economice ale guvernelor occidentale: keynesismul şi monetarismul. Un studiu indispensabil pentru cei interesaţi de problemele economiei contemporane.

DANIEL DĂIANU

EDITURA HUMANITAS

S. DAMIAN

Foamea de superlative III

(Urmare din numărul trecut)

• exegetul, care dăduse impresia că se mişcă natural numai în veşminte europene, nu pare stingherit cînd îmbracă uniforma superstiţiilor şi fanatismului • după ura de moarte contra ruşilor se trece la demonizarea străinilor • complexul de victimă e bineînţeles însoţit de mania persecuţiei, de obsesia unicităţii şi infailibilităţii • rolul Occidentului este să a fi întors spatele României, protejînd premeditat unii vecini • cum s-a înrădăcinat în mediile evoluate ale Opoziţiei ostilitatea faţă de Occident? • n-aş vrea ca Alexandru George să reacţioneze cu iritare la semnalarea acestor erori, mai ales că l-au trădat mai înainte de toate pe el însuşi ca exponent al gîndirii liberale de factură europeană •

Cel pe care îl credeam credincios explicaţiei raţionale ni se prezintă dintr-o dată ca un impulsiv, tentat să urmeze vocea exaltării. Brusc, încetează să se mai raporteze la adevărul suveran, analiza logică e părăsită, calculul exact cedează în favoarea unor aproximaţii. (Într-un excelent articol dedicat lui Alexandru George în **Dilema** şi Mircea Iorgulescu dovedeşte lipsa de temei a unor astfel de speculaţii ale criticului – ca, de pildă, despre sistemul de alianţe favorabil României.) Exegetul, care dăduse impresia că se mişcă natural numai în veşmintele europene, nu pare acum stingherit nici cînd le leapădă şi cînd îmbracă făţiş uzata uniformă provincială a superstiţiilor şi fanatismului. Care e masca şi care nu? Ce descoperim în text?

Tot ce se referă la comunitatea sa primeşte un statut de unicitate, din orice element local se extrage pretextul unei maxime venerări: aşezare geografică, tradiţie istorică, aspiraţii arhetipale. Superlativul domină recea descriere. E ca o compensare pentru vechile ultragii. În comparaţie cu popoarele vecine, ni se spune, cel autohton a rezistat cel mai mult cu arma în mînă împotriva ocupaţiei, a fost persecutat şi schingiuit în chipul cel mai brutal şi la urmă a dat riposta cea mai fulminantă, stîrnind admiraţia lumii întregi. Aşadar, pornind cu handicapul cel mai mare, a cîştigat cursa impecabil. Un studiu cu pretenţii ştiinţifice ar fi utilizat în acest scop statistici, mărturii, relatări provenite de la observatori neangrenaţi în conflict, felurite surse neutre. Simptomatic, autorul se rezumă la afirmaţii răspicate şi categorice, care se pot dispensa de probe, reliefînd neobosit un raport de superioritate într-o anume direcţie. Mă întreb ce rost are să transformi o cercetare despre rezistenţa popoarelor în perioada postbelică într-o competiţie cu învingători şi înfrînţi, atribuind semnificaţii majore unui palmares împrumutat parcă de la întrecerile sportive.

Să ilustrăm însă în articol metoda de lucru adoptată: *"În faţa a ceea ce ni se pregătea, reacţia poporului nostru a fost întru totul admirabilă, unică între ţările cărora a încercat să li se impună de către puterea ocupantă regimul comunist: lupta politică, rezistenţa morală, încercarea de a ne face auzit cuvîntul în forurile internaţionale, în fine lupta armată. România a fost singura ţară din Estul Europei unde s-au dus lupte disperate un deceniu întreg împotriva comuniştilor, ca agenţi ai ruşilor, dar, din păcate, lipsa oricărui ajutor internaţional, moral sau material, a dus la eşecul final."*. Aici ar fi trebuit să se rezerve mai curînd un paragraf pentru exemple care să certifice eventual gradul de laşitate sau resemnare al vecinilor. În treacăt semnalez contrazicerea flagrantă: înainte, în text, răscoala maghiară din 1956 era văzută de sus, ca o naivă irupţie, fără sens, ca mai departe să fie celebrată tot o luptă fără speranţă, dar autohtonă. Împotriva propriului neam se înfăţişează cu atît mai elocventă în eroismul ei cu cît era reversul celei mai dezavantajoase situări iniţiale în spaţiu şi timp. Printre aceste condiţii împovărătoare, în special pentru românii, autorul desprinde şi un factor iraţional. *"Mînaţi de vechea lor ură la adresa noastră (inexistentă în cazul bulgarilor, cehilor, sîrbilor, slovacilor) ruşii ne-au impus regimul cel mai dur."* În altă parte ruşii sînt numiţi *"duşmanii noştri de moarte"*. Despre Franţa şi Germania se discuta în trecut în aceiaşi termeni, şi, în numai o jumătate de veac, în ciuda unor tradiţionale disensiuni teritoriale s-a închegat o alianţă trainică, clădită pe prietenie reală şi încredere. Ura viscerală s-a stins.

Cît despre blîndeţea ruşilor faţă de alte naţiuni mai e oare necesar să readuc în memorie cotropirea Poloniei în 1939, apoi masacrul de la Katyn, reprimarea revoluţiei ungare în 1956 sau invazia Cehoslovaciei în 1968? Au fost aceste acte semne de prietenie şi consideraţie? Nu putem omite faptul că intensificarea asupririi în România, pînă la forme de sălbăticie aberantă, i s-a datorat şi lui Ceauşescu, absolutismului său bolnav, prin urmare unui resort de ordin intern.

În fundal, în text, e insinuată o opinie care mai circulă astăzi în diverse cercuri: în vreme ce alte popoare au fost nevoite să admită o ocupaţie străină nu prea excesivă, doar în situaţia românilor s-a ajuns, dincolo de cotropire, şi la o eradicare a conştiinţei de neam, o distrugere a fiinţei naţionale. De ce? Nu ni se comunică. Lămuriri de ordin ideologic sau militar lipsesc, cu greu s-ar fi putut apela la interese strategice, România nu se găsea prea aproape de traseul vital spre vest, cunoscută fixaţie ţaristă. Atunci pe ce se bizuie ura de moarte îndreptată asupra unui singur neam? Pe acest canal al vagului coborîm spre fondul iraţional. Mai rău, alunecînd în adîncurile insondabile, criticul testează parcă alte reflexe şi tropisme.

Iată ce reflecţie suspectă iese de sub pana lui Alexandru George: *"Au fost ajutaţi (ruşii n.n.) însă, dacă nu decisiv oricum operaţional de faptul că România poseda largi minorităţi naţionale ca să nu mai vorbesc de rusofoni, ba chiar basarabeni transformaţi (din frică? din oportunism?) în agenţi ai ocupantului. România a fost nu numai strivită şi exploatată dar mai ales sufocată de atîtea forţe ostile încît în spaţiul carpatic s-a instalat curînd o stranie şi tragică tăcere."*. Pentru astfel de fraze autorul poate obţine aplauze la scenă deschisă de la cei mai crunţi inamici ai săi, obscurantişti şi huligani de tristă faimă. A fost acesta ţelul digresiunii? Despre formele acerbe de opresiune la care au fost supuse tocmai minorităţile în fazele de dictatură (regală, antonesciană, comunistă) nu se vorbeşte.

Premisa trădării din interior e însuşită fără o clipire. Abia ne dezmeticim constatînd că, de la prejudecata că dintre statele răsăritene numai în România fiinţa naţională era primejduită, se trece neted, lin spre demonizarea străinilor. Selectarea unui singur neam ca martir care ar atrage prin statura lui mesianică sadica pornire a celorlalţi nu se asociază totuşi în acest articol cu o rescriere a istoriei. Nu ghicim o intenţie de mitizare a evenimentelor prin transformarea chiar a ratărilor în izbînzi şi nici de minimalizare a altor popoare, condamnate la inferioritate, la gradul zero, gradul barbariei şi al ferocităţii – cum s-a creat de pildă încetul cu încetul sindromul de violenţă şi de provocare a lumii în mentalitatea sîrbilor. Nu sîntem însă nici aici departe de ipoteza complotului mondial împotriva ţării. Se începe cu o exclamaţie: *"unica ţară din Est care n-avea nici o graniţă cu Lumea Liberă"*. E sigur? Dar Polonia? Era oare R.D. Germană un avanpost capitalist? Nu fusese trecută Iugoslavia o vreme în tabăra adversă? Cu regret ne dăm seama că în text complexul de victimă, însoţit de mania persecuţiei, nu absentează din tabloul unei repetate confuzii: *"României, ţara cea mai anticomunistă dintre cele ocupate de ruşi (care refuzase revoluţia bolşevică izbucnită practic vorbind pe teritoriul său în mijlocul armatei ţariste în descompunere în 1917, care zdrobise statul comunist al lui Bela Kuhn în Ungaria în 1919, iar în 1941, pornise un război împotriva Rusiei comuniste) i s-a aplicat regimul de ocupaţie cel mai dur, în deosebire de Polonia, care tocmai din cauza sprijinului occidental s-a bucurat de o situaţie privilegiată"*. S-au strîns în această manieră fragile argumente pe mai multe planuri: coordonate istorice raportate la psihologia popoarelor (obiectul urii de veacuri), coordonate geografice (împresurarea totală). Care era coeficientul de eficacitate a rezistenţei?: *"noi românii «nu ne-am eliberat ultimii» ci am procedat prudent cu maximă luciditate şi hotărîre"*. Şi mai jos: *"Poporul român a fost singurul din Estul Europei care a trebuit să-şi dovedească eroismul într-o acţiune sîngeroasă, ce se putea solda cu un dezastru"*. Pînă şi în această delimitare obsesia de unicitate şi infailibilitate! Ceea ce s-a întîmplat în decembrie 1989 nu s-a limpezit încă definitiv. Nimeni nu contestă, firească, temeritatea izbucnirii populare, marcînd o voinţă de eliberare cu orice risc. Rămîn însă nedezlegate întrebări incomode (de ce acolo unde armata sovietică era prezentă nu s-a ajuns la vărsare de sînge? cine au fost teroriştii? cînd a fost confiscată revoluţia română de către adepţii vechilor structuri totalitare? şi altele). La persecuţia cu care a fost confruntată populaţia se adaugă şi rolul Occidentului care ar fi întors spatele României, protejînd premeditat pe unii vecini. Nu se dă explicaţia acestei deosebiri de tratament, dar sîntem îndemnaţi să înscriem şi acest fenomen în seria nenorocului care a pecetluit istoria unui popor constrîns permanent să se bizuie exclusiv pe puterile proprii. Furia criticului se descarcă împotriva Apusului lacom şi egoist. Se întreabă ca poetul: *Ce-au voit acel Apus? "Nimeni nu şi-a dat osteneala minimă să înţeleagă situaţia noastră"* sau "ocupaţia rusă, complezent privită de aliaţii din Vest". În vreme ce alţii puteau să protesteze şi să se răzvrătească, avînd certitudinea unui ecou internaţional, la noi nimic nu-l putea stînjeni pe tiran. Cînd Jan Palach a ars într-o piaţă publică s-a produs o agitaţie pe tot globul. *"În acelaşi timp, o persoană şi-a dat foc la Bucureşti în centrul oraşului; nimeni n-a pomenit de «eroismul» acestui gest, s-a spus doar că era vorba de un psihopat"*.

S-a răspîndit parcă un consemn, pretinde Alexandru George, prin care un singur neam e sortit unei blestemate singurătăţi în jertfă. Şi alţi colegi de breaslă, critici străluciţi, pe care îi stimez pentru clarviziunea lor în sinteze, cînd ating tema atitudinii faţă de Occident îşi ies din sărite şi recurg la aceleaşi reproşuri despre vinderea României şi despre călcarea unui pact de solidaritate. Cum s-a înrădăcinat această prejudecată şi în mediile evoluate ale Opoziţiei? Ca să fii catalogat cărturar de elită eşti, se pare, dator să introduci ca un leitmotiv o înjurătură la adresa Apusului. Nu e loc de a aborda în detalii problema complexă a relaţiilor cu marile puteri. Se cer în această privinţă nu numai intuiţii pătrunzătoare politice, ci şi o rutinată explorare a evenimentelor din mai multe decenii, pe baza documentelor, cu o privire calmă, obiectivă, imparţială. Sînt şi eu un amator pe acest tărîm, poate ceva mai bine informat. Cu promisiunea de a reveni la subiect, în alt context, cît de iute, mă restrîng la cîteva cuvinte.

Vestul a făcut greşeli, dar n-a existat o intenţie de a nedreptăţi sau izola România. Se cunosc cazuri numeroase de ataşament faţă de poporul greu încercat şi de intervenţie pentru a potoli teroarea ocupaţiei. Că nu s-a putut organiza mai devreme o acţiune militară pentru salvarea naţiunii captive – această recunoaştere trebuie legată şi de strategia îndiguirii practicată de ţările occidentale. S-a încercat evitarea unui al treilea război mondial, statele răsăritene n-au fost cedate într-un joc cinic, în care erau luate în considerare doar interesele proprii de mare putere. A fost mai degrabă o acţiune silită de împrejurări prin propensiunea Rusiei ca ţară biruitoare după încleştarea cu duşmanul comun, Germania hitleristă. Cînd puterile occidentale au descifrat (e adevărat cu întîrziere) liniile politicii de expansiune a lui Stalin *("pînă unde ajunge armata roşie")* ele au căutat să pună stavilă asaltului, să răspundă chiar cu forţa, ocolind totuşi tragedia unei coliziuni planetare.

Pe lîngă ţelul strategic decisiv de sufocare a inamicului principal, puterea sovietică, inamic epuizat în întrecerea tehnologică, de natură economico-militară, s-a urmărit totodată impunerea unei ameliorări a condiţiilor de existenţă în teritoriile ocupate de ruşi prin recunoaşterea accesului la informaţie, la călătorie, la întregirea familiilor, prin respectarea drepturilor omului. Să reduci dispreţuitor întreaga înfruntare la cinism şi promovare a intereselor de mare putere înseamnă să fii orb în faţa realităţilor complicate şi să preiei limbajul agresiv şi retrograd al extremismului de dreapta.

Întrerup aici; altfel discuţia s-ar prelungi la nesfîrşit. Simt în încheiere o părere de rău ca la despărţirea de un bun prieten. Raporturile noastre de colegi n-au atins acel prag, dar din depărtare, citindu-l, admirîndu-l, învăţînd din inteligentele sale exegeze, l-am socotit pe Alexandru George un combatant de seamă situat în aceeaşi tranşee şi m-am bucurat că există, că exprimă o direcţie creatoare într-o intelectualitate care nu ascultă decît parţial chemările raţiunii, toleranţei, democraţiei. N-aş vrea să reacţioneze cu ciudă şi iritare la această semnalare a unor erori, mai ales că ele l-au trădat întîi de toate pe el însuşi, pe distinsul exponent al unei gîndiri liberale de factură veritabil europeană.

Ultimele zile ale Sectei Davidienilor din Waco

Dorinţă de moarte sau tragic accident?

19 aprilie

Cu puţin înainte de ivirea zorilor, difuzoarele au răsunat din nou: "Acesta nu este un asalt! Nu trageţi! Dacă ieşiţi acum afară, nu veţi păţi nimic". Cei mai mulţi dintre Davidieni încă dormeau. Cîţiva care se treziseră îşi citeau Bibliile. Agenţi ai FBI îi somau a nu ştiu cîta oară pe membrii cultului Davidian să părăsească de bună voie Ferma Apocalipsului, în speranţa că vor pune astfel capăt unui asediu ce dura de 51 de zile.

Supravieţuitorii susţin că au auzit un mesaj diferit. Cei mai religioşi erau convinşi că sosise ziua sfîrşitului lumii.

Pentru cei mai mulţi dintre ei, ea chiar sosise.

Premisele dezastrului

La capătul celor 51 de zile de confruntare reciprocă pe platourile măturate de vînt din centrul Texas-ului, agenţii FBI şi sectanţii Davidieni continuaseră să rămînă străini unii de alţii, fiecare imaginîndu-şi realitatea cu totul diferit. Cei din afara gardului de sîrmă ghimpată ce înconjura Ferma Apocalipsului aveau un singur imperativ: respectarea legii. Cei dinăuntrul ei erau încredinţaţi că trebuie să răspundă în faţa unei cu totul alte instanţe.

Condiţiile erau îndeplinite pentru a da naştere unui dezastru.

Finalul pe care funcţionarii FBI încercaseră să-l evite în tot acest timp îşi avea germenele în săptămîni de negocieri şi promisiuni încălcate, de licăriri de speranţă şi dezamăgiri măcinătoare de nervi, în pierderea inutilă de vieţi omeneşti, în oboseala dusă pînă la epuizare.

În primele ore de după catastrofă se simţea nevoia să se găsească un vinovat pentru distrugerea atîtor vieţi omeneşti: 86, din care cel puţin 17 erau copii sub 12 ani.

Cine era Koresh: "alesul" sau un fanatic grandilocvent şi paranoic?

Încă de la începutul lui aprilie agenţii FBI însărcinaţi cu supravegherea fermei se convinseseră de zădărnicia negocierilor purtate cu David Koresh şi locotenenţii săi. Pentru adepţii săi, Koresh era "alesul", în timp ce pentru cei de la FBI şi restul lumii el nu era decît un fanatic grandilocvent ce profeţea calamităţi de tot felul, şi datorită căruia patru agenţi de la Biroul de Investigaţii pentru Alcool, Tutun şi Arme de foc îşi pierduseră viaţa în cursul primei razii efectuate la fermă în urma unor sesizări repetate din partea localnicilor. Se pare că David Koresh aflase de sosirea lor şi le întinsese o capcană fără scăpare. Cei aflaţi la datorie nu doreau ca şi alţi colegi să plătească un astfel de preţ pentru capturarea lui Koresh.

După primele patru săptămîni de asediu, în urma strădaniilor celor ce participau la acţiunea de evacuare, 34 persoane (din care 21 copii) au părăsit de bunăvoie ferma-fortăreaţă. Toţi ceilalţi păreau hotărîţi să rămînă pe loc. Agenţii FBI începuseră să obosească şi fizic şi psihic. Ar fi greşit să se creadă că pe toată perioada celor 51 de zile agenţii n-ar fi făcut altceva decît să aştepte. Trăgătorii de elită ai HRT (Brigada de intervenţii pentru salvarea ostaticilor) erau epuizaţi de alerta continuă în care erau nevoiţi să stea 24 ore din 24. Se temeau ca Davidienii să nu aibă ideea de a ieşi la atac cu arma într-o mînă şi cu cîte un copil în cealaltă. Ştiau, în urma negocierilor purtate, cum îi considera Koresh pe copii: "nişte ostatici, pentru că erau prea mici ca să-şi hotărască singuri soarta". Îi folosea ca pe un atu în favoarea sa, chinuindu-i, reducîndu-le raţia de mîncare, înrăindu-i împotriva celor de afară şi, în final, prezentînd fotografii cu feţele lor chinuite celor care îi asediau. Acest din urmă lucru avea darul să-i scoată din sărite pe agenţi. Singurii capabili să ţintească exact fără a-i vătăma şi pe copii erau trăgătorii HRT. Acest fapt dovedeşte că ei ar fi putut de nenumărate ori pînă atunci să-l elimine pe Koresh. Însă regulamentul FBI le interzicea să deschidă focul asupra cuiva dacă nu erau ei înşişi direct ameninţaţi. Au trebuit astfel să rămînă neclintiţi pe poziţiile lor extrem de vulnerabile în faţa mitralierelor perfecţionate mînuite de sectanţi la adăpostul ferestrelor baricadate ale fermei. Nu o singură dată au simţit că pierd controlul vederii după 20 minute de concentrare nonstop asupra ţintei prin lunetă.

Între timp, după cum avea să reiasă din spusele ulterioare ale avocaţilor, Davidienii se adaptaseră condiţiilor de asediu. Dacă reflectoarele le băteau în ferestre toată noaptea era cu atît mai bine: aveau astfel mai multă lumină pentru studiul Bibliei, căci curentul le fusese tăiat. Cu fiecare somaţie a megafoanelor deveneau şi mai solidari.

Răbdarea agenţilor nu putea să dureze la infinit. De fiecare dată Koresh promitea să se predea autorităţilor în schimbul îndeplinirii a tot felul de condiţii: să continue să predice membrilor sectei chiar din starea de arest, să i se difuzeze la radio mesajele religioase, să-şi termine manuscrisul său despre "Cele Şapte Sigilii din Cartea Revelaţiei" – manuscris de altfel inexistent, după cum aveau să afle ulterior chiar de la el. Koresh părea că-şi bătea joc de încercările mediatorilor FBI de a ajunge la o înţelegere cu el. Era tot mai clar că David Koresh se folosea de aşa-zisele negocieri pentru a cîştiga timp şi că nu avea nici cea mai mică intenţie să se predea vreodată.

Pe de altă parte, experţii consultaţi de FBI – psihologi, teologi, de-programatori de cult – erau alarmaţi de viziunile apocaliptice profeţite de Koresh în ideea că membrii cultului ar fi putut pune la cale una sau alta din grozăviile respective (explozii provocatoare de cutremure, aruncarea în aer a unor baraje) numai ca profetul lor să aibă dreptate. Părerea lor era de-acum formată: aveau de-a face cu "rătăcirile unei minţi bolnave".

Astfel se explică faptul că toate încercările de a-l face să se predea dăduseră greş. Tactici şi metode diverse, mergînd de la a-l trata cu cel mai adînc respect pînă la a-l ironiza pe faţă, de la a-i trimite daruri şi bunătăţi pentru a-i modifica starea de spirit pînă la încercarea de a-i afla intenţiile cu ajutorul microfoanelor sau spionilor, toate au eşuat: Koresh era un paranoic şi, ca orice paranoic, total imprevizibil.

Nu se puteau baza decît pe cele peste 100 ore de conversaţie telefonică şi cele două-trei scrisori ciudate pe care Koresh simţea nevoia să le trimită din cînd în cînd asediatorilor. Analizîndu-le, psihologii au descoperit în autorul lor o figură întunecată, ameninţătoare, o dublă personalitate care se credea invincibil şi se autoidentificase cu voinţa lui Dumnezeu. Şi chiar cu Dumnezeu însuşi.

Se impunea o intervenţie urgentă

Timpul era un factor în defavoarea asediatorilor. Se cerea o intervenţie urgentă dintr-o multitudine de motive, dar mai ales din cauza lipsei celor mai elementare condiţii sanitare şi de igienă din interiorul fermei. Soarta copiilor era în egală măsură periclitată de lipsa toaletelor şi a apei.

S-au analizat pe rînd toate posibilităţile de intervenţie. Un atac armat era exclus deoarece, pe lîngă arsenalul redutabil pe care-l manevrau fără scrupule, sectanţii se foloseau de copii, aşezîndu-i în dreptul ferestrelor.

În cele din urmă, un plan detaliat de asalt cu tancuri şi gaze lacrimogene inofensive a fost pus la punct la Washington de către Comandamentul Central al FBI şi Departamentul de Justiţie. Un expert în gaze lacrimogene a fost consultat în privinţa efectului acestora asupra copiilor, alegerea făcîndu-se pentru cel mai puţin dăunător dintre ele. Această soluţie mai prezenta şi avantajul că, în cazul unui plan de sinucidere comună, cei care ar fi trebuit să acţioneze ar fi fost mult prea ameţiţi ca să mai poată întreprinde ceva.

După o convorbire de 15 minute cu preşedintele Clinton, în care acesta a fost de mai multe ori asigurat că se alesese cea mai sigură şi inofensivă cale, s-a pornit la acţiune.

Şi astfel, în zorii zilei de 19 aprilie, pe un vînt puternic, toţi cei 170 de agenţi ai FBI se aflau la datorie. Înainte de a proceda la aruncarea gazelor, coordonatorul negocierilor i-a mai avertizat o dată pe toţi sectanţii că nu era vorba de un atac înarmat, şi deci să nu tragă, ci să părăsească de bunăvoie incinta fermei; i-a mai înştiinţat de asemenea de locurile pe unde urmau să injecteze gazul cu pricina, pentru ca sectanţii să-şi poată îndepărta copiii din zonă.

Davidienii, în a căror dotare se aflau pe lîngă arme de mare precizie şi măşti de gaze, au rămas pe poziţie, întrerupînd definitiv legătura telefonică cu exteriorul.

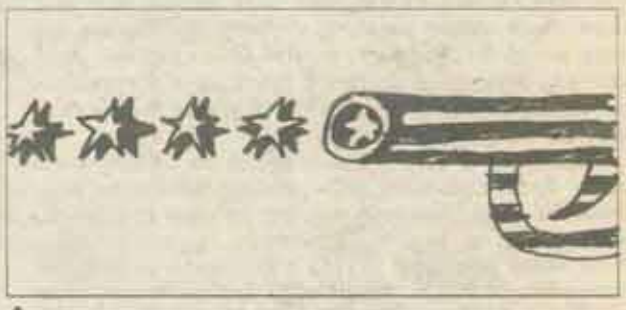

Începutul sfîrşitului

După cîteva ore de asalt cu gaze, la care sectanţii au răspuns cu focuri de armă – deşi supravieţuitorii neagă acest lucru –, s-au zărit primele limbi de foc. Observatorii susţin că focul ar fi izbucnit simultan din patru locuri. Ce era de aşteptat s-a întîmplat. Purtat cu iuţeală de vîntul puternic, focul a cuprins întreaga fermă arzînd-o pînă în temelii şi odată cu ea pe toţi cei care o locuiau, cu excepţia cîtorva supravieţuitori.

Restul e tăcere sau mai degrabă întrebări fără răspuns. Oare Davidienii şi-au propus să ardă de vii împreună cu copiii lor? Sau intenţionau să părăsească ferma după cîtva timp. Sau, poate, agenţii federali, obosiţi, nervoşi, au vrut să se răzbune pe nebunii care nu ţineau cont nici de copii şi le uciseseră şi patru colegi. Sau poate întîmplarea a făcut ca tancurile, care trebuiau să creeze o breşă în zidul fermei pentru injectarea gazului, să fi lovit rezervoarele cu propan pentru lanterne ale fermei.

Crimă în masă sau sinucidere în masă? În timp ce supravieţuitorii neagă existenţa oricărui plan de sinucidere în grup, investigaţii ulterioare au dat la iveală probe materiale care demonstrează că focul ar fi putut fi provocat cu bună ştiinţă.

Întregul comportament al Davidienilor denota o abolire stranie şi totală a instinctului matern. Acesta fusese înlocuit printr-o obedienţă religioasă fanatică. Propria lor voinţă le fusese extirpată şi înlocuită cu cea a lui David Koresh. Acesta reuşise, prin metode ale persuasiunii şi dominării psihice, să le ia totul: viaţă personală, viaţă familială, avere, neveste, copii. Iar Koresh "le-a luat", nu în sensul metaforic, religios, ci concret, fizic, negustoresc.

Ar putea aceste anomalii să explice lipsa dorinţei de viaţă sau, mai precis, dorinţa de moarte a Davidienilor? Este greu de dat un răspuns. Este şi mai greu de dat un verdict.

Traducere şi adaptare după *Newsweek* şi *Time*

ROXANA TROFIN

ATENŢIE! Noul nostru număr de tel./fax este 311.22.08

Gabriela Adameşteanu (redactor-şef), Rodica Palade (redactor-şef adjunct), Andrei Cornea (redactor-şef adjunct), Dan Perjovschi (director artistic), Tia Şerbănescu, Horaţiu Pepine (publicişti comentatori), Oana Armeanu (actualitate culturală), William Totok (corespondent la Berlin), Ion Miron Damian (corespondent la Paris), Florina Popa (şef departament economic), Cornelia Niculae (contabil), Radu Dobândă (şef serviciu corectură), Alexandru Cirip (corectură), Gina Marin (fotoreporter, secretariat), Mircea Ionescu (şef serviciu difuzare), Ioan Condor, Mihnea Chiuia, Flori Sava (difuzare), Maria Filip (curier)
Responsabil de număr: Gabriela Adameşteanu
Redacţia şi administraţia: Bucureşti, Calea Victoriei 120. Telefon 614.17.76, Fax 311.22.08
ISSN-1220-5761
Tipărit la "PROGRESUL ROMÂNESC" SA Calea Plevnei 114 Tehnoredactare computerizată Adrian Baltag **Revista "22"**